

Sole thiestæ n̄ aliter obscuratus est q̄ cū Atreius in coenā fratris filiū thiestæ fratri epulandum apposuit: nota fabula: quo scelere sol obscuratus est. Mycenæ thiestæ. Vbi habitauit thiestes: sed fratrem p̄ fratre: posuit nā Atreius maior erat & rex mycenarum. Duxere noctem. Quia sol a meridie in suum ortū rediit.

Ora ferox siculæ laxauit mulciber ætnæ
 Nō tulit i cœlū flāmas: sed uertice pronō
 Ignis i hēspiū cecidit latus: atra carybdis
 Sāguineū fūdo tor sit mare: flebile sæui
 Latrauerē canes: uestali rapt⁹ ab ara
 Ignis: & oñdens cōfectas flāma latinas
 Sciditus i ptes geminoq; cacumie surgit
 Thebanos imitta rogos: tū cardine tell⁹
 Subsedit: ueterēq; iugis nutātibus alpes
 Discussere niuē. tethys maioribus undis
 Hesperia talpem sūmūq; i pleuit atlanta.
 Indigetes fleuisse deos: urbisq; laborem
 Testatos sudore lares: delapsaq; templis
 Dona suis: dirasq; diēfœdasse uolucres
 Accipimus: siluisq; feras sub nocte relictis
 Audaces media posuisse cubilia roma.

Antigone soror: hic ab Argia uxor possiti gēinā flāma sūmūq; æterni testioniū odii emisserūt statius i. xii. Exundāt diuiso uertice flāme alternosq; apices abrupta luce coruscāt. Subsedi. car. cōcussa a firmamento suo ē scā de p̄ssior relicta fossa de loquit̄ de hiatu mox uero de motu terræ. sic liuius Terra uelitris triū iugerum cauerna igēti defederat. Veterēq; q̄ntus fuerit terræ motus hoc uno indicat argumento qd̄ alpes sunt agitatae. Discussere: eiecere. Veterē. multorū ānorū. Nutātib⁹ iu. tremētib⁹ sūmitatibus. Tethys: oceanus ipse. Calpen: Calpe mons ē cū eiusdē noīs ciuitate ab hercule cōdita i ultia hispania europā terminās una ex metis herculis. Nā altera quæ terminat aphricā appellat̄ a byla ut auctor ē strabo. hæc at̄ cū cōtinuo iugo tenerent̄ hercules separauit & i terras admisit oceanū ut et̄ meminit mela. Hesperia: hispaniā. Atlāta: Atlas mons altissimus ab occidēte p̄ aphricā p̄ducit̄ i meridiē. Accipim⁹: audiui⁹. Indigetes. simulachra deorū. Indigetes auctore festo hi dii sunt quorū noīa uulgare n̄ licet. hoc noīe æneas ē ab ascanio appellat⁹ cū pugnas cū Mezētio nusq; appuisset. Erāt at̄ idigetes dii mīores ex hoīb⁹ scī sic dcī q̄si i diis ægētes ul⁹ q̄ rei nulli⁹ idigēat. Testatos labo. idicauisse calamitates futuras. hæc oīa & si accider̄ potuer̄ tñ existimam⁹ poetā ex ueterib⁹ historicis collegisse: ut ex liuii lectōe licet aduertē. Delapsa do. spōte dcidisse ornamta & coronas deorū. diras: horrēdas & mali augurii ut striges bubōes noctuas. fœdasse: maculasse q̄a isolite apper̄. feras: siluestria aīalia. audaces: cōtēpto hoīū metu. Posuisse cu. cubitū uēisse adiuēisseq; lustra. s̄b nocte p̄ noctē

COMNIBO. Ora ferox: dicit ætnā emisisse ignem: sed nō tectum: ut antea: sed italiā uersus fluxisse: ut facile posse apparere pestem italiæ iminere. Mulciber. i. uulcanus poetæ enī dicūt in monte ætna uulcani officinā esse & ignē emittere quotiens fornacibus ardentibus aliqd̄ fabricare cōperit. Nec tulit in cœlū f. nā natura ignis est semp̄ superiora petere. Nunc aut̄ nō ita fecit. In Hesperia latus. Quia aliqñ sicilia con iuncta fuit italiæ: sed longo spacio t̄pis fluctus maris diremit latus siciliæ. Atra carybdis: in sanguinē dicit conuersas esse maris undas: quod signū erat cædis futuræ. Flebile: p̄ flebiliter. Sæui canes. f. syllæ: nā hoc fabula habet syllam fuisse uirginē pulcherrimā quā glaucus deus marinus amauit. Circe at̄ quæ amor̄ glauci tenebat̄: inuidere cōcepit & fontē uenenis uitiauit ubi sylla abluere se solebat: in quē: ingressa puella dimidia pte sui in canes est cōuersa illa aut̄ suis mōstris territa se in mare deiecit est aut̄ locus in freto siculo saxa habēs cauernosa: in q̄ collisæ. unde latratū canū representāt. Vestali raptus ab ara: ait et̄ uestalē ignē subito correptū fuisse ab ara: & holocaustū uictimarium diuisum esse: quæ signa deorū indignationē significabāt. Confectas: Finitas: nā ignis qui accenditur in fine holocausti ostendit sacrificiū eē finitum. Holocausta at̄ sacrificia erant in qbus tota uictima cōburebat̄ græce ολοκαυτω̄ ᾱω latine uero sacrificia i honorē iouis in albano mōte constituebant̄: quo omne latiū conuenire solebat dicta qm̄ eo die inter latinos & po. ro. fœdus iētum fuit: licebatq; latinis a ro. po. ex sacris uiscerationē petere Cicero p̄ plano. Quibus ē mūicipiis uix q̄ tarnē latinis petant inueniunt. Scinditur in ptes. Quod significat ducum dissensionē. Thebanos imi. ro. dicit nō aliter scissam fuisse flammam quam scissa est quondā i rogis frum. Etheoclis & poliniciis cū ille a sorore antigone: hic ab uxore argia rogo sup̄impositi sunt: quo rogo flāma scissæ: sunt tanquā adhuc mortui pugnar̄ uellent. Subsedit: submissa est. Cardine. i. a cento suo declinata est. Nutātibus: cōcussis. Niuem significat autē terremotū fuisse. Tethys maioribus. i. mare inflatū ē a deo: ut talpem undis superaret.

Calpe in europa & Abila in áphrica mōtes sunt iter quos maī mediterraneū irrūpit: & idigenæ columnas herculis appellāt. Atlanta: mons ē in mauritania altissimus. Indigetes: dicunt̄ q̄ ex hoībus facti sunt dii: dicti quasi in diis agentes: uel q̄ nullius rei indigeant: qui ēt diui dicunt̄. Lares: deos uenates. Testes. L. f. nā quia marmora sudabant: iō magnum laborem fore oñdebant. Dona: arma. Diraq; .d. f. u. ut bubones noctuas uespertiliones: striges: quæ tpe noctis uolitare solent: nunc die uolabant. Siluisq; fe. Hoc magnum fuit q̄ feræ irrumperent urbem & in medio foro cubilia ponerēt. Sub nocte: tpe noctis. Audaces: Quia in frequentiam hominum uenire ausæ sint.

SVLPI. Pecudū: aialitū quæ sub iperio hoīum ex pabulo terræ pascunt̄: ut in fo bello punico bos i agro romano & in priuernati. & Bello macedonico Gn. Do mitio Cōf. dixit Roma Caue tibi. Mōstrofiq; ho. par. foetus foeminarū cōtra naturā ut p puero serpens. Numero & mō mē. ut plura aut pauciora & diuersa a naturalibus mēbra hñent. Puerū elephātino capite Sinuesse natū liuius scribit & Arimini pueros igenuos sine oculis. ac naso: & i picēo n̄ man⁹ n̄ pedes hñte natū & Arretii Vnimanū. Cōstat & bicipites natos & androginos & gemia mēbra hñtia. Diraq; hor. ex qb⁹ unum tribus R. R. R. & totidē. F. F. F. notatū fuisse dicūt: & sic iter prætatū: Ferrū flāma fames R omula regna ruēt. Tum quos se. ad hæbellonæ Cybelleq; sacerdotes sunt tristia uaticinati. Bellona: quæ & duellona dī soror ē maris uirtutisq; dea cui ut inqt lactātius sacerdotes n̄ alieno sed suo cruor̄ sacrificāt sectis nanq; hūeris & utraq; manu districtos gladios exercētes currūt efferant̄ isaniūt Mouet: excitat i furorē Sectis la. uulneratis brachiis ut i de sanguinē deæ libarēt. Cecinere de. uaticinati sunt deorū irā & uolūtātē. Galli: sacerdotes cybeles castrati dicti a Gallo phrygiæ fluuio ex quō q̄ bibit furit. Rotātes cri. rotādo iactātes Oui. Cedūt iactatis iulia mēbra comis. Idē Lōgaq; i in mūdo puluere iacta coma ē. Rotātes er. cri. uertētes agitātesq; caput crinitū. Nā inter saltādū capita iactāt qd̄ corriptin dī & hñc corybantes appellāt ut ait strabo. & q̄ numie corrupti & furiis agitati id faciūt corybātiare dicunt̄. Sanguineū: cruēta tū ex furore. Ulularūt cū ululatu uaticinati sunt aduersa. grā di enī uoce tympana & aera mouetes cantabāt Vrnæ ple. ex sepulchris iquit auditi gemitus posuitq; urnas cinerū uasa pro umbris ipsis. Cōpositis: bene placatis nā implicati manes gemere & errare dicunt̄. Tum fra. simile pdigium secundo bello punico accidit. & in Cæsaris morte. hinc Virgilius. Armorum crepitus toto germania cœlo audit. Itaq; bene plinius inquit armorū crepitus & tubæ sonitus auditoq; e cœlo. Cimbricis bellis accipimus: crebroq; & prius & postea. tertio uero cōsulatu Marii a Mamertinis & tudertibus spectata arma cœlestia ab ortu i occasum, inter se cōcurrentia. Magnæ uo. Cice. de diuinatione ait: sæpe ēt i præliis fauni auditi: & i rebus turbidis ueridicæ uoces ex occulto missæ esse dicunt̄. Per auia nē. per siluas sine uia. Veniētes co. apparātes cominus in loco p̄p̄inquo. Quiq; co. q̄ iuxta murū urbis & pomeriū habitant territi monstris deserunt domos. Erymnis furia. Excitens pi. p̄ agitans facē ex pinii itentā i obuios. Flagrāti uer. ardentē. Comas stri. colubres & Cerastas sibilātes quos gerit pro comis. Cingebat: circuibat. Thebanā aga. agauē Cadmi & hermiones filia & uxor echionis subito furore correpta Pentheū filiū bacchi contemptorē quē aprum eē putabat, dilaniauit. Qualis eu. i Qualis furia sic a contrario appellata: nā Eumenis bona interpretat̄. Impulit in furorē uertit. Contorsit. cōuertit i ipm. Lycurgi: lycurgus trax Driātis filius bacchi numē exosus dū u. tes. uult amputat̄ infania percitus sua sibi crura cōc̄ idit. Megerā: q̄ una ex tribus furiis magna cōtentio interpretat̄ thysiphone uero irarū uox. alecto inquieta. Iussu ini. Iu. ipulso molestæ deæ quæ euristeū regem athenarū urgebat ut herculem ad uaria mōstra domāda mitteret cū itaq; ad inferos in Cerberū accessisset plutonis aspectū non reformidauit: sed cū Megērā angues erigentē uidisset uehemēter ut ē apud senecā timuit. Viso iā di. post uisum plutonē. Tubæ: furiarū uel umbrarū. Nox edi. noctu emissus est. Silētibus um. p̄ silentia tenebrosa.

OMNIBO. Tu pecu. faci. Accessit ēt boues locutos fuisse: pecudes at̄ p̄ bob⁹ posuit apd̄ ēt T. Liuiū ac cepim⁹ bouē locutā. io triūphe: caue tibi, romā. Ad hūana murmu. ad hūanā uocē. Mōstrofi ptus hoīum de clarat: qā maiora & plura mēbra habuer̄ q̄ solēt. Modo: magnitudine. Matrēq; fu. Quia cū maiora & plura mēbra se peperisse mī uideret q̄ solita sit: tertia ē. Dira carmia. c. u. Quæ i libris sibillinis iuēta sūt uidelicet R. R. R. F. F. F. uates hoc mō interpretati sūt. regnū romæ ruet: ferro: fame: fuga. Tūc quos sectis. Etiā cybel matris deorū sacerdotes i furorē uersi sūt bellonā at̄ p̄ cibeles posuit. Nā ex Apuleii s̄ria eadē erat bellona cybele: & isis: idēq; sacerdotes triū dearū sacra pagebāt i sacrifiq; bellonæ ipsi sacerdotes n̄ alieno sed suo cruor̄ sacrificabāt. sectis nāq; humeris & utraq; manu gladios districtos exercētes currebāt: & uelut isani ferebāt quā turbā Mar. entheatā. i. phanaticā appellauit ut Nec turba cessat entheata bellonæ. Sectis lacertis. i. bra

Tūc pecudū faciles hūana ad murmura
Mōstrofiq; hoīū pt⁹ nūeroq; mōq; (liguæ
Mēbroq; matrēq; suus cōteruit infans
Diraq; p̄ pplm̄ cumana carmina uatis
Vulganē. tūc quos sectis bellona lacertis
Sæua mouet cecier̄ deos: crinēq; rotātes
Sanguineū populis ulularūt trītia galli
Cōpositis plenæ gemuerūt ossibus urnæ
Tūc fregor armorū magnæq; p̄ auia uoces
Auditæ nemorū. & ueniētes comin⁹ ūbræ
Quiq; colūt iūctos extrēis mēib⁹ agros
Diffugiūt. ingens urbē cingebat erymnis
Excitēs p̄nam flagranti uertice pinū
Stridētēsq; comas: thebanā qualis agauē
Impulit. aut sæui cōtorsit tela lycurgi.
Eumenis. aut qualē iussu iunonis iniquæ
Horruit aicides uiso iā dite megaram
Insouere tubæ. & quāto clamor̄ cohortes
Miscentur. tm̄ nox atra silentibus auris

chiorū uenis incis: nā galli sacerdotes sanguine suo placabāt Cybellē: & crinib⁹ rotati ī furorē uertebantē.
 Cecinere de. i. oracula deorū. Sæua: q̄ sæuos facit sacerdos. Tristia. s. oracula. Cōpositis ple. dicit ē sepulchra mortuorū gemitū dedisse. Cōpositis. locatis in urna. sic Catullus. Inter cognatos cōpositū meres. Tū fra. ar. s. auditus est. Est at̄ zeugma a medio. Per auia: q̄ p̄cul auia sūt. Quiq̄ co. i. q̄ in suburbanis uicis habitant romā uenere nūciantes se uidisse megerā q̄ flāmis & flagellis serpentis urbē ambiret. Erynnis: furia ī fernalis. Excutiens pronā: ardentē facē altera manutēns. & altera serpentina flagella. Stridētes co. p̄p̄ serpētinis crines. Agauē. agauē mater penthei q̄ sacra libri patris a mœnib⁹ suis ammouit: liber p̄r indignat⁹ a thonoē. materterā & agauē in furorē uertit: quo furore extimabāt phentheū aprū eē: & eū occidere m̄r uero caput filii p̄ urbē furēs gestabat putās aliū apri caput. Sæui. lycurgi regis thraciæ: q̄ & ipse indignat⁹ bacchū ipsū quoq̄ a mœnib⁹ arcebat: & eo usq̄ p̄cessit indignatio ut uites et̄ incideret: q̄ dū facere uellet crura icidēbat hoc iō fingit qm̄ abstemius fuit. Eumenis: furia eumenides domiāt abeuv. u. u. h. s. beniuol⁹ καταντι φρα uin. Horruit al. i. hercu. qui ditē uidit & nō timuit: sed uisa megæra tot⁹ horruit. nā hercules rediēs ab iseris uisu iunonis noueræ ī furorē uersus est: & lycū q̄ urbē suā ceperat occidit ac p̄prios liberos cū uxore megæra credens eos esse lyci filios: hoc late patet apud senecā in hercule furente. Silentias umbris. i. silenti nocte.

Edidit. & medio uisi cosurgere campo
 Tristia syllani cecinere oracula manes:
 Tollentēq; caput gelidas aniēis ad undas
 Agricolæ fracto mariū uidere sepulchro.
 Hæc p̄p̄ placuit thuscos de more uetusto
 Acciri uates: quorum qui maximus æuo
 Aruns incoluit desertæ mœnia lunæ
 Fulminis edoctus motus. uenasq; calētes
 Fibrarū. & motus errātis in aere pennæ
 Mōstra iubet primūq; nullo sēmīe discors
 Protulerat natura rapi. steriliq; nefandos
 Ex utero fœtus infauis urere flammis.

SVLPI. Et medio uisu: syllæ et̄ marii ūbræ q̄ belis ciuilib⁹ gauisi sūt ad sua sepulchra apparuere. Medio cāpo. sylla e puteolis ubi pediculari morbo dcefferat romā rlat⁹ ī foro ē ust⁹ & ī martō cāpo sepult⁹ Tristia orauaticinia tristitiā afferētia. Fracto. cū iā oli fractū esset a sylla Cic. sic ait Caii marii sitas reliqas apud Anienē disipari iussit sylla uictor acerbiorē odio incitat⁹ q̄ si tā sapiens fuisset q̄ fuit uehēmēs. q̄ aut scio an timēs suo corpori posse accidei prim⁹ e patritiis corneliis igni uoluit cremari. Tollētē ca. resurgētē & apparētē. Ad ūdas anijuxta Anienē fluuiū q̄ p̄ tybur se p̄cipitās exit ī tybrim. Oli at̄ anio uet⁹ & Anio nou⁹ īfluebāt ī urbem ut docet frontin⁹. Hæc p̄p̄: ad hæc p̄digia p̄curāda placādosq; deos acciti sunt hetrusci aruspices iter quos Arūs q̄ mōstra aburi & urbē lustrari iussit. Incoluit inhabitauit p̄the sis ē: nā ciuē n̄ icolā idicat. Luca desertæ: ad mōtes lūæ incūbēs urbs ē luca ubi pleriq; uicari habitāt Strabo ait: sunt q̄ lūæ legāt q̄ oppidū quoq; etrusciæ ē cū portu no

bili quē sicut & citate selenes. i. lunæ dicunt. Fluminis edomo. pyromatic⁹ fluminū. n. cām & naturā & q̄ p̄tenderent callebat. Venas ca. si. tenēbat et̄ aruspiciā: & erat uer⁹ ariolus. Fibrarū. fibræ sunt iecoris ptes: & uelut diuisæ appēdices ab eo q̄ ueteres fibrū extremū dicebāt: ut ait Varro diuidit̄ at̄ iecur ī quattuor fibras pulmo ī duas ut Cels⁹ tradit Cordis quoq; & herbarū radices fibras dicim⁹. Monit⁹ p̄. uo. i. doct⁹ augur & duob⁹ uerbis duplicē ex auib⁹ diuinationē expræsit: nā aut manēt garritu & uoce & oscines dicunt: aut uo latu & præpetes appellānt. Rapi: rapti capti & interim. Nā et̄ Aristoteles monstrosa educare nos uetuit. Discors: natura discordāte. n. a seipsa: & uelut diminuta aut nimia monstra nascunt. Nullo semine: nullo coitu: aut nullo a simili nostro principio. Ex utero steri. hoc p̄p̄ mulā quæ pepererat dixit. In faustis: ifelicib⁹.
 OMNIBO. Medio uisi. cō. & uisæ sunt ūbræ: hinc syllæ tristes: ide marii lætæ. Cāpo: q̄ i cāpo martio ingēti pōpa a. P. R. sepult⁹ sylla fuerat. Tristia: significabat. n. pōpeiū cū suis uictū iri. Gelidas anienis: nā apud ripas anienis sepult⁹ erat Mari⁹: ubi. n. erāt sepulchra mariana. Hæc p̄p̄ placuit. p̄digia eiusmōi diuersis ī locis futuri mali p̄nūcia apparuerāt: Cēsuit ergo senat⁹ accersēdos eē uates etruscos q̄ oī diuinitate periti erāt: sicut ab ipsis sacrorū omniū p̄cipia manauerāt: & eorū uetustissim⁹ erat arūs: q̄ audito p̄digio primo præparat si qua rome deos placare posset. Hæc p̄p̄: hystorologia est. i. præposter⁹ sermo q̄ sit quotiens sermo q̄ præponi deberet postponit. Placuit. s. senatui. poq; ro. Demo. ue. sic. n. mos erat romanorū uates etruscos accire: q̄ eiusmōi rerū peritissimi erāt. Lunæ: luna est ciuitas liguriæ q̄ nunc deserta est. eiuldē noīs port⁹ iuxta est pulcherrim⁹: quæ græci δεληνησ. i. lunæ appellāt. Ful. edoc. i. q̄ noscit quotiens flumina uel rōne ferūt: uel præter rōnē: nā si rōne mouent̄ p̄digiū nō est si uero cōtra rōnē p̄digiū id appellāt. Mouēt̄ at̄ fulmīa & locis & tpib⁹ fm̄ rōnē: locis: ut ī frigidis & calidis tpib⁹ ī frigidis raro mouēt̄ fulmē: ut pote ī sexto & quito climate: mouēt̄ at̄ ī tropico æstiuo cū sol ē in capite cācri uel accedēs uel recedēs: tūc ē fortis calor: & uapores terræ subleuat: q̄b⁹ diūctis fulmē efficiēt locis calidis in æquinoctiali tropico & frequētī cū sol ē ī capite arietis uel libræ: q̄ ī locis calidis n̄ p̄t moueri tropico æstiuo: q̄ calefacti calores cōsuerēt prius q̄ subleuarēt & fulmī fieri n̄ posset q̄ si mouerēt̄ fulmī p̄digiū eēt ergo dic̄ eū fuisse doctū quotiēs eēt p̄digiū f̄ n̄ Vcasq; calētes aruspiciæ pitū fuisse significat. Calētes adhuc palpitātes & si lætæ fuisset rē p̄spērā futurę significarēt: si e cōtra aduersā. Fibrarū: fibræ p̄p̄riæ dñr uæe iecoris. Mōit⁹ admōitōes: significat auspicii pitū Pēnæ: hoc ē p̄peris auis p̄tē p̄ toto posuit: nā auia aliæ sūt p̄petes: aliæ oscies: p̄petes sūt q̄ auspicia uolatu signāt. oscies uero q̄ uoce futura p̄nūciāt dictæ ab oī & cāo. Mōstra iubet. i. aboleri & aburi mōstra q̄ supra dixit. Natura discors: q̄ sibi ipsi natura dissentiebat quū p̄duceret mōstruosos p̄tus. Nullo se iō p̄digiā q̄ p̄ter

naturam ut anili femine aut uirgineo. Semine: quia uirgo. Sterili: quia anus. Nefandos: execrabiles.

CSVLPI. Ambiri: lustrari. Pōtīfices: pōtīficib⁹ iqt p
cedētib⁹ i lustratōe urbis reliq sequebāt Nūa. n. sacerdo
tū ordinē & cult⁹ diuini iſtitutionē diuifit i curiōes q p
curiis hostias imolabāt i flāines q pileū affidue gestabāt
In celerū duces q reges custodiebāt. In augures q futura
colligebāt. In uestales uirgīes q deos p̄carēt. In feciales
q belli & pacis auctores eēt & in pōtīficē maximū cui
oīa sacra ex scripta tradidit & tā priuata q̄ publica ex ſci
tis ei⁹ subiecit ex dionysio ſupiora: ſed poſtremū ex liuio
Lūstro ſe. ſācta circuitiōe & purgatōe ē. n. lūstrū qnquē
nale tps nā qnto quoq; āno cītas luſtrabat̄ pacto cēſu &
tributis exactis auctōr ē. Varro. Cīgere: circūdare. Pōe
ria: liui⁹ auctōr ē pōeriū ſignificare ſpaciū tā extra q̄ itra
murū: q̄ neq; arari ſas erat: dieiq; n̄ magis q̄ poſt murū
eſſet q̄ q̄ mur⁹ poſt id. Turba mi. mīoris auctōritatis ſa
cerdotes. Ritu. gabi. hoc ē toga ſic i ſiniſtrū hūerū reie
cta ut una ei⁹ iacinia a tergo r̄uocata hōiem cīgat. Quo
cultu utebat̄ & cōſul bella i dicitur. Originē habuit a ga
biis q dū ſacrificarēt audito hoſtiū aductu ſic accīctis to
gis i hoſtē p̄fecti ſūt uictoreſq; redierūt q̄q; & cinā⁹ ge
n⁹ ē uestis Gabii oppidū ē ad dexterā uiā p̄neſtiā ubi &
latonia ſunt diſtātes Rōa & p̄neſte ex equo ſtadiis cētū
ſtrabo docet. Sacerdos uitiata: maxia uestaliū uelata. Erāt āt Veſtales iugīti & caueē pappia. lege De eis plu
tarchū i uita Nūa & Gelliū lege. Mineruā: palladiū q̄ cū iaceret i loco ſecreto Helēus apud Ariſbā capt⁹ in
dicauit Ei⁹ exēplar i apto ad fallēdos iſidiatores fuiſſe poſitū Dionif⁹ tradit. Diomedē & uliſſem id troiano
bello percuniculos ſurrupuiſſe uulgatū ē diomedēq; apud ſe ſuaſſe: & p̄tereūti ad calabriā aenā obtuliſſe.
Nautēq; id accepitſe: & iō mineruā ſacra nō penes iuliā ſed pene nautearis familiā eē. Tū q̄ ſa. de. hoc ē qn
decī uiri qb⁹ ē facultas ſybillios libro ſ iſpiciēdi & iſterpretādi. hi p̄cīpīo duo fuer̄ poſtea. x. inde. xy. demū
ad. lx. auctō nūero. quīdecimuirū tñ nomē retiuerūt. Et lota par. hoc ē galli ſacerdotes cybelles: alluſitq; ad
ueterē ritū q̄ quotānis repetebāt. Nā cū cybelle e phrygia aduehereē & nauis i uado tybridis inheſiſſet: nec
ulis uirib⁹ poſſet euelli & claudia caſtra facile ſola traxiſſet: puecta q; dea eſſet uſq; ad Almōis i tyberī exitū:
Sacerdos eā aqua ei⁹ fluminis lauit. Hinc Oui. Eſt loc⁹ i tybri: quo lubric⁹ iſluit almo: Et magno nomē pdit
in amne mīor. Illic pur. cāus cū ueste ſa. Al. do. ſacra q; lauit aq; Augur. augurū collegiū Augures p̄cīpīo
tres fuere patritii: idē quattuor poſtea adiecti ſunt quīq; plābei Erāt igit̄ nouē. i captādis auguriis a q̄tuor
ptib⁹ auſpicatas aues obſeruabant. Anticā poſticā dextrā ſiniſtrā. Siniftras p̄ſperas: ſiniſtra. n. auguria iō p̄
ſpera dicūt: q̄ a diis miſa putant̄ qb⁹ quā dextra ſunt nobis oppoſitis ſiniſtra. al̄s rōnes apud plutarchū ut
de. Septemuir: ſeptemuirī epulones ſacerdotes erāt q̄ i dicendorū faciendorūq; epulorū ioui & diis reliq; ſa
cultatē habebāt. Cice. in oratōe: pontifices ueteres pp ſacrorū multitudinē tris uiros epulones eſſe uoluerūt:
cū eēt ipſi a nūa ut etiā illud ludorū epulare ſacrificiū facerēt iſtituti. Titiiq; ſodales: titii ſacerdotes apollī
nis a titiis auib⁹ q̄s i auguris certis obſeruār̄ ſolebāt ſūt appellati ut ait Varro. Sali⁹: numa pōpili⁹. xii. ſalios
marti cōſtituit. Tull⁹ hoſtili⁹ numerū duplicauit hi geſtātes ſcuta & ad tibias tripudiātes deorū laudēs cāta
bāt: hos palatinos agonales & collinos fuiſſe appellatos Dionif⁹ ſcribit. Aucilia: ſcuta cuneata ſpecie habē
tia latera arctiora: quā calēdis martii per urbē ferebāt celeſtiaq; arma uocabātur: p̄ncipīo Vnū fuit q̄ Nu
mā tpe e cōelo decidit. In quo cū eſſet fatū romāi imperii ne ſorte ſubtrahi poſſet. xi. ſilia ſūt fabricata: demū
q; ancile q̄ ſit circūciſum. Ouidi. Atq; ancile uocat q̄ ab omni eſt pte reciſum Cūq; notes oculis angul⁹ oīs
abeſt. Flamē: flamē dictus q̄ aſſiduo filo ueleē q̄ filamē ut inquit feſtus. Geſtabat āt apicē hoc ē iſignē lancū
in pileo q̄ dictū eſt ab eo q̄ cōprehendere uinculo antiq; apere dicebāt flaminū ſinguli cognomina habēt
ab eo deo: cui ſacra faciunt ut Dialis Martialis Vulcanalis ſurinalis Numa tñ cōſtituit Dialē unū. Martiales
duos. Quirinalē unū. Læto: ipſe lætus. Amfractibus reuolutionibus & flexibus Amfractus enī eſt flexus
ipſe aut uiā aut aquā. Via ut eſt apud Iureconſultos in rēctū octo pedes habere dēt in amfractū. xvi. Var
ro ab ambitu & frāgendo dictū exiſtimat. Ignes ful. telū i quo ſuit ignis uel res dudū ignitas & fulminatas.

OMNIBO. Mox iubet. i. iuſſit ambaruale ſacrificiū fieri quo ciuitas q̄buſdā ſacris ābiebat̄. Feſto lu. ſe
ſtiua circuitiōe. nā luſtraē ē circunire. Lōga late porrecta. Pomeria: nō magis dominat̄ pomeria q̄ ſint ex
tra mœnia q̄ q̄ mœnia ſint poſt ſe d̄r pomeriū ſolū illud qd̄ inhabitat̄: ſiue intus ſiue extra mœnia. Sacri p
ſacrificii. nā in ptātē pontificū ſūt ſacrificia. uidelicet q̄bus diis & q̄bus tpibus ſacra fieri uelit. Ritu ga. Nā
gabini cū extra mœnia ſacra celebrarēt: hoſtes ſupuenerūt: ipſiq; ſine armis erāt: togā a tergo reiecerūt: ita ut
a dextera pte ad ſiniſtrā reiecta: ultimā ptem extremæ togæ i ſiniſtrū hūerū uerterēt ſic tāq; clipeo mūiri ita
pugnarūt ut uicerēt: & ita ſuatū ē ſacrificia rōa moī gabinoz fieri. Veſtalē chorū d. u. ſ. ē ſacerdos ueſtal
q̄ p̄ſt cæteris chorū ſuarū uirginū circūduxit. Vitata: uelata moī ſacerdotū. Troianā ſoli. i. palladiū. nā ſi
cut ut i urbe troiana paladinū ſuabat̄ ita & aruſpices r̄nderūt. dū ea ſtatua ſuaret̄: fore ut priam⁹ tur⁹ regna
ret qd̄ oraculū cū audiffent græci Diomedes & Vlyxes ſeruili habitu i duti cæſis cuſtodib⁹ rapuere palladiū

quod cū uenisset ad manus diomedis italiā petentis diuersis agitabat cursis & tēpestatib⁹ uerit⁹ ne hoc pate-
re ira palladis: dedit operā ut palladū redderet aeneā q̄ deinde romā traductū est & seruabat in tēplo ue-
stae. Fas est: neq; n. ulli palladiū uidere licet practer q̄ ueitali uirgini. Qui sa. de. i. quindecim uiri qui præerāt
libris sybillinis in quib⁹ fata romana continebant. Secreta cae. i. sybillae: cui⁹ librū ut inquit solin⁹ ad corne-
liā usq; syllā cōsulebant romani pontifices. Et lotā paruo: cybelleos sacerdotes dicit. Quibus mos erat quo-
tiens iratū nomē placare uellent statuā deæ almonis aquis ablucere. cybellē: q̄ die pessimōte acciuerē rōani.
Almone: almo fluui⁹ est ad capenā portā ubi sacerdotes simulachrū cybelles lauabant. Mar. phrigiūq; latus
almo: qua lauat ferrū. Et doct⁹ uo. i. augures. erat. n. romæ collegiū augurū. Sinistras: secūdas: q̄ ut Ci. dicit
græcis & externis a dextra ueniētes aues significāt rē aliq̄ fam: iō optāt dari a dextra. At uero nostri opta-
uere dari a sinistra: qua sæpe bona puenere. Septēuir: nā ut Cicero. ait sub psona Catonis romæ erāt sacræ
deæ matris in qb⁹ dieb⁹ festis nocte epulabant: erant autē septē numero: sed magis placet intelligi septē sa-
cerdotes Iouis q̄ epulones appellabant: qm̄ añ aureā Iouis statutā epulabant in capitolio: nec nō epulas in-
dicēdi Ioui cæterisq; diis prætē habebāt: hi e generosis ciuib⁹ eligebant cū licetore sellaq; curuli pcedētes.
Ticii so. dicti sunt a ticiis auib⁹ ut inqt Varro quas in cærtis auguriis obseruare solebant. Et salū læ. Saliū
erant duodecim qui ancilla p urbē gestabāt canētes Marti carnē & extremo hymmo ueturū mamurii mēo-
riā. sic. n. Mamurī⁹ faber petierat. Flamē: tres flamines erant. i. quirinalis: diali: & martialis. Diali dī Iouis
sacerdos. Quirinalis: quirini. i. romuli. Martialis uero mā flamē: n. n. licebat sacerdoti eē capite aperto sed
cū sacrificare æstate pileū lanēū gestare n̄ poterat: uirgā cū filo lanæ pp calorē gestabat alia rō ut inde aues
abirēt. q̄ sæpe i uictimarū iestina ipetū faciebāt Vel dī q̄ pileamē a pileo quo caput tegebat Dūq; illi. i. su-
pra mēorati sacerdotes. Effusā: lacte porrectā. Anfractib⁹. Dispsos ig. i. ignitū fulm. Cōdit. i. collectū fulm

Colligit: & terræ mœsto cū murmur cōdit
Datq; locis nomē: sacris tūc admouet aris
Electa ceruice marem: iā fundere bacchū
Cœperat: obliquoq; molas iduceſ cultro
Impatiensq; diu nō grati uictima sacri.
Cornua succicti pmerēt cū torua ministri
Deposito uictū præbebat poplite collum
Nec cruor emicuit solit⁹ sed uulnē largo
Diffusum rutilo nigrū p sanguine uirus
Palluit attonitus sacris feralibus aruis
Atq; iram superū raptis quæsiuit i extis.
Terruit ipse color uatem. nā pallida terris
Viscera ticta notis gelidoq; infecta cruore
Plurimus asperſo uariabat sanguine liuor
Cernit tabe iecur madidū. uēalq; minaces

tal. Locus. n. fulmine p̄cussus post per actū illic ex bidē
tib⁹ sacrū bidental uocat. Marem ele. cer. bidentē taurū
non præsum iugo quo hostia iniustis dicebat ut macro-
bius docet: eligebant et bidentes ne haberent caudam
aculeatam: nec liguam nigram nec aurē fissam. Bacchū
uinum quo primum hostium perfundebant. ut fronti-
inuergit uina sacerdos. Inducere mo. spargere sacra re.
quæ ex farre orno tosto sale & aqua conficiebat. Obli-
quo cul. transuerso & a cauda ad caput anteq̄ iugulare
uictima ducto. Impatiens refugiēs & oblutans q̄ est ma-
li ominis. Sacri non gra. sacrificii non placantis deos &
quo litare nō poterat. Succicti. suffulti expediti. Turua
terrentia. tauros a toruo dici uult Varro. Præbebat col.
ui. Inclinabat collū ui deflexū & iugulabat. Poplite de.
hoc est flexo genu: q̄q̄ poples primarum tibi arum ē ps
posterior. pli. poplites intus flectit hominis mo. fabius.
tunice priorib⁹ oris infra genua paulū posterioribus ad
medios poplites. Emicuit. cum saltu apparuit. Solit⁹. ex
aliis emanare. Largo: lato. Virus. terra & uirulēta sanies
Ritulo. rubicundo. Palluit. perterritus inquit sacerdos
uictimam aperuit ut ex extis futura colligeret. Feralib⁹

mortiferis. Iram superū. mala futura. In ex. ra. in interiorib⁹ stati extractis. Extā ut Festus aut dicta q̄ ea diis
peæsecenē quæ maxime extunt eminentq;. Cōtinētur aut sub eis epar pulmo cor præcordia lien renes & li-
gua. Terruit ip. co. na. Aruspicinā quæ quidem apud diuersas gentes uaria est inanem & falsam Cice. putat
Eius primā obseruatio erat in habitu & colore extorū: an nitida & plena: an horrida & exilia eēnt ea in ptes
duas diuidebāt dexterā quæ familiaris: & sinistrā quæ erat hostilis inde fibras & partes reliquas cōsiderabāt
Fissum familiare & uitale tractabāt. Caput iecoris ex omni parte diligentissime aduertebant. Si id non inue-
niebant nihil putabant tristius accidere potuisse. Viscera. carnē quæ exta cōtinebat. Tincta no. te. sparsa
obscuris maculis. Infecta. maculata. Gelido: densato cum mouere se deberet. Liuor: nigredo plūbea. Varia
bat. diuersi coloris faciebat. Iecur madidum tabe: epar corruptum & sparsum putredine. Venas minantes:
Venas plus sanguinis. Arterias plus spiritus continere Gellius tradit.

COMNIBO. Colligit: eo loco ubi ceciderat flumē. Mœsto murmure: ut suplices faciūt Datq; nomē locis
Locus ille bidental appellat. nā quotiēs fulmāia placere uolebāt bidentes imolebāt. Sacris tūc ad mouet
i. tuarū Ioui imolauit. Iā fūdere bac. more sacrificātis: nā cū sacerdos expiri uolebāt bona ne uictima foret ui-
nū itra cornua fūdebāt: q̄ si uictima imota stetit: diis placebat. si uero se mouisset displicebat. Virg. & du-
ctus cornu stabit sacer hyrcus ad arā. Obliquo cultro: ritu sacrificātis. Molas. mola fiebat aqua sale & ferro
orno: idest unius āni: & hac laniebāt cultros & a cauda ad uerticē uictimæ cultro circūducto iugulabāt. Im-
patiens: oñdit nō gratā fuisse uictimā: quia nō stetit aris. Premerēt. Quia ministris premētib⁹ tandē uictia
uicta requieuit. Nec cruor: aperto iugulo cruor n̄ exiuit solit⁹: sed sanies q̄dā effusa ē. Palluit atro. Arūs ubi
hæc uidit: tot⁹ expalluit. Feralib⁹. Lactiferis. Ipse color: Quia pallid⁹ sāguis erat iestiorū. Tincta noctis: id

est nigris distincta maculis. Liuor: proprie est color plumbeus. Iecur madidum: intestina in duas partes diuiserat unam pompeio: alteram uero caesari attribuerat: uidit autem partem pompeio spectantem esse mortuam esse partem uero caesari designatam laetam & exultantem. Madidum: putridum & haec pars erat pompeio. Venasque mihi. ho. de. par. ui. i. de parte caesaris nam hostis prius iudicatus erat quod rubiconem transisset armatus.

SVLPI. Anheli: palpitantis: uel quia eius uis spiram & respiram. Latet replicata est intra se quod caesari foelicitate significat nam hoc cum in sex uictimarum iocineribus accidisset augusto spoletum sacrificati responsu est duplicaturum intra annum imperium. Paruum lib. parua praecordia quae auctore plinio membranae sunt quae cordi praetendunt: nam omnia praeicipalia uiscera membranis propriis ac uelut uaginis inclusit praeuidens natura. Limitem autem. i. terminum appellat. quia diuisit cor a iecore & pulmone. In quibus tribus & in cerebro uita consistit: & ideo uitalia appellantur. Cor iacet non mouetur caesari dictatori quo die primum ueste purpurea processit at in sella aurea insedit sacrificandi bis in extis defuit. Uiscera exta iussa. Sanius: corruptum sanguinem. Hiates r. fissuras sese aperientes. Produuntque su. & intestina ruptis omnis apparuere. Omnia: membrana est quae continet intestina. pl. uentriculi atque intestina pingui ac tenui omni integunt praeterquam oua gigneribus. Produunt ostendunt manifestant.

Quodque ne uisa sunt etiam inquit magni mali argumentum duo iocineris capita quorum unum ab altero opprimebat. Impune: sine graui significatioe & incommodo. Capiti: quod erat a parte pompeii familiari. Incremere: insurgeret & hoc uictoriae indicat. Molem alterius ea. alterum caput magnum & graue quod erat parte hostili. Pars familiaris. Aegra & mar. debilis & putris. Pedet non mouetur. Pars. hostis. Micat: salit & palpitat. Improbata: audax Nouet ue. agit se. Pulsu ce. ictu ueloci quo audacia & celeritas caesaris significat.

Concepit: animo comprehendit. Fata: constitutioes & series. Prodere. manifestare. Neque li. ti. hoc sa. neque te hoc irritum sacro placui. nam litare est ipso sacrificio deos placare: non enim omnis qui sacrificat litat: dicimusque lito deis sacrum & lito sacro. Cic. in diuinatione: Quum pluribus deis imolaret qui tandem euenit ut lites aliis: aliis non litetur Sueto. plurimis uictimis caesis cum litare non posset. In praetoria: in exta mactati tauri: Inferni dei: nam deformia dira & minantia apparuere uelut si ipsis litassem. Non fanda: quia nimia animorum consternatio fieret. Maiora: detestabiliora. Uisa se. quae uidimus in bonum uertant. Et fib. sit nul. si. & ars aruspicina: ipsaque ex extis diuinationis falsa sit. Tages conditor ar. Cum in agro tarquinensi ut in diuinatione cice. inquit terra altius araret: repente extitit senili prudentia puer: cuius aspectu bubulcus attonitus clamorem edidit: breuique tota etruscia eo conuenit: & uerba de disciplina aruspicina disserentes pueri excepit litterisque mandauit haec scripta conseruare. hic fontem habet disciplinae. Finxerit ista: mentis fuerit & nos deluserit. In uoluens: confusus & occultus. Omnia signa futurorum. Ambage fle. & nul. longa & implicita uerborum circuitio. Canebat: uaticinabatur. At figulus: Nigidii figuli pythagorei summi astrologi uaticinium poeta dicturus eum commendat. Huius Eusebius meminit: Deos: deorum mentem quae ex astris percipitur. Secreta cae. motus & uires siderum. Quem non stel. qui erat egyptiis inuentoribus doctior & diligentior in astris seruandis. Memphis: oppidum in aegypto in ea parte nili quae dicitur delata ab Ogdoo rege conditum.

OMNIBO. Pulmonis anheli: Spiritum reciprocum trahentis & remittentis. Latet: quasi trepida. Paruusque fecat ui. li. id est paruulum interuallum uitalia distinguit. significat autem ducum inter se concurrendi magnam cupiditatem. Uitalia: Quae sunt cor: iecur: & iecoris capita. Cor iacet: scilicet a parte pompeii. iacet: Demissum est. Omnia: omni membrana est pinguis & tenuis qua uentriculi atque intestina obteguntur penetralia igitur omenti patebant: & putridum sanguinem emitebant. Quodque nefas: euidentius ex intestinis bellum futurum apparuit. Nam iecineris pars quae constituta pompeio erat & quae Caesari: ita se habuerunt ut altera alteram fugere uideretur. Impune: id est nunquam sine exitio & pernicie. Capti: scilicet iecineris: Nam $\alpha\beta\eta\pi\alpha\tau\omicron\nu$ graece dicitur caput iecineris: dicit ergo caput unum quod erat Caesaris insurrexisse: quasi uellet cum aliis fibris concurrere. Alterius capitis: scilicet caesaris. Pars aegra: scilicet pompeii iacet. Micat: emicat caesaris pars. Et celeri uenas mouet improba pulsu: pars Caesaris palpitabat: quae adhuc uiueret. His ubi. Aruns ubi tam manifesta signa uidit in hanc exclamationem prorupit o superi tanta ne mala apparerent: ut uix oratio mea explicari possint. His. i. prodigiis quae in extis uiderat. Litari: recte dicitur: nam inter sacrificare & litare magna est differentia omnes sacrificant pauci uero litant. Litare est sacrificia diis gratia facere. ergo non gratia tibi iuppiter sacrificauit: sed plutoni. Caesique: pro sed copulatiua pro aduersatiua. Non fanda: adeo detestabilia mihi timentur ut nec fari quidem licet. Sed ueniet. magnus quidem metus est malorum instantium: sed mala ipsa multo maiora erant. Dii uisa secum. O utinam inquit uisa quae tanta mala portedunt sint minus infesta quam apparerent. Et fibris sit nulla fi. Et mala

Hostili de parte uidet: pulmonis anheli
Fibra latet paruusque fecat uitalia limes
Cor iacet. & sanie per hiates uiscera rimas
Emittunt: produuntque suas omenta latebras.
Quodque nefas nullis impune appuit extis:
Ecce uidet capiti fibrarum incremere mole
Alterius capitis: pars aegra & marcida pedet:
Pars micat: & celeri uenas mouet in parte pul
His ubi incepit magnorum fata malorum (su.
Exclamat: uix fas superi quaecumque mouentis
Proderit me populis. neque enim tibi sume litauit
Iuppiter hoc sacrum: caesique in uiscera tauri
Inferni uenere dei. non fanda timeamus
Sed uenient maiora metu. dii uisa secum det
Et fibris sit nulla fides. sed conditor artis
Finxerit ista tages. flexa sic omnia thuscus
Inuoluens. multaque tegens ambage caebat
At figulus cui cura deos secretaque caeli
Nosse fuit. quem non stellas aegyptia memphis

falsa utinā sint q̄ fibræ demōstrāt. Artis: aruspiciæ. Finxerit ista: n̄ uera docuerit: sed falsa finxerit. de T age apud Cic. lib. de diuina ita legim⁹. T ages cuidā dī in ago tarquinēsi q̄ araret statū apparuisse & uis⁹ eē i ip̄e puerili: sed simili prudētia ad ei⁹ cōspectū attonitū fuisse q̄ arabat & clamorē magnū edidisse: & undiq̄ concurrisse breui t̄pis spacio totā pene etruriā. Tū ille multis audientib⁹ plena uerba mandauit: & q̄ de aruspici na tradunt mandasse dī: hoc idē tāgit Oui. in metha. Flexa: implicata obscura: Ambage: circuitione uerborū At figul⁹: ex altera parte aderat astrolog⁹ peritissim⁹ noīe figul⁹ q̄ p̄digia explicaret: quæ in cœlo apparuis sent. Nosse de. i. arcana deorū q̄ cursib⁹ stellarū significant. Aegyptia mē. i. par figulo nemo eorū est q̄ habi tāt apud mēphim citatē ægyptii: ægyptios at̄ scim⁹ astrologiæ pitissimos imō iuctores a q̄busdā dñr fuisse

Aequaret uisu. numerisq; mouētib⁹ astra
Aut hic errat ait ulla cum lege per æuum
Mūdus: & incerto discurrūt sidera motu
Aut si fata mouent: urbi generiq; paratur
Humāo matura lues. terræ ne dehiscēt:
Subsidētq; urbes: an tollet feruidus aer
Tempericm: segetes tell⁹ infida negabit:
Ois an infusus miscebit unda uenenis:
Q̄ d̄ cladis genus o supi: q̄ peste paratis
Sæuiciā: extremi multorū t̄pis in unum
Conuenere dies: summo si frigida cœlo
Stella nocēs nigros saturni accēderet ignes
Deualioneos tudisset aquarius imbres.
Totaq; diffuso latuisset in æquore tellus
Si sæuum radiis nemæum phœbe leonē
Nūc p̄meres. toto fluerēt incendia mūdo

SVLPI. Visu: inspectiōe & obseruatōe. Nūeris ca nonis spatiis tēporū quib⁹ se astra p̄ grad⁹ mouēt quadā cū armonia ut Cic. docet. Aut hic errat: p̄positis duob⁹ cōtrariis. quorū alterū alicui inesse uī si subtrahas alterz necesse est idq̄ superest eē uerū ut hoc loco. Aut mūd⁹ inq̄t p̄ se errat & uertit: aut p̄ uidentia dei gubernat: p̄ se & temere uerti stultū est dicere igit̄ a deo gubernat q̄ p̄ astra futura mala humano generi indicat. Mūd⁹: cœlū Errat: mouēt & uertit. Sine lege: sine ordie & magistro Per æuū: per ei⁹ æternitatē. Incerto: temerario & fortui to. Fata: deorū cōstitutiones. Matura lu. subita pestis & pernities ex quattuor elementis. Dehiscēt: aperient se. Subsident. peresumibunt submergent & obruent. Fer uid⁹: astuās. Tollat tē. fiet itemperat⁹. Infida: q̄ fructū n̄ reddet ex femine credito & indicat famā future. Nega bat se. n̄ p̄ducet fruges. Ois an infu. an aqua corrūperēt & magnā pestilentia pariet Oui. ait. Cōstat & in fontes uitū manassal. cufq;. Quæ. pe. quo genere mortis seuire in hoīes uultis. Multorū t̄pis in unū multi sunt eodē tpe perituri. Multorū: hominū. Cōuenere: in unū uenere. Sūmi si fri. cœ. planetæ q̄n in suis domib⁹: hoc est sub p̄ priis ferunt. multo plus potentia habēt q̄ cū in diuersis sunt autē signa. xii. sunt aries: taur⁹: gemini: cancer leo: uirgo. libraq;: scorpius. arcitenens: caper: aphora: pisces

ex his solis dom⁹ & ppria sedes ē leo. Lūæ cācer. Reliquorū planetarū cuilibet duo signa ascribunt. Mercurio uirgo & gēini. Veneri libra & taur⁹. Marti scorpi⁹ & aries: ioui sagitari⁹ & pisces Saturno capricorn⁹ & aquar⁹. Si saturn⁹ igit̄ inquit q̄ ē frigid⁹ sub aquario ferret & esset diluuiū fieret. Si sol in leōe icēdiū. Quia mars i scorpio ē bella cædesq; hēt. Nā salubres stellæ ut iuppiter q̄ saturnū tēperare posset occidit & Ven⁹ quæ rabiē martis debilis est. mercuri⁹ uero intercept⁹ in arcu epicycli inferioris interduas statiōes retrogra d⁹ est. sol⁹ ergo mars in sua est sublimitate. Frigida: q̄ a sole i quo tot⁹ est calor ē rēotissima. Accēderet ig. ni. fulgeret liuido plūbeoq; splēdore. quē cū ipse sua natura cādid⁹ sit tñ mutat ut alii planetæ a p̄pinqs cir cul: sed a postrea. orbita a terra trahūt obscuritatē ut pli. tradit. Sūmo. cœ. plāetarū altitudies tres sūt ut pli. docet. Vna q̄ cœli n̄ circuli mēsurā cōsiderat de qua mō dixim⁹ quū in suis dōiciliis planetæ eē dicunt. Alte ra ē cū a cētro suo i aliis signis sūt eleuati. Tertio q̄n a cētro terræ absides. i. circulos altissimas habēt. Aqua ri⁹ signū in q̄. finxerūt gānimedē fuisse cōuersum & ex urna aquā emittere. māi⁹. Ille quo in flexa fōtē q̄ p̄ iiciturna. Deualioeos: q̄les fuere deualiois p̄methei filii t̄pe. quo tota terra aq̄s ē mersa. Leonē ne. Nemæa sylua i arcadia ē i qua Hercules leonē maximū q̄ molorehi hospitis sui filiū interemerat suffocauit: q̄ postea inter signa relat⁹ est. Fluet incē. diluuiā & incēdia ex cōtrariorū elemētōrū abūdātia fieri necesse esse philo. sophi docēt. De incēdiis etiā plato in Timæo sic ait. fit. n. longo it̄uallo temporis mūdi circūactōis exor bitatio: quā inflammationis uastitas consequatur necesse est.

OMNIBO. Nūeris nūeros dixit q̄m nō eodē tēporū spacio sidera circūagūtur. Nā saturn⁹ trigita ānis iuppiter. xii. mars duob⁹: sol diebus. ccc. ly. & viii. horis. Ven⁹ tricenis & duo de q̄nquagēsi dieb⁹. ccc. lix. luna. xxyii. additis horis. xiii. signiferi ambitū peragūt. Aut hæc er air aut inq̄t temere oia regunt aut diuina p̄uidētia gubernant si temere regunt nihil est q̄d metuāus sed si diuina p̄uidētia gubernant exitū magnū & p̄nicies p̄parat urbi nostre: & toti orbi terrarū: sed tolle alterū sequit̄ ueritas alteri⁹ nō aut̄ temere regunt sed diuina p̄uidētia gubernant ergo ingēs calāitas instat. Errat fert̄ sine ullo dei regimē. Lege. sine. dei p̄ uidētia. Mouēt. f. cœ. Vbi. f. ro. Generi hu. p̄ cōsequēs generi hūano. nā urbs iperiū tenebat. Leuis exitū p̄ nicies. Dehiscēt: aperient: & subita uorago cuncta sorbebit. Subsidentur. nunq̄d hiatu terræ sorbebit̄ urbs: ut ad barathrū genus humanū descendat. An tol. fer. aut inficietur aer & omne genus animatiū phibit. Se getes: tellus ēt si semina terræ mandaueris: fidē nō seruabit agricolis: terra enī fidelis ē cū seminib⁹ acceptis reddit multiplicia. An infu. mi. un. ue. an inquit corrūperent fontes & amnes: ut qui ex his hauserint uenēo pereant. O superi: admirantis exclamatio cū horrore. Extremi dies. i. mors multorum conueniet in unum diem. i. multi peribunt eodē tempore Summo pergīt: nunc per duodecim signa zodiaci & uniusquiq; signi domū innuit: ostēdit aut̄ signa suas domos deseruisse: & cœlū marti reliquisse. ut ex eo appareat magnū fu

turū bellū. Si fri. ecc. saturni dom⁹ est capricorn⁹ & aquarius: dicit ergo si saturn⁹ in domo sua aquario icēde
rēt fieret diluuiū: sed n̄ ita est. Frigida: nā saturn⁹ torpentis est naturæ & iō cæteris planetis tardior ē. uñ ē
gradū. xxx. ānis perficit. Nigros. i. nocentes & mortiferos uel minus fulgentes. nā quia saturnus summ⁹ est
omniū planetarū: iō nō minimus uidet. Deucalioneos fu. aqua cathaclismū quo terre inundant: deucaliōes
āt qa tpe deucalionis diluuiū fuit: sed nō uniuersale: nā thessaliā ferme omnē inundauit. Si s̄. ra. dom⁹ solis
est lunæ cancer q̄ si sol in domo sua leonē accenderet significaret oīa flammis peritura. Nemeū le. nemea syl
ua est inter philontē & agros iuxta cleonas in qua hercules primo certamine uastissimū leonē prostrauit: q̄
iter. xii. signa zodiaci relat⁹ ē. Premeres leonē icēderes.

SVLPI. Hi ignes: hęc icēdia: sine hęc siderū ascēsiō
nes Tu qui. o mars q̄ es in scorpio in q̄ signū uer⁹ fuit.
Is scorp⁹ terra genitus qui peremit orionē. Flagrante:
ardēte. Chelasp̄. chelæ scorp⁹ brachia s̄ q̄ libræ signū
faciunt: & ex hoc qdē uehemētia & diuturnitas belli col
ligitur: qa ēt uicinū ueneris signū incendiū. Quāq̄ uo
luere chaldei librā & scorp⁹ unicū esse signū. Quid tā
tū. q̄ tā magnū malū. Mitis: benign⁹. Premi⁹ i oc. al. oc
cidit & in signo opposito domicilio suo. Salubre: uenus
& iuppiter terris sunt salutare: martisp̄ & saturni mali
uolētiā tēperāt. Hebet: debile est. Cylleni⁹ ce. mo. Mer
curi⁹ q̄ trecentis & octo & triginta dieb⁹ zodiacū lustrat
luna uero dieb⁹ uigintiseptē & horis octo. Ven⁹ trecent
tis & octo & quadraginta diebus. Iuppiter annis duode
cim. Mars duobus. saturnus annis triginta. sol dieb⁹ tre
centis & quin⁹ & sexaginta & horis sex. Cylleni⁹ dict⁹
a cyllene mōte arcadiæ i quo eū pepit Maia. Heret. r̄tro
grad⁹ ē. Hęc cœ. est in suo domicilio & plurimū potest.

Cur si. puer signa nunc planetas itelligit q̄ diuerso mō
p cælū uagant: nā signa ipsa zodiaci fixa sūt: & sp̄ eodē
tenore uertunt. Meatus: cursus & aberrant. Mūdo p cœ
lū. Obscura: & pp̄ eclipses hoc dixit & qa a malis futu
ris & a terra contraxere nigredinē. Latus ori. Oriō sid⁹

est q̄ in suo ortu & occasu tēpestates acerimas cōcitāt bellaq̄ & cades s̄ape portendit. Effingit in formā in
uenis ense accincti Is precibus hyrei deū hospitis Iouis Mercurii Neptunniq̄ urina genus ferē & cū uenera
tor euasisset egregius: iactaretq̄ se quodcunq̄ monstrū uel irata terra pduceret confecturū. scorp⁹ illa emi
sit: cuius ic̄tu hic peremptus in sidus conuers⁹ ē. ut canit Oui. diuersas de eo opiniones lege apud Higinū.
Nimiū ful. q. d. s̄æua bella suo splendore & toruitate prædicat. Iminet: instat. Ferriq̄ po. i. uis iustitiā oppri
met & ius falsq̄ omne. Sceleriq̄: audacia & scelus pro uirtute habebunt: uirtutisp̄ noie appellabunt. Hic f.
hęc bellorū insania. Exhibit in mul. an. p̄grediet & durabit pene quiquēniū: quoad apud mūdā uicerit. cæsar
Quid p̄ nēpe nihil qa finitis his bellis amitte⁹ libertas & roma seruiet: meli⁹ itaq̄ erit ut diu bella ciuilia du
rent. Cū do. Tyranno & libertatis occupatore p̄ quē intelligit cæsarē dictatorē q̄ aduersariis superatis finē
bellis iposuit: & breui duratura pax fuit. Quippe ante gnquēniū elapsū ex ei⁹ cæde alia ciuilia bella sunt ex
citata: quæ cū cōfecisset august⁹: īperii habenas sibi a patrib⁹ delatas arripuit. Itaq̄ hęc poeta deplorans iqt
Duc cōti. se malorū. trahe & patere cōtinua bella ciuilia. Extrahe cla. p̄duc & prahe cades.

OMNIBO. Hi cessant ignes. i. nihil tale minant sidera. Tu qui flagrante: maris domicilium ē aries &
scorpio: hunc dicit totū scorpionē cū libra occupasse: ita ut in censo scorp⁹ bellū significet. Nā sicut mars
totū cælum occupauit: ita & bellū uniuerso orbi futurum apparet. Cauda: uidem⁹ enim scorpionem cauda
lætiferū uulnus inferre. Chelis ips⁹: scorpionis quæ librā efficiunt: ergo scorpio occupauit ēt librā quæ do
mus est. Veneris. Tm. f. malox. Gradiue: mars. Nā mitis ab alto: Iuppiter relicta domo sua pisce & sa
gitario: in occasu constiterat: ergo qm̄ sidera præter naturā p̄ cælū serunt aliquod magnū malū orbi ip̄cedet
Cylleni⁹: tarda⁹ mercuri⁹ præter naturā: nā ipse mercurii cursus cæteris celerior est: præter nā (ut dictū ē)
Cylleni⁹. mercuri⁹ a cylleno monte arcadiæ in quo nat⁹ est. Et cælū mars: sequit⁹ q̄ cū cætera signa relictis
domib⁹ suis uacuū cælum reliquerint marti. & bellū toto terrarū orbi futurū fit. Obscura terunt. i. cū sol &
luna patiant⁹ eclipsim præter rōnē. Ensiseri fulget orionis: orion uenator fuit: & ansus ē dianā de stupro cō
pellare. Diana uero indignata scorpionē in eū misit q̄ eū ueneno cōfecit mox insignū cœleste translāt⁹ ē: q̄
in ortu suo bellū significat. Ensiseri χρυσον apud græcos dicit quasi aureū ensē ferēs. Lat⁹ qa lateri accō
modauerat ensē. Rabiens: furor. Ius diuinū & humanum. Sceleriq̄ nefando. Quia uiolentia appellabit⁹
fortitudo. Nā cæsar q̄ p̄ uim oīa agebat fortis appellabit⁹. Sceleri. īpietati & uiolentiæ. Multosp̄. i. magn⁹ &
diuturn⁹ erit hic furor. Vt superos. priō furor erit ingens nō solū inter ciues sed inter cognatos: deinde diu
turn⁹: qa multi interfuere anni usq̄ ad extremū bellū: q̄ august⁹ gessit cū antonio & cliopatra: deinde finis
eiusmodi erit ut sati⁹ fuerit n̄ finiri bellū nā exitu ciuilibus belli seruit⁹ erit: qa cæsar oīa tenebit: ergo q̄ ē q̄ su
peros orem⁹ ut finiāt ciuile bellum quando finis belli deterior futur⁹ est ipso bello. Cum domio pax ista ue
nit. ergo scriuerunt romani: nam domin⁹ & seru⁹ correlatiua sunt. Duc roma: apostrophat ad urbē romā

Succesusq̄ tuīs flagrasset curribus æther
Hi cessant ignes: Tu qui flagrante minacē
Scorpionī icēdis cauda: chelasp̄ peruris.
Quid tātū gradiue paras? nā mitis i alto
Iuppiter occasu præitur uenerisp̄ salubre
Sidus habet motuq̄ celer cylleni⁹ hæret.
Et cælū mars sol⁹ habet cur signa meat⁹
Deseruere suos: mūdoq̄ obscura ferūtur
Ensiseri: nimiū fulget latus orionis.
Imminet armorū rabies: ferriq̄ potestas
Cōfūdet ius omne manu sceleriq̄ nefādo
Nomen erit uirtus multosp̄ exhibit iānos
Hic furor: & supos qd̄ p̄dēposcere finem
Cū dño pax ista uēit duc romana malorū
Continuā seriē: cladēq̄ in tempora multa
Extrahe. ciuili tantum iam libera bello.

noli inquit querere finem belli: q̄a tam diu libertas durabit quā diu etiam bellū durabit. Duc. protrahe. Con-
tinuam seriem. i. continuum ordinem belli sine intermissione. Extrahe: prolata.

Terruerāt satis hęc pauidā p̄sagia plebē
Sed maiora p̄mūt. nā qualis uertice p̄ndi
Aedonis ogigio decurrit plena lyeo:
Talis & attonitā rapitur matrōa p̄ urbem
Vocibus his p̄dēs urgētē pectora phœbū
Quo feror o p̄xā q̄ me sup̄ æthera raptā
Constituis terra: uideo pangea niuosis
Cana iugis: latoſq; hēi sub rupe philippos
quis furor hic o fœbe doce: quo tela māuſq;
Rōanæ miscēt acies: bellūq; sine hoste ē?
Quo diuersa feror: prios me ducis i ort?
Qua mare lagei mutatur gurgite nili.
Hūc ego flumīea deformis trūcus arena
qui iacet agnosco. dubiā sup̄ æquora sirti
Arentēq; feror libiæ: quo tristis erymnis

CSVLPI. Terruerāt: & si rumores p̄digia aruspiciū:
astrologorūq; respōsa: satis terroris iculērat: tñ magis s̄t
alternati ciuel ubi audiuer̄ matronā deo plenā uaticinia
īplexa enūciātē. Præſagia: p̄diuātōes & p̄ſentiōes rerū
futararū. Præmūt: uexat. Aedōis: mēas sacerdos bacchi
Aedō mōs in thracia baccho sacer. Plēa lyeo. cogi. cor-
rupta furore bacchi. lyeus dicit̄ a λυω uerbo græco q̄
ē saluo eo q̄ uinū m̄tē & mēbra dissoluat. Ogigio: theba-
noia ogige rege. Vertice p̄ndi: p̄ iuga mōtis thessali. Ma-
tronæ: q̄ noie Oricia fuisse d̄r Matrōa ea pprie. auctore
gellio est quæ in m̄rimoniō cū uiro cōuenit: et sibi libe-
ri nōdū nati sint. Prodēs phœbū: māifestās phœbi num̄
Quo feror: hęc sibi i aerē rapi. & in diuersas terras ubi
confluct̄ futuri erāt discurrere uidebat̄. Opeā: o apollo q̄
sic est dicit̄ a sagitarū emissiōe p̄ei enī græce ferire signi-
ficat: auctor est Fest̄. Cōstituis: sistis. Pāgea pāge? thra-
cia mōs thessaliæ iūct̄ ad quē Cælar a pōpeiāis ferr̄ ad
deditionē coact̄ est. Hēi: mōtis i thessalia. Philippi: op-
pidū est in thessalia cū cāpis eiusdē nomis apud quos pu-
gnatū ē inter cæsarē & pōpeiū rursusq; inter augustū &
brutū. Quis furor: quæ ira & insania. Quo: ad quē finē
qd̄ p̄futuri. Sine hoste. hostis enī is pprie d̄r q̄ ob æquā

cām pugnat & his quibus nos uel qui nobis bellū publice cōstituerūt hostes dicunt̄ ut ait Pōpōi. Diuersa:
alio cōuersa. Prios ort? in oriētē: & p̄ hoc indicat pōpeiū fugiētē i ægyptū in pelusio littore a septio & achil-
la iussu ptolōei obrōcatū esse. & inuidias suscitatas i Cæsare a ptolōeo. Qua mare lagei. ubi nil? mare igre-
diē iuxta alexādriā: uñ in octauo: Vix tetigit qua diuidui ps maxia nili. Inuada discurrit pelusia septius am-
nis. Lagei: lagus p̄r fuit ptolōei eius q̄ Alexādri in ea regni parte successit ut Strab. ait. Ab hoc reliqui oēs
ptolōei sunt appellati. Mutat̄ auget̄ & uariat̄ diuerso calore: tū pp̄ nilū: tū qa ad pelusiācū arabia est rubrum
mare pertigēs: auctor ē pli. Hūc ergo. Pōpei corp? absq; capite indicat quē suasu photini ptholōeus puer i
naui q̄ ornatā p̄miserat iussit occidi. Aequore: p̄ æquor. Dubiā sirti: reliqas pōpeiani exercit? post pharſa-
licum prælium ad iubā regem in aphricam confugituras indicat ubi cæ. eos superabit. dubiam aut̄ dicit̄ qa
sirti nunc mare est nunc terra. Quo: ad q̄ loca.

COMNIBO. Terruerant sa. hęc qdē q̄ thuscus uates p̄dixerat & Figulus astrologus uaticinatus fuerat
satis trepidā ciuitatē reddiderāt: sed accessit et̄ q̄ quedā matrona furens p̄ urbē ambage uerborū exitiū bel-
li p̄dixit: & mortē pōpei qui apud ægyptū a ptholomeo iussus est occidi: & et̄ filios pōpei Gn. & Sextū teti-
git: bellūq; inter antoniū & augustū ex una. & ex altera pte Brutū. nec p̄termisit bellū augusti cōtra antoniū
& cleopatrá: prædixit & mortē cæsaris. Hęc: q̄ dicta sunt ab arunte & Figulo. Nā qua dicit nō alter p̄ urbē
debachatā matronā hanc q̄ solet in monte thebano furere bacchi sacerdos orgia celebrans. Pindi: pindus
mons est thessaliæ: ubi bacchanalia mulieres frequenter celebrare solebāt: q̄ mænades dicunt̄ & αεινονα
i. insano. Aedonis. i. threissa mulier. aedon aut̄ mons est thraciæ: unde patrominicū fœ. ædonis dis fecit at̄
sistolē. nā o natura p̄ductū est Oui. Protinus in siluis matres ædonidas omnes. Ogigio lyeo. baccho theba-
no. nā bacchus fili? iouis & semeles q̄ cadmi fuit lyeus dicit̄ qa liberet hoies a cutis λυω soluo: Hora. Nūc
uino pellite curas. ogigio. Ogiges prius thebanorū rex fuit post cadmū. ergo a rege Bacchū ogigiū appel-
lauit. Prodens: manifestans. Vrgentē: præmentē. nā plena erat numine phœbi q̄ cogebat eam mala futura
p̄dere. Opean: pean pprie laus est apollinis: hymnū aut̄ pro ipso deo posuit. Qua me su. æ. sic. n. est iabat
te ab apolline sup̄ æthera raptā fuisse. deinde in terrā cōstitui. Video p̄. dicit se uidere locū ubi cæsar & pō-
pe. cōcurrerunt. Pangeū mons est thraciæ iunctus macedoniæ. Cana. iu. quia semp nubib? tegunt̄: Hemi:
hemus: mons est thraciæ: q̄ in thessaliā usq; porrigit̄ ad cuius radices iacent philippici campi. Latoſ phi. lō-
ge lateq; porrectos cāpi philippici appellati sunt a philippo rege macedoniæ. Quis fu. est. f. quē uideo p̄
thessaliā: quæ acies admiratio ē. Manusq;: nā sibi uidere uidebat rōanas acies manū cōserere. Bellūq; si. qa
ciuile. Quo di. fe. statī se a philippicis cāpis rapi in ægyptū existiabat. In or. nā in oriētē ē ægyptus. Qua
ma. la. ea pte q̄ nilus in mare iſluit & maris undas mutat. nā nilus septē hostiis mare ingrediens sua magnitu-
dine aquas cōfūdīt: ita ut aliū colorē tribuat. Lagei ægyptii. nā ptolome? lagi fili? un? ex p̄cipib? alexādri
fuit q̄ post alexādriū ipauit a quo oēs ægyptii reges ptolōei sūt appellati Hūc ego flu. dicit cām cur phœb?
se i ægyptū rapuerit: ut p̄diceret mortē pōpei q̄ post q̄ i thessalia uict? fuit ac diu quo cōfugeret cogitaret
tādē petiit ægyptū ubi ptholome? regnabat: cui? p̄rem aliqñ i regnū reduxerat: sed ubi ptolome? audiuit
pōpeiū acie pharſalica uictū cōsilio achille & photini cēsuit occidēdū. ut gratiā cæsaris iret. Fluminea ha. i.
harena nili fluminis. Deformis trū. qa sine capite: nā acchillas & photinus cū pōpeiū in naue p̄toria recepiſ-
sent: abscisso capite trūcū i littore nili reliquerūt. caput uero theodotus ad cæsare tulit. Dubiā sup̄ æquora
sirtim: rursus in alias regiones se transfert. f. in lybiam ubi bellū ciuile gestū est. cum Cato collegisset reli-

quas exercit⁹ post pōpeium interfectum ad iubam numidiæ regem se contulit: qui mox ut instantes cæsar's man⁹ effugeret uticæ seipsum interfecit: unde uticensis est appellatus. Dubiã: quia syrtes aliquãdo uident^r aq̄ habere ad uehẽdas naues: deinde subito arescunt: & in sicco relinquunt naues. Arentemq; se. libyen: quia aquæ penuria laborat. Quo tri. eri. acies enim pompeii in thessalia uictæ translatae sunt In africanam a catone.

¶ SVLPI. Aemathias aci. exercitus q̄ in thessalia sup̄ fuere. Nunc desu. al. expeditionẽ cæsar's in hispaniã dñi gnat qua massiliã petreii & afranium expugnabit item aliã qua pōpei filios apud mundã quo ex africa pulsi cõ fugerant. Nubiferæ. alte & nebulosæ. Pyrenẽ: pyrene & pyrene⁹ mons ẽ q̄ hispaniã a gallia diuidit dicit^r a πυρ̄ q̄ est ignis crebro enim fulminatur. Patriæ se. reditũ cæsar's e munda demonstrat. cædemq; eius qui in senatulo a Bruto & Cassio trib⁹ & uiginti uulneribus est affectus. Confurgunt par. eas indicat discussiones quæ ortæ sũt post cæsar's mortẽ. Nam primũ cũ antonio inde cũ bruto: & Cassio pugnatũ ẽ ab Augu. postea cũ sexto pōpeio ultimo uero iterũ cũ Antonio & Cleopatra. Per to. or.

per asiam africanam & europam. Da cer. no. lit. concede ut uideam pugnas nauales alibi quæ ubi conspexi: intelligimus autem ipsam uidisse ea quæ in mari hadriaco & ad Massiliam cæsar's tempore gesta sunt: & nunc uidere alias apud Siciliam quæ ab augusto contra Sextum pompeium gerentur: & in Antonium & Cleopatram in mari actiaco. Vidi philii. prælia quæ ibi conseret Augustus cum bruto & Cassio indicat. Desecta: destituta. Laxo su. lertata ui diuinandi: siue lasso defesso: nam descendente numine solent pene exanimis esse. Iacuit: exanimis remansit.

¶ OMNIBO. Nunc desup̄ alpis. & iam hinc trahit in hispaniam. Nam ibi Gneus & sextus filii pōpei i gentem exercitũ cõpararunt una cũ Scipione. qui post mortem Iulii focer fuerat pompeii etiã Labienus q̄ rei militaris peritus erat & multa præclara in gallia cum cæsare gesserat: ibi ergo bellum gestum fuit a deo acre ut cæsar uenenũ haurire cogitauerit nã ut ostendit Plutarchus: quãuis adhuc adolescentes essent filii pompeii dignas tñ imperio uires & audaciã ostentabant: ita ut extremũ cæsari discrimẽ intenterint magnũ prælium ad urbem Mundã cõmissum est i quo cũ cæsar suos ægre impetum sustinere cerneret per medias armatorum acies discurrens: elato clamore: si nihil inquit pudoris superest: corripite me: & in puerorum manus tradite: magna usus prõptitudine & animi audacia repulsis hostibus triginta milia eorum cecidit ex suis mille fortissimos amittens post prælium excedens ad familiares conuersus: sæpe numero ẽ p̄ uictoria inquit nũc autem pro uita dimicauit. Nubiferæ: quia nubibus frequenter sunt obuolutæ alpes. Aereã pyrenẽ mōs est hispaniæ altissimus ad quem sicut Liuius in tertia decade scribit: Hannibal peruenit transiturus in italiã Patriæ sedes remeamus in urbes: & statim uisa est reduci romam: ubi se uidere uidebatur cæsarem in senatulo a Bruto & Cassio confodi. Confurgunt partes iterum: nam Marcus Antonius cadauer cæsar's in forum cõtulit: & rationem habuit qua per commiseratiõem mouit plæbe contra Brutum & Cassium. Totumq; p̄ orbem quia bella gesta sunt usq; in ægyptũ. Rursus eo: quia uideo bellũ inter Antonium & Cleopatram ex una & Octauium ex altera quos uicit apud actiacum promontorium. Littora ponti: quia existimat se iterum rapi ad cãpos philippicos ubi Octauius cum Bruto & Cassio confligit ideo noli me inquit illuc reducere. Nã ipsos iam pridẽ uidi: sed potius me reduc usq; in pontum regnũ Mithridatis: hoc autem dicit p̄ bellũ quod aduersus cæsarem renouauit pharnaces Mithridatis filius ex ponto: & sine ulla belli mora uictus est. Et lasso defecta furore: sic enim fieri solet ut cum aliquis afflatus fuerit recedente spiritu: relinquatur exanimis.

Ioannis Sulpitii Verulani in s̄m Lucani librum interpretatio.

Amq; iræ. Consternatis pplis prodigiõz uarietate aruspiciũ Vatũq; responsis & furetis femiæ uaticinio utiĩ poeta ad iouem apostrophæ orãs ut uelit mortales latere futuros euentus ut possint ẽt in malis sperare aliquid siue mund⁹ diuina puidencia regatur: siue temere casibusq; agitetur. Loquiturq; s̄m Ciceronis s̄niam qui inquit: præscientiam malorum cui pro uideri non potest inutilem esse. præterea quid pōt futura cognoscere: nam si futura sunt: uitari non possunt. si possunt futura nõ erant: & bona ñ p̄uisa plus gaudii: mala uero p̄uisa plus doloris solent afferre. Iræ deum: qui hominibus ob peccata irati bella: pestem famem & alia mala minari & inferre putãtur. Patuere ob pdigia & uaticinia ipsa. Leges & fœdera: rationem & consuetudinẽ Tumultu: mōstrifero turbatõe præter naturam: mōstran. ñ nisi ex naturæ discordia oriunt. Indixit nefas: denũciãuit bellum ciuile & cædes futuras. Hãc curã: sollicitu

Trãstulit æmathias acies: nũc desup̄ alpis
Nubiferæ colles. atq; aerem pyrenẽ
Arripimur: patriæ sedes remeam⁹ i urbĩs
Impiaq; in medio paguntur bella senatu.
Cõsurgũt partes iterũ: totumq; p̄ orbem
Rurs⁹ eo. noua da mihi cerneĩ litora pōti
Tellurẽq; nouã uidiã phœbe philippos
Hæc ait & lapsa iacuit deserta furore.

In secũdũ Lucani Librũ sulpitii argumẽtũ
¶ Est ubi cõquestus nosci uẽtura secũd⁹
Iustitio idic̄to. narrat fera tpa syllæ
Post hæc brutus adit cõstati mẽte catõem.
Cui rursus nubit funesto martia cultu.
It capuã magnus. late occupat oĩa cæsar.
Teq; capit doniti. sequit tũ cõcio magni
Brũdusio it natus cuius tẽtare remota
Auxilia. obsessusq; tñ uix effugit ipse.

M. annei Lucani pharsaliæ Liber

Secundus bellĩ

i Amq; iræ patuerĩ deũ mãifestaq;
Signa dedit mundus. legesq; &
fœdera rerum.

Præscia monstrifero terti natura tumultu
 Indixitq; nefas: cur hanc tibi rector olympi
 Sollicitis uisum mortalibus addere curam
 Noscant uenturas ut dira per omnia clades
 Siue parens rerum cum primū informia regna
 Materiamq; rudem flamma cedente recepit
 Finxit in æternum causas: qua cuncta cohercet
 Se quoq; lege tenens: & sæcula iussa ferentem
 Fatorum immoto diuisit limite mundum
 Siue nihil positum est: sed fors incerta uagatur
 Fertq; refertq; uices: & habent mortalia casum
 Sit subitum quodcunq; paras: sit cœca futuri
 Mens hominum fati liceat sperare timentī
 Ergo ubi concipiunt quantis sit cladibus urbi
 Constatura fides superum: ferale per urbem
 Iustitium latuit plœbeio tectus amictu

tempora cursus. Mundum se. mundi motum sæcula afferentem. ex eo enim constant conficiturq; tempo-
 ra. Iussa: ordinata & certa negocia mortalibus afferentia. Im. li. fa. firmo termino & eorū sequit̄ opinionē q̄
 dicūt fata tolli n̄ posse sed p̄duci: aut trahi. Vir. i. vii. attrahere atq; moras tātis licet adder̄ reb. & i. x. Tol-
 le fugaturnū atq; istātib⁹ eripe fatis. Siue ni. po. ē: sn̄ia ē epicureorū deos q̄etos eē & eorū p̄uidētia mūdū n̄
 regi: sed casu & fortuna accidere oīa. Positū: cōstitutū firmū. Casum: euētū p̄ter p̄positū. Est. n. casus iopina-
 tus ex fluctib⁹ cās̄ i his q̄ ob aliqd gerunt̄ euēt⁹. Sors: sortūa. Fertq; re. ui. mutat̄ p̄spa aduersis & cōtra. Sit
 su. ignorent hoīes. Cœca: ignara. Timentī: passuro incōmoda. Ergo: postq̄ inq̄t aduerrere mala futura. In-
 dicto iudicio tēpla freq̄ntauere. Cōcipiunt. aīo cōp̄r̄hendunt. Cōstatura: firma & imobilis futura. Fides:
 q̄ p̄ mōstra oñderant. Iustitiū: supple sūt: Iustitiū est iuris dicendi intermissio ob publicā calamitatē aut lu-
 ctū. dictū quasi iuris statio: solebat at̄ id in publico luctu iudici. Ferale: luctuosum. Latuit: non discernebat̄
 ab aliis ipsa ueste Tectus plœbeio amictu. uulgares & pullas togas indutus.

Amq; iræ patuere deū: i hui⁹ sc̄di libri p̄ncipio agiē quō romani manifesta certaq; signa belli uidē
 res. magno dolore affecti sūt & oēs q̄rebāt quō deos placare possent q̄q̄ adeo irati erāt: ut nullus p̄-
 cibus moueri poterit. sed poeta ad eū apostrophat̄ q̄rens q̄dnā ita uoluerit hoīes p̄scire instātia ma-
 la q̄bus p̄uideri nō possit. Nā sicut ēt Ci. dicit: p̄scientia malorū inutilis ē cui p̄uideri non pōt: deinde dicit
 hoc euenisse: aut calu: aut uolūtate fatorū. Patuere: aptæ sunt signis & p̄digiis: q̄ terra cœlo mariq; appuer̄
 Leges: cōstōnes. Fœdera rerū. i. cōcordiā: nā tūc mutata ē lex rerū: cū bos pepit uitulū capite hūano. & muli-
 er infantē capite elephātino. Præscia mōstrifero: naturale ē ut ex uulnere sequat̄ sanguis: sed ex uulnere uicti
 mæ nō uerit sanguis. ergo natura dedit hoc. q̄ multorū futurorū præscia erat. Tumultu: p̄turbatōe. Indi-
 xitq; nefas: uerbū fœcialium ē q̄ p̄sunt fœderibus faciēdis: hi. n. cōsuluto po. ro. cū qb⁹ uolebāt idicebāt. Indi-
 xit: denūciauit. Nefas: ciuile bellū: qd̄ inter cognatos & parentes gestū ē. Cur hāc: apostrophat̄ poeta ad Io-
 uem: q̄rens cur hoīes in spe tenere noluerit o Iuppiter: inq̄t cur mala ita apta esse uoluisti ut spare n̄ possent
 Romani meliora fore. Olympi: cœli quasi ολος λαμπος. i. tot⁹ splēdēs. Per omnia p̄ prodigia sæua q̄ ex
 deorū ira p̄cedunt. Siue pares rerū quasi cōquerit̄ de. deo siue natura: q̄ nō occoluerit mala ut interim: hoīes
 sperare possent sed ut dicit spe remota: certa signa futuri mali dedisti ē at̄ ordo: quodcunq; paras sit subitū
 & mens sit cœca futuri siue parens rerū finxerit causas sensus est siue oīa diuina p̄uidētia regunt̄ siue oīa for-
 tuiti trahunt̄ nō debueras manifesta signa hominibus dare: qd̄ futurū esset: sed incertos tenere: ut spe saltē
 inani fruerentur. Pares rerū: siue natura siue deus: nō. n. differunt re: sed noīe. Cū primū infor. re. cū primū
 chaos de rerum oīum materia fuit: & eam distinxit deus. Informia: sine forma quia oīa permixta erant & con-
 fusa: nec elementū alterū ab altero discernebat̄. Quæ: pro. i. Flāma cedēte: pro recedēte: q̄a distinxit ignē
 ab aqua terra. & aere: quo factō statim lux apparuit. Nā terra q̄a grauior est in firmamento p̄sistit: circa quā
 est aqua q̄ leuior ē terra: aer uero q̄a leuior est aqua: superior existit: at uero ignis oīum leuissimus regionem
 aereā petiit. Finxit in æternū cās. i. facta rebus cōstituit. quæ p̄teriri nō possint: nā fatum nihil aliud est q̄ se-
 ries causarū: suis sese ordinibus inuicem tenens. Se quoq; lege tenens. q̄a legē suā sibi ipsi deus imposuit ut
 qcquid semet statuerit. Illud mutari nō possit. Et sæcula ius. ser. secundū stoicos qui oīa fatis regi dicunt. Li-
 mite stabili. termino fatorū. Siue nihil positum. i. firmatū & statutum diuina p̄uidētia: hoc at̄ secundū epi-
 cureos qui oīa casu & fortuna regi dicūt. Fertq; refert ui. quia mō hoc agit mō illud. Vices res hominū. Et
 habent mor. ea. i. sunt subiecta fortunæ potestati. Sit subitum. i. prouisum. Liceat spe. ti. iō uelim ignarā eē
 mentē futurorū malorū. ut saltem spē habere possint. Ergo ubi: postq̄ inquit iam certū erat fore bellū roma-
 ni magna ex parte parabant deos placare & subito iurisdictio interdicta est. & mœltiones uestes lugubres
 induerūt: & oīa honoris insignia deposuerūt. Cōstatura si. i. certitudo deorū magna clade cōstatura sit. Fe-
 d

Cassus

Iustitium

OMNIBO.

rale. letiferum calamitosum: nam iustitium dicebatur quotiens trepidatio aliqua erat in urbe: unde iustitia quasi iuris statio: & est uerbum iuris ciuilibus.

Fasces
Conclamare
Ioci pathi

SVLPI. Ois ho. oēs magistratus. Purpura: uestis purpurea cōsularis. Nullos fas. nullū cōsulē. Fasces enī eorū sūt insignia. Tūc quæ. Tūc tacite sine clamorē dolebāt ut solēt q̄ astāt moriētibus. nā quo ad uidēt eos aīas exalasse n̄ plorāt. Priō su. i. p̄cipio mortis alicui. Dom⁹ familiæ Cōclamata: deplorata tūc enī mortuis cōclamabāt quū nullū āplius uitæ uestigiū eē reliquū uidebat. Estq; cōclamaī satis clamaī & d̄flerī q̄re nulla dilatio ē doloris & luēt⁹. Exigit: requirit. Brachia fa. Vetez mos erat i funerē plāger hoc ē p̄cuter facie pectora brachia. Premit: cōplexādo ipsa m̄. Rigētia: frigētia. Exaīes: semimortuos. Minaces ocu. In istāti morte oculos moueri & caligā auctor ē plini⁹ Nec ē do. sed me. Dolor. n. ē de p̄nti malo met⁹ de futuro. Amās p̄dolore isaniēs. Incubat sup̄instat filio. Cultus ma. matronæ pullatæ deorū tēpla frēq̄ntabāt. Deos: deorū statuas & tēpla. Affixerē pecto. so. i. tēplis se p̄strauerē: Fuderē. sp̄serē. Feriūt au. obtū dūt deorū aures clamorib⁹ q̄ solēt nobis ad uota pater. Diuiserē de. diuisi i diuersa tēpla se contulerē: ita ut nullū tēplū p̄catorib⁹ uacuum eēt. Facta ra iui. cōcitatura odiū erga deos si n̄ exaudirēt: ul' excitatura deos ad odiū i supplices & ad iudicē dū iter se d̄ ueneratōe. Liuētes plā. nigros p̄culsiōe. Scissa ge. synecdoche. Omise. In cōcitadis & sedādis affectib⁹ supra q̄ dici p̄t n̄ ē poeta mirific⁹ Nullūq; locū p̄termittit. Elicitq; patos ab ætatib⁹: a fortūa: a loco: a tpe: a cā a q̄ & idignatio est a mō Nūero forma q̄titate Materia circa rē. a parabola ab imagine A minore ad maius a maiore ad minus: a Similitudine: Dubitatione: Attestatione: Nimietate: exclamatione: Taciturnitate: Re-

petitōe obiurgatōe: modisq; cæteris. Nunc: dum licet. Contundite: percutite. Pendet: in dubio est.

OMNIBO. Omnis honos: ædilis: prætor: censor: cōsul: & cæteri magistratus. Nullos fasces. idest nullos honores: fasces autē pprie insignia consulum sunt: sed pro omni magistratu posuit. Tunc tenuere. s. q. in mente. s. quia tantus dolor erat ut uocem emittere nō possent. Vir. Et uox faucibus hæsit. Magnusq; per omnes declarat quō quæstus suos tenuere: quia præ nimio dolore uox præmebat. Sic funere: per similitudinem ostendit quō quæstus suos tenuerit quemadmodū fieri solet cum aliquis moritur. primo quidem domestici tacent præ nimio dolore: deinde ubi iam spiritū oēm emiserit omnes una uoce conclamant. Primo funere: cum primū spiritum emiserit: Domus idest domestici. Conclamata iacent: secundū cōsuetudinē antiquorū locutus est: quia spiritus uitalis exclusus homines plerūq; fallebat mortuos calida a qua lauare instituerunt & per interualla conclamare: nā cū uidebant eū interlauandū nō moueri: conclamabat unus. ha. ha. he. he. deinde uentrem iterū lauabant: & iterum cōclamabant: postremo ueniebant ad uitalia & ubi uidebant spiritū penitus abiisse: tum demū omnes conclamabant. Nec mater cri. so. idest nōdum iubet p̄ficas uenire quæ more romano flerent mortuos. p̄ficæ dicuntur mulieres quæ pretio conducunt ad funus deplorandum. Exigit: postulat. Premit. i. palpitat explorans nunq̄d uiuat. Rigentia: frigida. Vita: anima. Vultus exanimes: nunquid aliquis ex ore spiritus reddatur. Oculos in morte minaces. i. minantes & quasi toruos sicut morientes habent. Nec dum ille dolor. i. nōdū extat & apparet: dum adhuc sp̄s aliqua sup̄est: nā mater nescit quid faciat: & præ nimio dolore ei uox iterclusa ē. Mirat̄ mari. obstupescita est. Cultus ma. pri. matronæ quoq; suas uestes exuerūt: & lugubria indumēta acceperē: & p̄ tēpla diuisæ sunt. Priores cultus: q̄bus i pace utebant. Hæ. lachry. spar. de. i. aliæ i pleuere lachrymis simulacra deorū. In limie sacro. i. uestibulo tēpli. Fudere: sparsere comas more mœstarū. Assuetas uo. uotis: q̄a uotis deos iuocare solebāt. Diuisere deos. i. deorū tēpla: q̄a aliæ alia tēpla petiere. Parens. i. multitudo matrū q̄ solent timere filiis suis. Inuidiā: idest odiū diis concitatura p̄pter nimias querelas. Quarū una madentes. una ex illis matronis quæ cæteris nobilior erat adhortata est alias. ut nunc planctu miserias suas flerent: q̄n potestas esset flendi nā cum alter ductū uicerit: & si dolor magn⁹ nobis erit. t̄n̄ lætitia erit simulāda. Madētes scissa genas: synecdoche. Scissa: laniata. Liuētes lacertos idest liuidos q̄d fit ex nimio planctu: nā mos erat lacertos nudos p̄cutere. Nūc: q̄a nunc tps est: ut oēs nostras miserias lugeamus. Ne ue hunc differre dolorē: iā enī certa sunt signa mali futuri. Nec summis seruate malis: idest nec seruate ad extrema mala: nam cum alter ductum uictoriam obtinuerit reprimendus erit luctus & simulanda lætitia: ergo nunc cū licet lugeamus. Flere pro flendi facultas: &

Omnis honos: nullos cōitata purpura fasces
Tunc quæstus tenuere suos magnusq; per oēs
Errabat sine uoce dolor. sic funere primo
Attonitæ tacuere domus. quū corpora nōdum
Conclamata iacent: nec mater crine soluto
Exigit ad sacros famularum brachia planctus
Sed quū membra premit fugiente rigentia uita
Vultusq; exanimes: oculosq; in morte minaces
Nec dū est ille dolor sed iam met⁹ incubat amēs
Miraturq; malum. cultus matrona priores
Deposuit: mœstæq; tenent delubra caterua
Hæ lachrimis sparsere deos: hæ pectora duro
Afflixere solo: lacerasq; in limine sacro
Attonitæ fudere comas uotisq; uocari
Assuetas crebris feriunt ululatibus aures.
Nec cuncte summi templo iacuerē tonantis
Diuisere deos: & nullis defuit aris
Inuidiam factura parens. quæ una madentes
Scissa genas planctu: liuentes atra lacertos
Nunc ait o misere contundite pectora matres
Nunc lætate comas: ne ue hunc differre dolorem
Et summis seruate malis: nunc flere potestas
Dum pendet fortuna ducum: dum uicerit alter

est constructio graeca. Pendet fortuna: id est dum incertum est uter uincat:

Gaudēdum ē his se stimulo dolor ipse laceffit
 Nec non bella uiri diuersaq; castra petentes
 Effundunt iustas numina saeva querelas.
 O miseræ sortis. quod non in punica nati
 Tempora canarum fuimus trebiaq; iuuentus
 Non pacem petimus superi: date gentibus iras
 Nunc urbes excite feras: coniuret in armis
 Mundus: achamenis decurrat medica lufis
 Agmina. massageten scythicus nō alliget ister
 Fundat ab extremo flauos aquilone sueuos
 Albis: & idomitum rheni caput oibus hostes
 Reddite nos populis: ciuile auertite bellum.

CSVLPI. Gaudēdū: quia bella cessarit & tyrāni metu. Laceffit: stimulat & uexat. Nec nō: Viri. quo q; i castra uel Caesaris uel pōpeii cūtes cōq̄rebant. Miseræ sor. miserādae dītōis. Cānarū. Cānæ apu liae uicus ē apud quē ultra q̄dragita milia romano rū ab exercitu hānibalis caesa sunt. Trebia: Trebia fluuius ē ppe placētā i Gallia Cisalpina & Ap pēnino i padū fluēs. L. Sēpronii consulis clade nobi litat. Nō pa. pe. nō q̄rim⁹ ab armis cessare sed gē tes oēs. s. nos cōcitate: dūmō bella ciuilia deponā tur. Extite: cōmouere. Achemeniis su. Susia quasi pars est persiæ iter eam & babyloniā posita. hētq; Susa urbem clarissimā quā Titonus Memnonis pater teste Strabone cōdidit Achemenios at per sas dicimus siue ab Achemone bacchenionis filio rege psarū siue ab achemenide tribu ex q̄ psarū re ges traxere originē ut herodot⁹ inqt. Medica: Me dia in asia regio cōtermina assyriæ & psiae & mari

Cannæ

Trebia

Susia
Susa

Achemenii

Media
Massagethæ
Ister
Sueui
Albis
Rhenus

hyrcano a mediō medeæ filio cognominata. Totūq; hoc poeta dicit pp bellū parthicū qd gerebat. Massa getes: nobiles populi in scythia asiatica solem colunt: & quum per deserta uagantur equorum quibus inue huntur sanguinem pōtant. Ister: fluuius qui & Danubius dicitur in iugis germaniæ orietur & sexaginta flu minibus auctus per septem ora effluit in euxinum. Sueui: germaniæ populi: Non alliget: non retineat. Al bis: germaniæ fluuius qui Sueuos a Ceruetis diuidens mergitur in oceanum. Rheni: Rhenus ex alpibus oritur eluetios sequanosq; alluens bathauorum insulam efficit & mergitur in oceanum.

COMNIBO. Gaudendum est. id est simulanda lætitia etiā si dolore pectora nostra afficiantur. His se sti mulis: sic inter se cōquerebant mulieres primariæ. At nec ipsi uiri aliter affecti erāt: cū diuersos duces sequi cogentur: sibi enī ipsis in memoriā reducebant bella elapsa: & antiqua scilicet marii & Syllæ & cōparatio ne illorū hac instantia mala illis deteriora esse dicebant. His stimulis: his adhortationibus ad luctū. Dolor id est dolentes mulieres. Diuersa castra: quia alii Caesarem: alii Pompeiū secuturi erant. Iustas querelas: quia iuste conquerebant de sauitia deorū & secundū Epicureos locutus est: qui nullā curā regū humanarū deos habere uolebant. O miseræ sortis: ac si dicat satius fuisset q̄ perissemus q̄ ad hac mala seruari. Punica tē pora canarū: uicus erat Apuliæ ignobilis cannæ: sed clade romana postea nobilissimus factus: & duorum ducum alter occisus est Paulus æmilius: alter uero Terentius Varro fugit & incertū fuit: uter magis pbare tur: nā æmiliū caeso exercitui superesse noluisse constat. At uero Terentiū ut creditum ē de republica nō desperasse: ut apud Liuiū diffuse legitur & Valeriū. Trebia iuuentus: nā prima clades romanorū fuit apud Ticinū flu. secūda ad Trebiā. tertia ad locū Trasimenū. Quarta ad cannas. nā apud Ticinū exercitus ro. priō fusus ē ab Hānibale: & dux ro. Scipio sauciatus fuit: captusq; erat: nisi a filio q̄ postea a deuicta aphrica aphricanus ē appellatus: liberatus fuisset: huic bello Trebiū successit: haud pcula placētia ubi milites suos igne oleoq; fouit Hānibal: & hoies ab Aphrica calida regione: romanos i sua hyeme duce sēpronio uicerūt dicit ergo se uelle fuisse ex his q̄ apud Trebiā ab Hānibale caesi sunt. Nō pacē alii inqt pacē optarūt: nos ue ro: bellū undiq; inferri: nā pace ciuilia bella excitant: at uero cū bellū instat: romani relictis bellis: ciuilibus sumptis armis se defendūt: huc igit malorū prouecti sumus ut melius sit optare bellū: q̄ pacē. Date gentib⁹ iras: optat ut ab omnibus ptibus orbis terrarū bellū urbi romanæ iferat sic enī ciuile discordiā sedari posse dicit. nā cum bellum cōe est statim discordia & similtates inter ciues deponunt. Vrbes se. cum quibus nun quā bellum fuit. Achemeniis su. susa nobilissimū est persidis oppidā in quo (ut docet Solinius) templū fuit Susæ Dianæ & auctore Strabone libro. xv. fere susia persiæ ps est inter eā: & Babyloniā posita & susa urbē clarissimā habet: nā persiæ & Cyrus superatis medis cū ppriam terrā in ultimis sitam uiderent: Susiam uero interius & babyloniæ & aliis gentibus ppinquā in ea imperii sedem locauerunt: simul & regionis confiniū ostendentes Susa a tithono cōdita dicitur Memnonis patre Susi etiā Cassii sunt appellati. Nam Eschyl⁹ Memnonis matrem Cassiā uocat. Urbis mœnia & templa & regiæ structura erant babylonici similia: & coctili latere & bitumine ut quidā ediderunt. A susis usq; psepolum stadiorū quattuor milia & .cc. atq; hinc usq; in Carmaniæ fines sunt mille & sexcenta: natōes incolunt regionē quæ patischoles appellantur. Item magi qui honestū quoddā uiuēdi genus sectant: & Achemenidæ. de quibus loquitur Lucanus: ex India re uertentes Aa azanio carmaniæ flumine septentriones primū uident Achemenidis in hoc tractu sedes fue runt: auctore Solino. Meica. i. mediæ puineia: Media ut inqt Solinus ab occasu trāsuersa utraq; Parthiæ regna āplectit a septentrione Armenia circundat ab ortu caipios uidet: a meridie psidem: deinde tractus hic pcedit usq; ad castellū: quod magi obtinent phydasarciola noie: hic cyri sepulchrum est. Hister. hister fluuius in germaniæ iugis montis arnobæ multisq; ultra alpes milibus ac per inumeros lapsus gētib⁹ danu bii nomen hēt: ut primū illyricū alluit hister appellat: sexagintaq; amibus receptis: in pontū uastis sex flu minibus euoluit: Pli. ultra danubiū incolunt massagetæ. Massagetæ: massagetæ in scythia asiæ populi tātū mō ut refert Strabo libro. xi. solē deū putant: atq; illi equū mactāt: singuli singulas uxores ducunt: utuntur

etiam uxoribus aliorum: idq; haud occulte. Alliget: teneat quominus ueniant in Italiam. Suauos: populi sunt galliæ contra quos magno periculo bellum gessit cæsar. Flauos: quia flauos per colla crines gestant: & ex Gallia sunt quæ comata dicitur. Albis: flu. est in sueuis & fluuium pro regione posuit. Indomitum: quæ bellicosissimi sunt populi. Omnibus hostes. summam hoc præstate: ut omnis terrarum orbis bellum inferat: modo ciuile bellum auertatis. Auertite: nam cum romani se uiderint undiq; ab hostibus præmi: depositis simultatibus se defendent.

Dacus
Geta

SVLPI. Dacus: daci & Gethæ in scythia uicini sunt Sed Getas appellat eos q; ad pōtū i oriētē uerunt Dacos at qui oppositū germaniā uersus ad Istri fontes quos olim dauos uocatos esse putat Strabo: & iō apud Atheniēses Dauorū & Getarū noīa seruilia abundare. Occurrat iberis alter: Cæsar inqt in hispanos se cōserat Pōpeius uero cōuertat se ad parthicū bellū. Ad eos paretras: allusit ad mortē parthorū orientalium populorū qui pūgnādo & fugiēdo sagittas emittūt. Nulla uacet tibi roma manus: nullus abstineat ab armis i te iferēdis. Plurimus æther: magna copia ignis coelestis Collapsus in ignē: descendens i speciem ignis noīstri q; ab illo diuersus est. Per fulmina legit & flumina. Sæue parens: magne Iuppiter. Utraq; partes: Cæsaris & pōpeii. Dum nondum meruere: anteq; man⁹ ciuili sanguine maculem: nā ubi cōseruerit prælia digni sunt fulminari. Tāto ne: Actis ab iniustitia crudelitateq; reprehēsiō qd p tot cædes quærant patriā occupare quæ p eadē a Tyrānide liberāda faciēda uix essent. Prouētū: fertilitate copia. Uter: an Cæsar an pōpeius. Vix tanti: argumenta a contraria causa. Tāti: satis honestum & dignū. Ut neuter: nec Cæsar nec pompeius. Pietas peritura uiri: nequicq; pii & qui mox pietatis obliti in ciues & ppinquos pugnabunt. Egerit effudit. At miseros: patres uero inquit afflictabant & oderant quod tam diu uixissent essentq; ad tanta mala reseruati. Angit: uexat. Fata uiuacia: sortem longauam. Grauis: molestæ. Atq; aliquis: Hac longa sæuis oratione hæc bella ciuilia Marianis Syllanisq; conferuntur: in quibus q̄q; crudelia omnia facta sunt tñ nunc multo crudeliora instare homines arbitrabantur. Primum itaq; Marii fors & crudelitas. Inde Syllæ cōmemoratur & Marius Pōpeio Sylla uero Cæsari tacitæ conferri uidetur.

OMNIBO. Dacus: daci populi thraciæ sic a romanis appellati a græcis getæ dicunt ut scribūt Pli. & Appianus quibus hos nūc poeta distinguit sicut inferius motura dacas ut clade getasq;. Occurrat iberis. Al. f. cæsar & bene puinciam hispaniæ ei dat: q; galliæ & cæsar p̄fuerat & ex ea uictor redierat. Ad eos hic uertat: idest pōpeius & suā quoq; Pompeio puinciam dat q; hic aliquādo de orientalibus triūphauit quo t̄p̄e Mitridatem & tigrannem superauit. Pharetras: quia orientales arte sagittandi peritissimi sunt: & p̄cipue parthi qui interfugiendum sagittis utuntur. Nulla uacet tibi: idest nullum sit tibi ocium. Vel perdere nonunc quasi tacitæ quæstioni respōdet: quia occorrebat hoc tu bellū optas: ut bella ciuilia desinant: at Iuppiter ita statuit: ut imperium ro. pereat respondet si diu ita uoluerit: potius uos fulminibus occidant: q̄ mutuis uulneribus peamus. Collapsus i ignē: nā æther: coelestis ignis ē αἰὼν ἐνὶ ἀέρι ἀεὶ ἀρδεν: quia elemētū illud semp ardet. Sæue parens: & anteq; nocentes fiant fulmine inquit omnes perde. ac si dicat satius ē nobis perire innocentibus q; nostro ipsi sanguine maculati uideamur meruisse. Sæue: uel magne: uel crudelis. Ferri: percute. Dum nondum: dum adhuc sunt innocentes & sanguinem nondum inuicem fudere. Tanto ne nouorum: nunquid hoc permittendum fuit o superi ut duces tanto scelere quærerent uter eorū imperaret. Est aut argumentū ualidissimū: nam hoc dicit. q; romani bellum ciuile gerant: ut uel Cæsar uel Pompeius imperet est iniquū & nefariū: at uero si bellū gereretur pro libertate ut neuter eorū imperaret: æquū esset sed tamen nec pro libertate quidem tantū bellorū fieri deberet: quanto minus pro seruitute licet. Prouentu scelerum. i. accessione scelerū. Vix tanti: idest uix causa erat ut bella ista tanto furore cōcitarent: ad hoc ut neuter imperaret: sed libertas seruaret. Talis peritura pietas: quia paulo post pietatem belli habebunt nullā cū partes sequentē omīssa pietate bellum sūma libidine gerent ergo pietas peribit. At miseros. seniores dolerant q; tam diu uiuerent ut cogerebantur secundū bellū ciuile uidere: nā primū uiderant inter Syllā & Mariū Fata uiuacia. i. uitā suā nimīū diuturnā. Grauis senectæ: quæ ipsis molestior esse cœperat. Seruatosq;: sic Euander uirgilianus. Tuq; o sanctissima cōiunx Felix morte tua: neq; in hunc seruata dolorē. Cōtra ego uiuendo uici mea fata superstes. Atq; aliquis magno: nūc per cōparationem ostendit ipsos cæteris miseres esse: nā & si p̄terito t̄p̄e bellū gerebatur a Mario & sylla: tñ si bellū illud cū isto cōpararetur: multo illud hoc inferius esse uidebitur quo t̄p̄e inquit maritus exul urbe pulsus in minturnensibus paludibus latuit eadē mala parabantur quæ nunc nobis imminant. Aliquis: scilicet e romanis senioribus. Exempla quærens: id est cogitans: nunquid antea tale aliquid populus romanus meminisset. Alios motus: q̄ tempore nostro.

SVLPI. Theutonicos: de iis & cymbris a Mario superatis satis diximus li. i. Libycos: a phricanos: nã primo consulatu suo cum iugurta rege numidarum bellum gessit: Secundo eum captum ante currum triumphans duxit. Continuauit autem sex Consulatus in quorum quarto Teutones fudit. In quinto cymbros & seditionibus remp. perturbatam sedauit. In Sexto ultus est Syllæ iniurias. In Septimo perit. Exul: Cum Sulpitiana rogatione Syllæ prouinciam marius uellet eripere: & legatus ad Syllam missus ut traderet exercitum esset occisus. Sylla statim dilato bello Mythry datico legiões in urbem infudit: fugatoq; Mario omnia ex sua

Marius

Quã post theutõicos uictor libicosq; triũ
Exul limosa mari caput abdidit ulna (phos
Stagna auidi texere soli: laxa q; paludes
Depositum fortuna tuũ: mox uincula ferri
Exedere senẽ: longusq; in carcere pædor.
Consul & euerfa fœlix moriturus in urbe

snia gessit. Marius uero cum desperasset se posse resistere Syllæ copiis clam urbe pfugit. & apud Minturnes percussorũ metu nudus in paludibus latuit. Inuentus q; & in carcerem cõiectus: immissum percussorẽ Callũ uultus auctoritate deterruit: acceptaq; nauicula traiecit in a phricã: ubi diu exulauit. mox Cinnana dnatiõẽ reuocat ruptis ergastulis coegit exercitum Cæsarisq; iniurias iniuriam ultus septimo consulatu ut qdã ferunt uoluntaria morte decessit. Vlua limosa: herba in limo palustri nascenti. Auidi: bibuli. Laxa: lente quæ n̄

Vlua

Depositum
Pædor

fluunt: uel lapsa: quæ fluxerunt. Depositum tuum: Illic enim ipsum seruasti. Est autem Depositum res quæ ad tps custodienda seruandaq; traditur ea conditione ut restituatur. Exedere: attriuere. Senem. marium sexagenarium. Pædor: fetor & putredo dictum a pedibus uermiculis quorum diminutiuum pediculi. Consul: uidelicet septimum. Moriturus fœlix: quia ultus & sponte decessit: atq; ut ait Valerius si eũ inter miseros posueris miserrimus: si inter fœlices fœlicissimũ reperietur. Euerfa: deleta cedibus quas fecit in reditu.

COMNIBO. Cum post teutonicos: Marius post debellatũ iugurtham cũ rediisset romã: & triumphus uniuersi senatus decreto ei concederet. fama subito supuenit instare Cimbros: Gallos: Senones: Teutones quos rumor ita uulgauerat deseruisse regiones suas animo cũ liberis & uxoribus ut Italiã occuparent: & pulsos romanis ipsi imperiũ tenerent. & quemadmodum est apud plutarchum. xxx. myriades fuere: una quæq; myrias decem milia hominũ tenet. Marius cũ maxima læticia susceptus est nō tantũ ppter uictoriã ex Numidia parthã: quantũ q; in tpe uenisse uidebat ut tanto malo solus resisteret neq; alius esse uidebat idoneus qui hoc tantũ bellum susciperet. Ille ergo continuo factus est cõsul: & quod raro cõtingit iussus est consulum cõtinuare: duxit igitur exercitum aduersus hostes: primo qdem eos uicit haud pcul ab atthesi flumine: deinde alter consul catulus cũ oppositus esset cimbris: nam ipse Teutones uicerat: in loca tutiora se recepit: ueritus nō posse uim tantã hostium sustinere: & cũ uictor marius læticiã cũ uniuerso exercitu ageret: rumor uenit catulum cũ suis ab hostibus sulum esse: tunc perturbata nō nihil est læticia marii & militum suorũ: sed tamen sumpto animo se cum exercitu ad catulum recepit quem inuenit se in locis tutioribus tueri: nullam tñ cladem ab hostibus recepisse. Collectis igitur exercitibus aduersus hostes pugnãdi occasionem expectat. Hic cum saepe equitum castris hostes per ludibria insultarent: ut cogere romanos euallo exire & romanã illam fortitudinem ostendere. Marius se continebat. Tandem legati missi sunt a Cimbris qui peteret a marii & populo romano sibi terrã tantũ dari ut urbem condere possent: & in Italia habitare: cui legationi marius respondit ita uos terram tantũ modo Petitis uobis: at uero sociis uestris nũquid nō puissimum esse uultis. Nobis inquit tantũ modo: tunc ceteri qdem risum tenere nō potuerunt cum hoc audisset marius: recte inquit facitis q; sociis uestris terrã nō petitis: nã terram habent nũq; amissuri. Tunc legati intellexerunt qd marius diceret: & illi quasi nō crederent minati sunt multis cõtumeliis mariũ pœnas daturum: & ne unquã mariũ mentiri existimarent: testimoniũ rei facere uoluit: iussit enĩ reges teutonicos ad se duci: quos i uincula captiuos habebat: quos cũ cathenis uinctos uidissent: tunc in maximos eiulatus cõuersi sunt: & se ad pugnam crudeliter apparabant: ut appareret nũq; descendisse in bellũ & arma uenturos marius censuit differendũ: donec intercepta occasione tps pugnarent: & similiter uicti sunt cimbrũ omnes. mulieres aut ne in potestatem hostiũ uenirent: aliã uiros uulneratos occiderunt: aliã parentes: aliã filios: deinde se cruribus suspenderunt: aliã aut se pedibus equorũ laqueis necebant: & ipsos equos ad cursum incitabant: quo facto ad unũ oēs consumptæ sunt mulieres: sed tñ in potestate hostium sex milia uenerunt. Post hanc uictoriã speciosum triumphũ de hostibus egit. & alter catulus collega marii cũ exultatione triũphauit. Post aliquot annos marius cũ pacem pati nō posset: consul egit ut si puincia mithridatis demandaret quã ante cõsul alter Sylla sortitus fuerat. & cũ Sulpitius tribunus plæbis legem tulisset de prouincia demãdanda marii exorta est contentio in foro. & Qu. pompeius alter consul collega Syllæ maxima ui resistebat: ne illa lex consumaretur: quod diceret puinciam datam esse Syllæ: sed cõfirmata tandem lege ut prouincia demandaret marii misit legatũ Gratidium qui exercitum a Sylla acciperet. sed legatus ille a militibus occisus est: Silla ubi uidit cõtra leges sibi prouinciã arripi & nulla seruata consuetudine iniuriam sibi fieri: cũ exercitu maximo romã uenit Marius metuens ne resistere posset Syllæ: qui cum tanto exercitu uenerat clam ex urbe fugit: Urbem ingressus est Sylla: & omnes qui aduersi fuerant occidit: deinde conuocato senatu rettulit in senatum: ut hostis patriæ iudicaretur marius: & senatusconsultũ factũ est ut mitterent interfectores qui mariũ occiderent. Marius minturnas se receperat: qui cum audisset interfectores adesse diuertit apud quẽdã pastorem eũq; rogauit ut se in abdito loco poneret: ut periculũ effugeret. q; si opera sua contigisset: pollicebatur illi ingentia prœmia aliqñ daturũ: pastor metuens illũ domi suæ tenere traduxit in solitudinẽ & ipsum in paludibus delitescere iussit: idẽq; rettulit se nulli indicaturũ: interfectores cũ inuestigarent eũ & audissent apud paludes

diuertisse ad eum uenire nunc pmissis: nunc minis, tandem pastorem illum cogunt: ut sibi latebras ostenderet. Ad quem cum uenissent: ipsum paludibus & coeno oblitum eduxerunt: & interficiendum minturnensibus tradiderunt. Marius igitur in carcerem & in uincula coniectus est: deinde cuidam cimbro negocium demandatum est: ut marium occideret. Cimber ille ut carcerem ingressus est quasi uicisti uellet gentem suam: quam marius deleuerat bipenni instructus cum ad marium uenisset: statim lux maxima oculis oborta est & maiestate illius perterritus est & (sicut ipse dicebat) uox audita est quae illum a caede marii arceret. Ille ergo cimber maxima dubitatione carcerem egressus magna uoce dixit: non possum interficere marium: marium interficere: non possum. Unde ab illis statim minturnensibus audito clamore e uinculis eduxerunt marium: illique optionem fecerunt eundi quo uellet: ac se paratos auxiliu praestare fugam: cum uero marius consideraret quid nam potissimum faceret. Ecce uidit asellum obiectum sibi pabulum relinquere: & celeritate maxima ad quam confugere: tunc marius peritissimus auguriorum intellexit: salutem suam in mari positam esse: unde nauiculam ascendit: & Carthaginem profectus in Africam cui a Sextilio quae praerat africam iubetur se continere a regionibus suis quas ipse teneret: Interea romae seditio oritur inter consules Octauium & Cinna. Lucius Cornelius Cinna cum leges perterneret: & per uim & arma omnia faceret: a consule Octauio urbe pulsus: ille corruptione Appii Claudii exercitum in partem redegit: marius uero audiens in africa milites collegit ubi erat sertorius & Gneus Carbo: qui ingenti multitudine uenerant pastorum conuenarum & huiusmodi generis hominum: & ingenti exercitu urbem romam inuasere: sed antequam romam uenirent hostes urbem romanam expugnatione diripiunt: deinde ad ianiculum oppidum profecti cum istud expugnaret a consule Octauio pulsus fugant. marius tres colonias Antium: Aricia: Lauinium expugnauit: Optimates cum spem nullam resistendi haberent pigritia militum qui pugnare uolebant corrupti recepti sunt in urbe: quattuor exercitus: quorum duo inter Sertorium & Cn. Carbonem dati sunt. ingressi urbem eam ferro & rapinis uastauerunt multi nobiles contrariae partis a mario fuerunt occisi: in primis Octauius consul: Antonius uir consularis: & eloquentissimus orator obruncatus est: cuius caput marii mensis expositum fuit. L. Caesaris oratoris caput rostris suspensum est: tunc atharius quia salutare marium noluit: ipso inspectante mario occisus est. Alii omnes itidem fecerunt: nam marius signum militibus suis dederat: uti omnes occurrentes quos ipse non saluaret. aut quorum saluti non runderet in uis necarent. Numitorius bebus per medium forum lacerati carnificum uncis tracti sunt: ipse quoque gnatus maximus pontifex scaeuola. per comparationem igitur ostendere uoluit mala instantia grauiora fore: quam marii & syllae ciuiliis fuerit rabies. Theutonicos: quia primo theutonicos & cymbros uicit manus. Lybicosque triumphos quia iugurta numidiae regem captiuum in triumphum duxit. Quae: pro idest. Auidi soli: idest sorbetis terrae. Fortuna: quia fortuna uolebat tantisper seruari incolumen marium: ut malorum causa foret. Mox uincula: tunc cum Marius in carcerem & uincula coniectus est. Exedere: quia ferrea uincula corroserunt membra. Senem: idest marium Cathenatum: nam sexaginta annos natus erat. Longus paedor. quia quidam fuit in carcere imundicia & squalore obfusus erat paedor est situs & sordes quae in opacis enascitur locis: & in membri nexorum dicitur a pede: quod pediculu significat: an potius a παῖς πρὸς σοῦ puer: quonia pueri a sordibus nesciunt abstinere. Consul & euerfa. marius in carcerem coniectus est mox consul futurus: & in summa felicitate moriturus uicta roma.

¶ SVLPI. Poenas ante dabat: ante poenas patiebat quae scelera commisisset. Mors ipsa refugit: refugeret uisa est quia nec ab inimicis nec ab incommodo paludis & carceris confici potuit. Frustraque hosti: Cimber quidam publicus minturnensium carnifex Galata nocte ad Marium percutiendum immissus cum primum carcerem est ingressus marii oculis igneo splendore micantibus trepidare coepit: mox marius cum electo surrexisset iclamassetque C. Marium occidere audes ille insanienti similis egressus est. clamans. Ego. C. Marium occidere nequeo. Hac de causa supstitioe quadam ducti minturnenses eum carcere liberauerunt. Cumque aduertet marius asellum pabulum obiectum negligere & ad aquam percurrere augurium capiens orauit amicos ut ad mare adduceretur: ubi piscatoriam nauiculam nactus nauigauit in aphiica ex appiano & Valerio maximo. Dirigit cum stupore contractus est. Torpente: rigente: Torpedo piscis est: cuius tactu membra habentur & rigent inde fit Torpor pigritia: & torpeo uerbum pigreo. Terribiles deos: furias usulque est genere masculino secundum Orphei & aliorum sententiam qui dicunt utrumque diis sexum inesse. sic Vir. de Venere intelligens Descendo ac ducente deo & alibi de Iunoue aut lecto loquens ait: Nec dextra erranti deus absuit. & Tibullus Qui ueneris magni uiolau numina uerbo: & Caluus Pollentique deum uenerem. Marium: emphasim habet idest crudelem & sceleratum. Audierat: audire uisus fuerat: nam existimabant. Galata occurrit eiusdem demonis tertium. Legibus aui: morti quae lex aui est.

¶ OMNIBO. Poenas ante dabat idest antequam scelera committeret: poenas scelerum dabat marius. Refugit uirum idest marium: nam in minturnis paludibus latuit: quem et hostis cimber expauit occidere. Hosti: idest uni ex cimbris concessa potestas occidendi marium. Dirigit: contractus & debilis factus est. Torpente: languente manu: quia ferire non poterat marium. Viderat: ratio est: uidere enim se existimabat immensam lucem Terribilesque deos scelerum: per deos significat furias. unde graece ὀρσεύουοντες dicuntur dii qui habent utrumque sexum: ut Vir. de Venere. Descendo ac ducente deo. i. uenere: quia non decernit sexus in diis: hinc est quod dicunt ὀκείνοσθε. Deos igitur scelerum: idest furias uidit. Megara: Tisiphonem: Alecto. Mariusque futurum

Torpedo;
Deos
utriusque
sexus
esse

Poenas ante dabat scelerum mors ipsa refugit
Sape uirum: frustraque hosti concessa potestas
Sanguinis inuisi primo qui caedis in ictu
Dirigit ferrumque manu torpente remisit
Viderat inmensam tenebroso in carcere lucem
Terribilesque deos scelerum mariumque futurum
Audieratque pauens fas haec contingere non esse
Colla tibi debet multos hic legibus aui

non qualis erat in carcere: sed qualis esset futurus.
anteq̄ ipse moriatur. Legibus æui: idest fati.

Ante suã mortẽ: uanum depone furorem:
Sĩ libet ulcisci deletæ funera gentis
Hũc cymbri seruate senem: nõ ille fauore
Numinis ingenti superũ protectus ab ira
Vir ferus & romam cupienti perdere fato
Sufficiens: idem pelago delatus iniquo
Hostile in terrã uacuisq; mapalibus actus
Nuda triũphati iacuit per regna iugurthæ
Et pœnos pressit cineres: solatia fati
Carthago mariusq; tulit. pariterq; iacẽtes
Ignouere deis. lybicas sibi colligit iras
Vt primum fortuna redit. seruilia soluit
Agmina. cõflato sauas ergastula ferro
Exeruerẽ manus. nulli gestanda dabantur
Signa ducis. nisi qui scelestã fecerat usum
Attuleratq; in castra nefas pro fata q̄s ille
Quis fuit ille dies mari? quo mœnia uictor
Corripuit. q̄toq; gradu mors saua cucurrit
Nobilitas cum plæbe perit. lateq; uagatur

miseriam cecidisse se solabatur. & marius potētissimæ urbis ruinas aspiciens æquiore aĩo aduersam fortunã ferebat. minusq; deos inculabat & ipsis irascebatur. Libycas: barbaras & efferas q̄les habent afri. Redit fortuna: prospera quippe Cornelius Cinna consul de Mario & iis quos Senatus hostes iudicauerat Gn. Octauius Collega aduersante referret ad populum tincta est sanguine concio: & Cinna patria profugus ad ptes fugit Mariusq; cum suis ab aphrica reuocauit. Qui et seruis ad libertatem uocatis & solutis ergastulis con fecit exercitum. Ergastula sunt loca clausa & officinæ ubi serui uel damnati operari cogunt. Ergastuli uero psonæ ipsæ dicunturq; ab ἔργαστος quod est operor. Conflato ferro: dissolutis cathenis & uersis i arma. Exeruerẽ: liberauerẽ: Nulla gestanda dabantur. Nemo inqt marii signifer eẽ poterat aut alicuius apud eũ ptatis nisi scelere aliquo insigni se maculasset. Pro fata: Exclamatio. Præ rei imanitate. Quo mœnia uictor quum Romã ingressus est. Nã ut florus habet hostiã primũ diripuit & ut Appianus Lauinium Ariciam & Antiũ cœpit. Mox i urbem triplici agmine itrauit. Sed florus Quadruplici inqt. Diuisere Capias Cinna marius Carbo sertorius. Hic postq̄ ois manus Octauii depulsa ianiculo e statim ad principiũ cædem signo dato aliq̄to seuius q̄ aut in punica aut in cymbrica urbe seuitur. C. octauii cõsulis caput p rostris exponit: antonii cõsuleres in marii ipsius mœsis cesi a fimbria in penatib; domorũ suarũ trucidant: Cassii p̄ & filii i mutuo alter alteri; aspectu. Quãto gradu: quãta celeritate crudelitatisq; magnitudine. Nobilitas: nobiles.

COMNIBO. Ante suã. s. mortem. Depone: o cymbri. Vanum furore. idest nihil nociturẽ mario. Seruate senem: uobis o cymbri fatius est ut seruetis incolumen mariũ: quia ultor erit uestrorũ malorum multis eni cladibus romã capiet: & sic maiorũ uestrorũ fuisse ultor uidebit. Si libet ulcisci. s. uobis cymbris placet habere ultorem seruata: mariũ. Deletæ gentis: cymbrica ab ipso mario cõsumpta. Non ille fauore: non est ideo seruatus marius q̄ romã fauerent numina: sed q̄a romanis erant irati dii: ideo seruatus est ad ciuiũ p̄niciem. Vir ferus marius imitit & truculētus. Sufficiens fato: hic unus erat q̄ sufficere posset uoluntatibus deorum qui romã pdere cupiebant. Idẽ. s. marius. Iniquo pelago: pelagus iniquũ appellauit q̄ nõ obruerit marium: qui causa malorũ fuit. Hostilem in terrã: aphricam bello subiugauit & iugurthã uictũ in triumphũ duxit. Vacuis mapalibus: idest q̄ ipse uacua & deserta fecerat: mapalia casæ sunt pastorales. Nuda regna. nãq; debellata aphrica desertos agros fecerat. Pœnos p̄ssit cineres. i. sepulchra & cadauera numidarũ calcavit: quos ipse occiderat. Solatia fati: uicissim utrũq; miseria & ruina alterius consolabat q̄a Mariũ con solabat ruina carthaginis: & miseria marsi: carthaginẽ carthago. n. euerfa & ipse marius ad extremã miseriam redacti fuerãt. Ignouere deis: nolo indignari dicebat marius: si ad extremã miseriam redactus sum: cũ uideã. Carthaginẽ in tm excidiũ deuenisse. Et cartago dicit: nõ irascor. cũ uideã meũ hostẽ ad hãc descẽdisse calamitatẽ. Colligit iras libycas. i. iras quales habuit cũ libyam bello subegit. Fortuna. s. secũda quæ interea a Mario discesserat: cũ primũ rediit. Soluit seruilia ag. quia Cinna pulsus a collega suo Octauius cõsule exercitum appii Claudii corruptũ in potestate suã redegit: & Mariũ exulem cũ cæteris exulibus ex aphrica acci

Debet multas mor. idest auctor erit multarum cædiũ

CSVLPI. Furorẽ: cupiditatem interimendi Mariũ Funera gentis: uestrorum exercituum cædem. Seruate hunc: nã nõ minus seuiet in romanos q̄ in uos olim: Non ille. Marius inquit nõ conseruauit deorum benignitas sed ira ipsorum in romãos quos quia decreuerant perdere: hũc efferum elegerũt qui esset eorum uoluntati satisfactor. Protect;: nam quũ per deuia iter ad mare arripuit sub foliis latitãs persequentes euasit. Ferus: supple fuit. Iniquo pelago: nõ tranquillo: Nã insurgente tempestate perfractõ gubernaculo uela uẽtis quo fors eum duceret permisit. Hostilem in terrã. phibitus eni lybie ingressu ueluti hostis a Sextio præto in mari hyemen perferre coactus e paulo sepra libyem inter Numidarũ montes non longe a quibus anis superioribus in iugurtham numidalq; ipse pugna uerat: Actus mapalibus uacuis: agitã per domos pastorum desertas. Mapalia & magnalia pastorum casæ linguæ punica appellant: in hocq; solo differũt quod mapalia primã corripit magnalia pducit. Iacuit: quia inhonoratus spretus & infrequens. Nuda: hominibus uacua propter cædes illic ab ipso factas: & agros lateuastatos. Triũphati: de quo triumphauerat. Iugurthæ filii manastabilis cuius bellum Salustius scribit. Et pœnos pressit cineres: serẽ marius deletæ carthaginis speluncã quandam habitasse. ut plutharchus & seneca meminẽ: & iõ ait eum ruinas carthaginis calcaste. Tulit solatia fati: accepit solamen suæ aduersitatis. Nã Carthago cernens Marius ex tanta foelicitate in tantam

Ergastulũ
Ergastulus

uitam Italiã. Exuere: liberauere: & nudauere. Ergastula. ergastulũ erat locus ad quẽ mittebant serui fugitiui ut operas suas cõpediti dominis absoluerent: nã εργον opus στελλω mitto: sed posuit hic p seruis cathe natis. Ferro cõflato: nã cathenæ ergastuli conflatae sunt gladios. Ducis. f. Marii. Nulli. i. nullus gestabat ue xilla Marii: nisi q̃a in malorũ & scelerũ cõsuetudine uersatus esset. Nefas i castra: uel paricidiũ uel latrocinũ uel pditiones. Proh fata: p exclamationẽ cõmiserat tẽpora: q̃bus a Mario capta ẽ ciuitas Romana. Quis: nõ interrogantis: sed obstupescens ẽ. Quis fuit ille dies: idest q̃ pnciosus & letifer. Victor. f. Syllæ. Cor ripuit moenia. Nam ut dictũ est quattuor exercitus: quorũ duodati sunt Gneo Carboni: & Qu. Sertorio i uasere Italiã & prima expugnatione hostiũ ciuitatẽ Ro. diripiunt: deinde ad laniculũ ueniũt: ubi ab Octa uio Consule pulsi fugantur. Sed marius iam tres colonias expugnabat: scilicet Lauiniũ Antium & Aritiã: optimates uero quia spem amiserant posse resistere tantis exercitib⁹: uel sua uel pigritia militũ pugnare no lebant. Marius & cinna recepti sunt in urbem: quã captam cædibus atq; rapinis uastauere. Gradu. i. celerita te. Nobilitas cum ple. pe. quia nullis parcebant aduersæ partis ciuib⁹: siue nobiles: siue ignobiles essent.

CSVLPI. A nullo reuocatum est pectore ferrũ: nul li pepercere ne iis quidem qui ad templa deũ statuasq; cõfugerãt. Lubrica saxa: pauimenta & strata marmo rea in quibus propter sanguinem nullus consistere po terat. Vergentibus: ad mortem se inclinantibus. Præ cipitasse: abruptisse. Primo limine: ipso ortu & pncipio Fata: sortem uitæ. Crimine: ab innocentia & ætate cõ miseratio. Posse mori: quia partium aduersarum. Tra hit ipse furoris: auiditate occidẽdi tracti milites maria ni non quærebant nocentes & inimicos: sed quencũq; obuiũ trucidabãt. Visum lenti: uidebatur esse segnis inertisq; militis. In numerum: per ordinem ut occurre bant. uel in numerum hoc est ut ingens numerus cõfi ceretur. Cruentus: crudelis. Ab ignota ceruice: Igno tis etiam capita amputabant ut haberent quod ostẽde rent Mario: & quo se fortiter egisse testarentur. Spes una salutis. Cõstituerat & indixerat marius ut quos ip se non saluaret: quibusq; salutantibus nõ responderet milites interimerent dederat & aliud signum: ut q̃bus ipse manum osculãdã præberet parcerent hinc. Qu. Ancharius ipso mario uidẽte cõfossus est quia fatalem illã manum nõ porrexerat salutanti. Hic ancharius in Capitolio sacra facturum marium adiit. ut facilius uẽi am impetraret. Ille tñ q̃q̃ incoato sacrificio appellan tem ab astantibus iussit interfici. appianus & florus au ctiores sunt. Pollutæ: maculate crudelitate. Mille licet.

Eos arguit qui tam turpi osculo uitam breui duraturam redimebant. nã statim ut Sylla rediret esset ipsos i terempturus. Noua signa mortis: marium dantem signa cædis quæ diximus. Vix decorũ honestum. Me lius est enim honestæ mori q̃ turpiter uiuere. Breue dedecus: ignominiosam breuemq; uitam. Cui uacet: flere. Quis sit uacuum ad deflendum cædes innumeras quæ factæ sunt. Vix: Ordo est O bæbi uix uacat mi hi deflere hoc manus innumeras coronæ intercarpentis membra discerpisse te sparsum per uiscera. Bæbi: Bæbius & Numitor in uia depræhensi trucidati sunt: & per mediũ forum uncis carnificũ tracti. fuit & alius quidem Bæbius quem sine ferro inter manus syllani milites discerperunt ut meminit florus.

COMNIBO. Et a nullo. re. quia quicũq; obuiã fierent oēs occidebant. Stat cruor in tẽplis: nõ pderant etiã tẽpla illis: Nã mos est: ut qui ad tẽpla deorũ cõfugiũt tuti sint: sed tũc illis nõ pderãt tẽpla. Lubrica saxa q̃bus strata erãt pauimẽta tẽplorũ. Madent. f. sanguine. Nulli sua pfuit ætas. nulli iquit pcebant: uel plebei: uel nobiles: uel mares fœminæ: an senes siue iuuenes: siue pueri: an infantes fuissent. Piguit. i. nõ graue fuit militibus marianis occidere senes q̃ ad extremũ diem uenerãt. Præcipitasse: accelerasse: Annis uergẽtib⁹: declinãtib⁹ in seniũ & decrepitã ætatẽ. Non. f. piguit occidere infantẽ paulo ante natũ: qd ẽ miserrimũ ca lamitatis genus. Primo limine: p̃io ingressu: quia uix natus erat. Fata. i. fila parcarũ: quæ uix cœperãt duce re fila infanti. Crimine quo pui cũ cõmiseratõẽ quod crimẽ inquit cõmiserũt ipsi pueri: ut tã crudeliter occi di deberẽt. Sed satis est iã posse mori. i. sufficiebat militibus marii: q̃ paulo ante natus erat mori poterat. Trahit. f. milites Marianos. Impetus: quia quocũq; trahebat eos impetus furoris. eo ueniebãt: siue nocens. siue inocens erat unũquẽq; occidebant. Visum lenti. i. uidebãt ille piger qui quæsisset nũ aliq̃s esset syllan⁹ nã nullo excepto oēs trucidabant. Ignota cernice. i. obruncabant quos nunq̃ cognouerãt. Dum uacua pu det ire manu: ne ociosus quisq̃ esset alicuius ignoti hominis caput mario gestabant. Spes una salutis oscula: nam hoc signũ marius satellitibus suis dederat: ut si alicui salutãti manũ nõ iungeret Marius statim ille occi deretur si uero porrigeret: abstinerẽt se a morte illius. Vnde anchari⁹ quidã: q̃a manũ marius porrigere no luit in ipsius aspectu occisus ẽ. Hic Qu. Anchari⁹ (ut refert appianus) maritũ: i capitolio sacra facturũ ob fuabat: sperãs i sacrificio iuẽtũ facile cõciliaturũ sibi. Ille i choato sacrificio igrediẽtẽ anchariũ eũq; appellãtẽ

Ensis: & a nullo reuocatũ est pectore ferrũ
Stat cruor in tẽplis: multaq; rubẽtia cæde
Lubrica saxa madent: nulli sua pfuit ætas:
Nõ senis extremũ piguit uergẽtib⁹ anis
Præcipitasse diem: nec primo in limine uitæ
Infantis miserĩ nascẽtia rumpere fata.

Crimine quo parui cædẽ potuere mereri:
Sed satis ẽ iã posse mori: trahit ipse furoris
Impetus: & uisum est leti quæsisse nocentẽ
In numerũ ps magna pit: rapuitq; cruẽtus
Victor ab ignota uultus ceruice recisos
Dũ uacua pudet ire manu: spes una salutis
Oscula pollutæ fixisse trementia dextræ
Mille licet gladij mortis noua signa seq̃tur
Degenero popul⁹: uix sæcula lōga decorũ
Sic meruisse uiris ne dũ breue dedec⁹ æui
Et uitã dũ sylla redit cui funera uulgi
Flere uacet uix te sparsum p uiscera bæbi

ab astantib⁹ iussit interfici. Fixisse. i. porrexisse. Trementia oscula: p ipsorū trementū. Pollutæ. s. sanguine. Mille licet gladii: repræhēdit eos quitā effœminati fuerūt: ut uitā redimerent osculando manū: & dicit et si mille genera mortis subeūda esse ut satius fuisset mori q̄ sic turpiter uiuere p osculū manus ipurissimæ. Sic. s. osculādo manū. Noua si. i. idicia quæ indicāt noua ḡna mortis. Mille g. mille ḡna mortis. Vix se. lō. de. uix honestū erat illis uiris (si mō noīe uiuorū appellādi sunt) osculari manū cruentā: et si uita illis diuturna futura esset sed cū uicturi iquit tātisp̄ sitis. dū sylla uictor redeat q̄ reliquias marii trucidabit q̄to min⁹ uobis fuit honestū eā manū osculari. Breue dedecus: q̄ nō uita sed ignominia appellat: sylla. n. oēs illos interficeret. Cui uacet: uacuū sit. q. d. tps̄ deerit si quis uoluerit uulgi cadauera deslere. Flere: p̄fēdi. Bebi: hic Bebius cū Numitorio: q̄ sylla⁹ erat iussu marii p forū unco carnificis protractus fuit: ut oñdit. L. flor. Hūc tñ mē brati dilaceratū fuisse Lu. scribit historiā cōmutās: nā alius Bebius ferro ritu ferarū iubēte sylla lancinat⁹ fuit. O bebi: ordo uix uacat flere inumeras manus coronæ intercapiēdis mēbra discerpisse te o bebi.

M. antonius

Innum eras intercarpētis mēbra coronæ
Discerpisse manus aut te præfage malorū
Antoni cuius laceris pendentia canis
Ora ferens miles festæ rorantia mensæ
Imposuit trūcos lacerauit fimbria crassos.
Saua tribunitio maduerūt roborata
Te quoq; neglectū uiolata scæuola dextræ
Ante ipsū penetrale deæ semp; calentes
Mactauere focos parū sed fessa senectus
Sanguinis effudit iugulo flāmīq; pepcit
Septimus exequit̄ repetitis fascib⁹ annus

SVLPI. Intercarpentis: discerpentis & laniātis Coronæ: multitudinis i coronā expositæ. Antonii: marii Antonii oratoris abscissum caput māib⁹ lætis iter epulas p summā animi ac uerborū insolentiā aliquādiu tenuit marius: & suæ mente sacra ei⁹ sanguine cōtamina ri est passus: publiūq; anniū qd attulerat in sinū r̄cepit Fuit aut̄ pditus Antonius a caupone a quo seruus eius uinū emerat dū i uilla amici lateret & p tribunū militū est occisus: cū eius præmissi satellites dulcedine ipsius oratione detenti man⁹ in hominē n̄ auderēt i ferre. Præfage: præsciæ nūcitatuerat. n. metello q̄ nisi matur̄ ad duceret exercitū: populū ro. qualia senonū tpe esse pas surū. Cuius la. Caput huius Antonii in rostris postea positū fuisse Cicero in tertio de oratione tradit. Pendētia canis: suspensā a capillis. Festæ: solēni cū gaudio ductæ. Fimbria: miles marianus. Crassos: patre & filium quos cū hostes psequerent̄: pater prius filiū occidi pas

Crassi

sus: & ipse ab insequentib⁹ est occisus ut ait Appian⁹. Liui⁹ in epitome filiū a militib⁹ interemptū dicit: patre uero seipsum confodisse: sic tradit & Cice. Robora ma. sanguine tribunorū rostra ticta sunt nā iterepti tribuni fuere & e saxo præcipitari ut licinius. Tabo sanie. Te quoq; mutius scæuola pontifex maximus nō marii senis tpe sed post eius mortē filii iussu apud aras uestæ ad quas cōfugerat est interempt⁹. Dextere uiolate manus multū cruentatæ. Te neglectū te spretū cum ob pōrificatum uenerari te debuissent. Penetrale deæ aditū uestæ. Semp calentes. in extinct⁹. n. illic ignis seruat. Pepercit: abstinuit maculare cruore. Septimus hæc. se. marius post occupatā urbē cū Cinna cōsul factus primo sui cōsulat⁹ mēse duo de. lxx. ānis natus decessit. Cui successus Valerius Flacc⁹ cū in asia perisset Carbonē habuit successorē. Cinna postea a suis occiso Carbo solus cōsul restitit. Hūc secuti sunt. C. Norban⁹. & L. scipio: q̄q̄ & ipse Carbo cōsulatum gerbat. Interim uero sylla itra tirēniū mithridaticis reb⁹ cōpositis ad quadraginta militum hoīum secum agens exercitū & mille sexcentasq; naues in italiā rediens Brundisii primum appulit: circa canusiā sub ānei uultur no hostes ei occurrerunt: ibi Norba. fugat⁹ est & scipio post datos obsides ab exercitu desertus & capt⁹ est. Carbo rōne hostes iudicauit q̄ ad syllā cōfugerat: & metellum in primis inde papyrius. Carbo iteq; & mari⁹ marii fili⁹ cōsules creati sunt pugnatumq; ad sacriportum: ubi mari⁹ a sylla uictus præneste fugit & cum claufas urbis portas adinueniret p funē demissum quo se cinxit i muḡ suscept⁹ ē. Carbo a metello ē superat⁹ sylla marium p̄neste fossa & muro cōclusit. marius desperatis rebus suos hostes occiderē statuit. p Brutum prætorem ut ait Appianus. siue ut alii p Damascium qui in uocatos senatores præsertim i scæuolā sæuit. sylla interea Romā exercitum diuersis itineribus misit: & ut portas urbis occuparet iperauit. mox ipse añ portā in cāpo martio exercitum statuit marius obsessus q̄q̄ frustra tētaffet erūpere a Lucretio offella Syllanarū partiū uiro cum p cuniculum tentaret euadere orcum scep̄tus mortem in ipso cuniculo sibi consciiuit. Septimus annus septimus consulatus ad que omnium primus ipse peruenit de qua re post fugam illā ex urbe ostētum dicitur habuisse septem aquilarū pullos ut ait Appianus.

COMNIBO. Discepisse membra: quia sine ferro laceratus fuit membrati. Intercarpentis in medio carpētis participiū ab intercapo pis. Membra: tua o bebi. aut. s. uacat flere. Te præfage malorum quia sic diuinabat futura fata sua antonius hic enim antonius uir cōsularis & clarissimus orator occisus est & pditus a quodā seruo p imprudentia: marcum enim antonium (ut appianus & plutarchus docent) ad fundum quendam fugientem: agricola diligenter oculuerat: benigneq; susceperat: seruum deinde indultrium in diuersorium ire iusserat ut uinum emeret: cauponi uero cur diligentius uinū posceret ingrenti causam insusurravit auri bus. Ille cum discessisset ppere ad marium accelerās caupo rem aperuit qua præcepta marius lætitia gestiēs accurrit ueluti operam necis eius suscepturus: retinentibus cum amicis. Tribunus militum annius ad id facinus electus cæteros intra domum immittit quos antonius dicendi peritia suauissimis detinuit sermonib⁹ multa uarie pieq; elocutus donec Tribunus ipse domum ingressus milites intentos ad audiendū mirat⁹ antonium peronate differentē interemit. caputq; ad mariū detulit: sed audi gen⁹ crudelitatis i auditū nā dici

Mensæ festæ: id est festi. s. marii. Ora caput. Canis. q̄a senior erat: & p̄ crines caput eius. Fimbria: miles fuit marii qui duos crassos: patrē & filiū occidit in penatibus p̄priis: & in mutuo alterū alterius cōspectu obrūt̄ cauit: iō crassos pluratiue dixit. Appianus tñ dicit q̄ crassū cū filio una fugiētē: cū hostes insequerent̄: filiū prius occidere maluisse: ipse deinde in absequētibus occisus ē: Tribunitio tabo nā cū septimū cōsulatū sibi marius & Cinnū usurpassent: statī simul atq; magistratū inierūt. Sextus luci⁹ tribun⁹ ple. saxo calēdis lanua rii p̄cipitat⁹ ē q̄ mario futuras calamitates p̄dixerat. Robora: erat loc⁹ ī carcere q̄ robor appellabat̄ quo maleficorū genus p̄cipitabat̄: sic dictū q̄ añ rubesteis arcis. i. seriniis ex robore factis īduebātur deinde p̄cipitabant̄: hic tracta est cōsuetudo de robore p̄cipitatus: ut apud Valeriū: familiares gracchi de roboī p̄cipitati sunt: ita hoc & in loco Lucan⁹ intelligit. Dicit tñ post robora. i. rostra ex robore facta maduisse sanguie p̄torū ac cōsulū: quorū capita in foro p̄ rostris appēla fuerūt: ut docet Appian⁹. Sæuola: n̄ a Mario seniī iussus est occidi: sed a minore mario hæc aut. Qu. muti⁹ scœuo. p̄t̄ifex maxim⁹ fuit: q̄ mortuo mario seniore minoris marii iussu uestales ductus añ oras occisus. Neglectū: cōtēptū: q̄ quis p̄t̄ifex esses tñ r̄ligionē tuā cōtēpserūt. Violatæ de. allusit ad nomē illi⁹ primi scœuolæ q̄ dexterā cōbuisit. Ante ip. in uestibulo ædis uestæ. Sed fessa se. sed iā iqt̄ senior erat: ut uix posset sanguinē effundere cū occideret. Flāmisq; pepcit: q̄a nec rogus sanguie illi⁹ extict⁹ est. Septim⁹ ānus: septies enī cōsul fuit marius & ī septio cōsulatu mortuus est.

CSVLPI. Oīa passo: nam exhumilimo potētissim⁹ euasit: & infelicissimo felicissimus. Mensq; hoī qd̄ fata pararet: q̄ mensurauerat expertusq; fuerat aduersa & p̄spera quæ fortuna solet afferre. Iā quod cadauera: re petat̄ illud cui flere uacet. Sacri portū: themesis est. Sacriportus locutus est p̄pe prænestē ubi marius iunior marii fili⁹ consul uicesimo ætatis āno factus cōtra syllam pugnans fugatos ē anteq̄ syllā urbē occuparet. Sic enī ex Plutarcho aliisq; colligit̄. sic īdicat & Appian⁹: est et̄ sacriport⁹ loc⁹ intra urbē iuxta pallatiū ei⁹ meminit Varro. Collina por. Thelesinus sannitū dux cū mariū obsidiōe liberar̄ n̄ posset ad decimū a porta collina

Sacriportus.

Porta collina
Sannites

Ille fuit uitæ mario modus oīa passo

Quæ peior fortuna pōt atq; oībus uso

Quæ melior mēsoq; hoī quid fata pararet

Iā quot apud sacri cecider̄ cadauera portū

Aut collia tulit stratas quot porta cateruas

Tunc quū pene caput mūdi rerūq; ptās

Mutauit trāslata locū romanaq; sannis

stadiū castra posuit. Ibiq; a syllā magna cū suorū strage superatus periit. est aut̄ porta collina quæ ducit adq̄ rinalē: eadē ferūt salariā appellatā. Caput mundi: īperiū romanū q̄ marius ad sannites transferre p̄miserat fauebāt. n. partibus suis. Sannis sannites inter picenum campaniam & apuliam populi sunt.

COMNIBO. Oīa passo quæ peior fortuna pōt q̄a nūc aduersa nunc f̄a fortuna illū comitata fuerat: Nā hostis patriæ iudicatus marius exulauit: & minturnis in carcerē cōiectus est. Quæ melior: triūphauit. n. de Iugurtha de Cymbris & Theutonibus: & consul factus ultus est iniurias inimicorū. Mensq; homini. i. mario q̄ oīa īpleuerat: q̄ fata de illo iudicauerat futura: nā cū adhuc pubesceret marius & in agro mortē ageret: p̄hibent illū uestibus excepisse nidū ab aliquā delatū in quo septē pulli ferebant̄: cū uero domū uenisset cū nido parentes admirati quæsiuerūt a uatib⁹ qd̄ aliud portenderet. Responderunt hunc hoīem septies sumū magistratū cū īperio cōsecuturū. Iā quot. Hic nescio quis: q̄ a poeta loq̄ ītroducīt q̄ p̄git narrare cladē ciuiliū romanorū quæ fuit bello ciuili q̄ inter mariū & syllā gestū est: Marius qd̄ senior īnumerabiliū cladiū aliarū sup̄ alias auctor extitit Romanis: sed iunior q̄ patri successit: apud paruā clamitatē ubi Romæ intulit cū syllā subactō Mithriade Romā forcior rediit. idq; cū mari⁹ senior audisset cū iā ætate cōfect⁹ cēt partī dolore partī senectute diē suū obiit. Mari⁹ itaq; senior cū uideret se nō posse urbē aduersus tm̄ exercitū syllæ defendere: ut tñ interea ulcisceret̄ inimicos suos ex senatu eligi iussit quosdā quos in carcerē coniecit & singulos eductos iugulandos mittebat ad mariū iuniorē: deinde ex urbe egressus in sannū p̄fugit & lāponiū & Thelesinū duces sannitū ad auxiliū marii iunioris uocauit q̄ atroci⁹ pyrtho & Hānibale etruriā oēm atq; cāpaniā depopulati sunt iā syllā ad urbē applicabat dū oēs copię uenissent ad sacriportum & ad collinā portā cōcurrerunt. ibi septuaginta milia hoīum & āplius syllā occidit. sacriportum: ē themesis. & ē loc⁹ n̄ p̄cul a p̄nestē: urbe ubi exercitum habebat marius: ad portā uero collinā lāponi⁹ & Thelesinus oppressi sunt sannitum duces: & septē milia ibi occidit syllā: uñ in magno discrimine fuit īperium romanum: ne subacti romāi regerent̄: a sannitib⁹ q̄ antea a romanis uicti fuerant mari⁹ illi⁹ clarioris marii affinis atq; cognat⁹: ut inqt. Appian⁹ cū ad sacriportū uenisse copias ī preliū educit. acriterq; ab eo pugnatū uigesimum nōdū egresso ānum: sinistra acie inclināte. quinq; peditum cohortes: duæ equitum n̄ expectata aliorū uersioē: arreptis signis ad syllā cōsugerunt. Actum primo mario cladis origo emerfit: īterfectisq; plurimis: reliq; p̄nestē fuga cōtendere. Quot cateruas: quasi dicat īnumeras. Caput mediū. i. Roma. Trāslata locum q̄a ī periculo fuit ne imperium romanū transferreret̄ ad sannites. Romana & sannis id est sannitū populus sperauit maiore uictoriam tpe syllæ q̄ apud furcas caudinas cōsecutus olim fuerit: tangit historiā. C. Vetrurius & Spurius posthumius cōsules romani. cū ducerent exercitū aduersus sannites: q̄ luceriā sociam urbē populi Romani obsidebant. Duæ uiaē erāt una breuior: sed circumdata collibus ac saltibus. & p̄ fauces duas ingredi oportebat. Altera uero latior: & longior: sed quia res celeritate indigebat miserunt Romani exploratores ad sannites: sed sannites rati id qd̄ futurū erat: sub habitu pastorali miserūt exploratores Romanis cū grægibus & armentis. Romani stat̄ im ut hæc uident greges & armenta dirripiunt: pastores captiuos ad īperatorem ducunt. Consules querunt de rebus hostiū: pastores responderunt sannites omnes occupatos ēē circa

Luceriae ruinā q̄ romani credētes statī ingressi sunt fauces uiaē breuioris: uix ingressi sunt cū clamor ex ort⁹ significauit romanos hostib⁹ eē circūdatos: ut nullo mō exire possent: tādē cū frustra tētaffent exire ī collo cutōnē hostes uenerūt poti⁹ uero sanitū dux cū nolisset cōsilio parere p̄ris sui q̄ iusserat filio ut oēs rōanos aut īterficeret aut dimitteret intactos subiugum; omnes cum maximo dedecore & clade & cum magna uictoria sanitum. potestas re. i. imperum ro.

Ultra caudinas sperauit uulnera furcas.
 Sylla quoq; ī mēsis accessit cladibus ultor
 Ille quod exiguū restabat sanguinis urbi
 Haussit. dūq; nimis iā putrida mēbra r̄cidit
 Excessit medicina modū: nimiuq; secuta est
 Qua morbi duxere māus: p̄iere nocentes
 Sed quū iā soli possent superesse nocentes
 Tunc data libertas odiis: resolutaq; legum
 Frenis ira ruit: nō unī cuncta dabantur
 Sed fecit sibi quisq; nefas: semel oīa uictor
 Iusserat: infandū domini p̄ uiscera ferrum
 Exegit famulus: nati maduere paterno
 Sanguine: certatū ē cui ceruix caesa pentis
 Cederet: ī fratrum ceciderūt prēmia fr̄es
 Busta repleta fuga. p̄mixtaq; uiua sepultis
 Corpa: nec populū latebrae cepere ferarū.
 Hic laqueo fauces elisaq; guttura fregit
 Hic se praecipiti iaculatus p̄odere dura

litatisq; genera m̄corat. Domini. n. ultra occidēdos famulis se p̄bebāt & multi siue p̄ odiū siue p̄ pietatē dominos obrūcabāt: & filii patres. Certatū ē: a filiis inter se. Ceruix ca. caput āputatū. Cederet: in fortē uēret In pra. fra. ī salutē q̄ fratris caput gerēs assequebat. Fuga: ex fuga hoc est fugientib⁹. Latebrae: iustra & silue. Percussus. repercussus. Hic: aliquis. Elisa īrangulata. iaculatus: demittens sese.

COMNIBO. Ultra uul. i. supra q̄ fuere clades romāorū apud furcas caudinas cum consules rōani lucerie obsessae succurrere uellent hāc historia est apud. T. Liuiū. Sperauit. nā sannites ob hāc cladē sperauerūt potius romanū īperiū se cōseq̄ posse: q̄ tunc cū exercitū romanū clausū inter angustias caudinas tenere. Caudinas: a caudio oppido q̄ haud p̄cul inde fuit. Sylla quoq;: sylla quoq; accessit mario q̄ clades romanorū augeret: quas mari⁹ tenior & iunior intulerant. Vitor. i. ut p̄tes syllanae ulciscerentē clades a mario illatas ipse quoq; stragē fecit. Exiguū esset tñ ille fuit ultor. Dūq; ni. dū recidere uult id ciuū q̄ corruptū erat redicit et q̄ sanū erat. translatio iumpta a medico: q̄ cū putridū ulcus incidere uult piculū iminet ne cū putrido sanū āputet q̄ fecisse dicit syllā supra modū. Qua morbi: quae ita ipellebat militū aīos ea fecuti sunt ut occiderent maria nos oēs: nā syllae cū occidēdi nullus modus esset. C. Metellus: uel ut alii dicunt Offidi⁹ ei⁹ assentator & qs inqt̄ finis erit caedis: nōdū. n. quos occidi uelis statuisi. & quos seruari: tū sylla nōdū cōstitui: dic ergo quos occidi uis. faciā inqt̄ sylla: & trido āplius quigētos ciues romanos p̄ scripsit: tū demū senat⁹ tacuit: tū sylla duo talēta dedit q̄ p̄scriptos occideret. Q̄ d̄ aut̄ iniustissimū erat ex corū bōis q̄ occidebant arariū fecit. Senatores quadraginta: equites milē & sexcētos ad mortē cōdenauit teste Appiano: descripsit & p̄mia īterfectorib⁹ & his q̄ accusaret. & supplicia oculētib⁹ īsup ascripsit: nulli inimicorū ad exercitū uicq; suppliciu pepercit: uerū p̄tores: q̄stores: tribūos: & quoscūq; alios q̄ cū hostib⁹ simul q̄dp: ā egissent sūmis poenis affecit dic ergo an̄ syllae cōstitutionē nocētes simul & inocētes p̄isse. Periere nocētes: an̄ inocētes periet cōsūpti s̄t pri⁹ nocētes oēs. Soli nocētes: occisis nocētib⁹ inocētes superat: & demū ī inocētes sauitū ē un̄ q̄dā. Q. Aureli⁹ ciuis roman⁹ mediocris fortunae uir nec dicto nec facto bellis se iplicās cū ī forū uēisset: uidit nomē suū ī tabella p̄scriptū: hei mihi dixit p̄diā in albano me p̄sequunt: nā pp̄ suos agros ī albano p̄script⁹ erat: uix hāc uerba dixerat: cū statī īterfector supueniēs ipm ī toro obrūcauit. Tūc data: q̄ p̄missu fuit cui cūq; syllāo inimicos suos īterficere: & occidētib⁹ decreta iunt duo talēta: siue fū⁹ dominū sine fili⁹ patrē occideret. Resolutaq; legū frenis. i. libera phibitōe legē. Nō unī cūcta dabāt: sed sibi q̄sq; d̄ripiebat. Fecit nefas: q̄ occidit illos quorū opes affectabat occupare. Sibi ad utilitatē suā: Infandū domini: q̄ decretū ē prēmīū seruis: si dominū suū occiderent: frater fratrem: filius patrē. Certatū ē filii certabāt inter se uter prior occideret patrē. In fratrum: q̄ frater a fratre occisus est. Busta. re. su. i. fugientibus plena sunt sepulchra. P̄mixta q̄ uiua sepul. q̄ uiua corpora latebāt in sepulchris Latebrae se tāta multitudo fugientiū erat ut illam cubilia

CSVLPI. Ultra furca. supra eā calamitatē q̄ ad caudinas furculas acceperere. sunt at̄ furculae caudinae: liuio auctore salt⁹ duo alti siluosiq; montib⁹ circa se p̄petuis iter se iuncti. iacet inter eos latis patēs clausus ī medio cāp⁹ herbid⁹ aquosulq; p̄ quē mediū iter ē: sed an̄q; uenias ad eū ītrandae primae angustiae: & aut eadē; qua te insinuaueris uia retro repetēdo aut si ire porro p̄gas p̄ aliū saltū arctiorē īpeditiorēq; euadēdū. Hūc in locu. T. Vetruri⁹ & Sp. posthūius cōs. exercitu deducto cū nulla spes euadēdi esset sannites obsidētes fœdere cū eis facto & sexcentis equitib⁹ romanis datis obsidib⁹: ita exercitū abduxerūt ut oēs subiugū mitterent. Caudinae: a caudio uicino oppido dictae. Cladib⁹ quas marius fecerat. Exiguū san. reliquias sup̄stitis ppli. t̄ iussit attraxit & q̄ bibit q̄ dixit ad ei⁹ īprobāda crudelitātē Dūq; ni translatio a chirurgis q̄ cū putrida loca secant interdū sincerā carnē absciuūt. Putrida mē. p̄ quae nocētes & inimicos intelligit. Medicina: ultioni hāc cōparat. Nimiū se. ē: alti⁹ iecuit q̄ oporteret. Sed cū iā. s. sed cū nulli alii uiuerent. Tūc da. li. odiis: tūc licuit unī cuiq; quē uellet occidere nulla lege seruata nec sylla pones se arbitriū nec adorū reseruauerat sicut mari⁹. Itaq; diu seuitū ē donec clamauit fursidi⁹ uiuere aliquos debere eēt quib⁹ īperaret & nūc p̄posita ē tabula q̄ duo milia nobiliorū mori uidebant auctor ē Flor⁹ Fecit. ne assūpsit licētīā scelerū. Infandū do. uaria mortis crude

Fercule caudine

Caudium

serarū capere nō possent. Hic laqueo sau. cū aliter mortē fugere nō possent: se occidebāt ne occiderēt. Hic se precipiti: aliquis se de altiori pte ædiū precipitē dabat.

SVLPI. Disiluit: deorsū saluit & se precipitavit. Ra-
puere mortes. præoccupauerūt mortē ne inimici ei⁹ i-
ferendæ ptatē haberēt. Robora bu. ligna rogi quē ipse
parauit & anteq̄ se uulnerare incendit. Colla ducū pilo
Valerius inquit abscisa miserorū capita nō mō uultū at
spiritū retinentia in cōspectū suū afferri uoluit: ut illa
oculis quia ore nefas erat mādaret. Ducū: Marii thele-
sini & lāponii. Cōgesta coadunata. Quicqd iacet: et
cædes q̄ ignorabant. Non thracia: Diomedes thraciæ
rex hospites mactere solit⁹ ē: & suis eqs apponere capi-
taq; corū affigere postib⁹. Tm̄ scelerū tot capita. Bisto-
nii thracis a bistonio palude in thracia: quæ cū ipsa re-
gione a rege Bistone nomē accepit. Anthei Antheus
liby⁹ terræ filius hostiū cæsorū capita postib⁹ affige-
bat. Nec græcia. Oenomaū indicat q̄ rex pisarū: & he-
lydis hyppodamiæq; p̄ cū generi manu se periturum
ex oraculo accepisset. pcis filiæ equorū cū ea currētū
certamen cōstituit ea lege: ut uictores illa potirent: ui-
cti trucidarent. quorū quidē capita nā inumeri illic cō-
fluebāt ante ianuā affigebat. Pisea aula: regia cenomai
Pisa oppidū in achæia ad alpheū fluuiū. Quū iā tabe
fluunt: postq̄ corrupta erāt parētes furti subtrahebant
ut sepeliret. Cōfusa: marcida ut discerni nō possent. No-
tas: liniamēta & signa. Dextra pa. pyphrasis. Vetitis:
uetuerat. n. sylla sicut & mari⁹ cōburi cadauera ut feris
alib⁹ p̄da eēt. Lustrasse: circūspexisse. Pacis: ironia:
pacem. n. intelligit cædiū finē quæ paria iā uictoria fa-
cta sunt. Cum qua ceruice: cū quo trunco ut ipsum pa-

Desiluit pcusus humo: mortescq; crueto
Victori rapuere suas hic robora busti
Extruit ipse sui ne dū omni sanguine fuso
Desilit in flāmas & dū licet occupati ignes.
Colla ducū pilo trepidā gestata per urbē:
Et medio cōgesta foro cognoscitur illic
Quicqd ubiq; lacet sceleg; nō thracia tātū
Vidit bistonii i tabulis pendere tiranni.
Postibus anthei libiæ nec græcia mœres
Tot laceros artus pisea fleuit in aula.
Cū iam tabe fluūt cōfusaq; tēpore multo
Amisere notas miserorū dextra parentum
Colligit & pauido subducit cognita furto
Meq; ipsum meminī cæsi deformia fratris
Ora rogo cupidū uetitis imponere flāmis
Omnia sillanæ lustrasse cadauera pacis
Perq; oēs trūcos cū qua ceruice recisum
Cōueniat q̄fisse caput quid sāguine mæes
Placatos catuli referā: cū uictima tristis
Inferias marius forsan nolētibus umbris

riter cū suo capite sepeliret. Manes catuli. Catul⁹ Luctati⁹ cymbrico bello Marii colega ne i marianorū ma-
nus incidere: ignis haustu se interemit ut inquit Florus. Appianus uero tradit ipsum uocatū in iudicio in
cubiculo recenter illinito: & humido carbonibus accensis sponte suffocatū fuisse. In eius ultionē Catul⁹ fra-
ter petiit syllā ut Marius pretor maioris marii frater sibi cōcederet: cui⁹ rei ēt Valeri⁹ meminit. & Flor⁹ his
uerbis mariū ipsi⁹ ducis fratrem apud catuli sepulchrū oculis crurib⁹ māibusq; defossis seruatū aliquādiu ut p
singula mēbra moriret positus singulorū hoīum pen̄ pœnis. Victima hostia sacrificata catulo. Pedit inferias
psoluit sacra q̄ mortuis fuit. Nolētib⁹ ūbris: iuitis māib⁹ catuli. Nō fanda piacula crudelia sacra & purgania
OMNIBO. Mortescq; eru. ra. ui. su. qa sati⁹ ducebāt sibi ipsis inferre mortē q̄ in ptatē hostiū uiuer. Hic
ro. bu. alter sibi rogū struebat ut se in eū iniiceret. Desilit in flāmas. i. cū uix se iugulasset sup iniciebat se ro-
go. Et dū licet. i. anq̄ occidi uisus sita sylla: uel dū superest aliqd sanguis. Colla ducū: ut Marii, & Cinnae telo
sup iposita p urbē gestabāt. Medio cō. so. qa rostris iponebant. Illic si. foro. Cognoscit. i. foro cognitū erat
qcqd scelerū cōmiserāt & nō corpa sed capita cæsorū i foro cognoscebāt suspēta. Nō thra. p similitudinem
ōndit crudelitātē syllanā: dicēs nō plura capita hoīum nec corpa i psepib⁹ diōedis regis thraciæ occisa fuisse
ab egb⁹ suis q̄ hūanis carnib⁹ uescebant: & nō plura cadauera cæsorū fuerūt appēsa postib⁹ anthei gigātis:
uel ad aulā r̄gis cenomai i uestibulo q̄ capita rōanorū i foro pēdebāt. Nō tñ. i. cæsorū. Tirani bi. diōedis re-
gis thraciæ. nā bistōia pars est thraciæ. Lybiæ nec lybiæ. s. uidit tñ cæsorū hoīum. Antheus gigas fuit q̄ ho-
spites qcūq; p libyā trāsiret ad luctā iuitabat: & uictos occidebat: quorū capita postib⁹ suspēdebat ut cæte-
ros terreret: cū at i libyā hercules uicisset: puocat⁹ ab illo certauit: & sublimē illū pectori suo lacertis astrictū
suffocauit. Nec græ. cenōaus rex pisæ filiā habuit hippodamiā pulcherrime q̄ mrimonio despōsare uolebat
hac lege ut qcūq; eū curuli certamie uiceret: filia potiret: ad hoc plures forma puellæ capti cū ad certam uēis-
sent uicti sūt: & corpa cæsorū iuuenū i aula cenōai suspēsa sūt: ut cæteri pterrerent: pelops tādē certauit: &
corrupto mirtillo auriga puella potit⁹ est: dic ergo nō plura capita i aula cenōai fuisse suspēsa q̄ in rostris po-
ro. Aulea pi. i. cenōai regis pisæ. Cū iā tā. sed cū iqt hioctetis sūt suspēsa: tādē remissa ira data ē ptās unicuiq;
cognoscēdi suos. Fluūt: pfluxerūt: psens p pterito. Cōfusa: qa nō cognoscebant. Notas: signa & idicia. Pau-
ido sub cō. fur. adhuc metuebāt quis ira nō nihil exticta eēt. Subducit. i. clā surripit. Meq; ip. fingit hoc poe-
ta dici ab eo quē ipse loq̄ itroducit q̄ uix caput fr̄is sui dic cognouisse. Impōer flā. i. crema. Lustrasse: circū-
se. Pacis syl. pacē appellat finē cædis. Perq; oēs trū. caput ipm aptabā ceruici cæsorū: dōcc iueni corp⁹ fr̄is
mei. Quid sā. nūc spāliter noiat nō nullos q̄ crudeliter occisi fuerūt iter quos mariū uirū senatoriū ducis ipsi⁹
fr̄em quē dic iubēte sylla ad sepulchrū Catuli tractū fuisse: & ibi tāq̄ uictimā occisū mēbratq; laniatū fuisse
crurib⁹. n. brachiisq; fractis: aurib⁹ p̄fectis & oculis effosis apud catuli sepulchrū aliquādiu seruatus ē ut per
singula mēbra moriret: auctor Liuius. Inferias ma. piacula catuli hic est catulus quē cū Marius occidi ius-

Bistonii

Antheus

cenomaus

Pyla

Marius
prator

Isset oratib⁹ amicis ut ueniā daret: nil aliud rñdit marius: mari oportet: q̄ cū sensisset Mariū ipetū i se facere cubiculo recenti calce illito: igniq; præcalesfacto inclusus expirauit: & sic cōtumeliam hostis aufugit: nūc ergo sylla quasi placare uellet catuli manes: mariā ducis ipsius fratrem ad sepulchrū catuli trahi iussit ut ibi tāq̄ uictima immolaretur. Marius. s. iunior frater.

Pendit in expleto non fanda piacula busto?
 Cum laceros artus æquataq; uulnera mēbris
 Vidimus: & toto quanuis in corpore cæso:
 Nil animæ læthale datum: morēq; nefandæ
 Dirum sæuitiæ pereuntis parcere morti:
 Auulsæ cecidere manus: exectaq; lingua
 Palpitat: & muto uacuum ferit æra motu
 Hic aures: alius spiramina naris aduncæ
 Amputat ille cauis euoluit sedibus orbes:
 Vltimaq; effodit spectatis lumina membris.
 Vix erat ulla fides: tam sæui criminis unum
 Tot pœnas cœpisse caput. sic mole ruinae.
 Fracta sub ingenti miscent pondere membra
 Nec magis informes ueniūt ad littora trunci
 Qui medio periere freto: quid pdere fructū
 Iuuit: & ut uilem mariū confundere uultum?
 Ut scelus hoc syllæ cædesq; ostensa placeret
 Agnoscendus erat. uidit fortuna colonos
 Prænestina suos conctos simul ense receptos
 Vnius populum peuntem tempore mortis
 Tunc flos hesperiae latū iam sola iuuentus

sylla adueniēs inermes i cāpū exire iussit: & paueis sibi utilib⁹ electis reliquos i tres ptes distinxit i romanos samnites & prænestinos. romāis q̄q̄ morte digna ppetrassent p pconē salutē denūciata reliquos cōiōdi ipauit Mulierib⁹ corūq; liberis libre abire pmisit: ac ciuitatē diripuit hostiliter ex maxio & Appiāo. Colonos: hitatores. Tpe mortis unū: itra tm̄ spaciū q̄tū un⁹ hō possit iterfici. Flos hesperiae iuuēt⁹ ex bellis upiis: b⁹ reliq;. **OMNIBO.** Pendit: pro pepedit: pns p pterito. Nolētibus umbris: quasi tantā crudelitātē nec umbræ catuli q̄ iussus fuerat occidi a leniore mario patiebant. Umbris. s. catuli. Non san. detestanda. In expleto busto. nō faciatio q̄a faciari nō poterat sylla cæde huius adolescentis. Vidimus: q̄a poeta introducit loq̄ dicit hoc ætate sua uidisse. Aequataq; uulnera mēbris: q̄a quot mēbra erāt tot uulnera i eius corpore cōspiciebant. Corpore cæso: q̄uis esset iterficus uiuebat tñ: cū uitalia læsa nō essent: nā singulis articulis iussit eū i cidi sylla: iussitq; oculos post oia mēbra effodi: ut sui corporis lacerationē uideret. Læthale: mortiferū. Datū aiæ. quia uitalia læsa nō erāt. Morēq; nefandæ: inauditū crudelitatis genus. s. p̄cere morti peuntis: q̄a cū peribat mori tñ nō poterat. Auulsus: describit quū iterficus fuerit. Palpitat li. i. mouet Muto: q̄a mouebat lingua tñ uocē emittere nō poterat. Hic: alius ex satellibus syllæ. Euoluit or. oculos postremo euulsit. Spectatis mēbris. i. post q̄ mēbra uidit tum oculi effossi sūt. Vix erat illa si. uix credi possit tā crudele facin⁹ uidelicet unū caput accepisse tot pœnas quot mēbra i uno corpore sūt. Sic mole: p similitudinē ostēdit quō lania tus erat marius. Nō aliter inqt moles q̄ de mōte ceciderit i corpus alicui⁹ ip̄na cōfringit q̄ erāt dissipata mēbra Marii: aut certe quale ē cadauer i undis maris iactatū: tandē a piscibus laniatū in littus iacitur. Miscent cōfundunt. Ruinae: montis uel saxi uel tecti. Quid pdere fructū: miror q̄ hoc fecerint satellites Syllæ: pdiderunt enī fructū. q̄a deformauerunt mēbra sui i inimici: & sylla inimicū mariū cognoscere nō potuit: quē si cognouisset gratius fuisset syllæ. Iuuit. s. satellites Syllæ. Perdere fructū: quia nihilo magis cognouit eum sylla q̄ si alterius eius corpus esset. Agnoscendus erat: non ita deformis esse debebat: ut cædes inimici esset grata syllæ. Fortuna: prænestina: q̄a ut inqt Strabo: habet prænesti fortunæ tēplū illustre: unde certa edunt oracula. Vidit colo. cunctos: populū pereuntē tēpore unius mortis. Vidit colonos. Sylla expugnata prænesti: sex milia prænestinorum in cāpo martio: dum ipse æde bellonæ conuocato senatu haberet orationē per satellites iugulauit ad quorum prolatus attonito senatu: iussit omnes senatores sylla quiescere & intētos animos uerbis suis præstare: nec quæ foris gererent curare: quoniam suo edicto castigarentur quidam flagitiosi. Cædebant aut in uilla publica: nā publica uilla in cāpo martio erat: & domus oēs extra moenia sunt appellatæ uillæ: q̄a ibi plerūq; aliqd cū populo agebat si supueniret imber se i eā uillā recipiebāt ut tecti eēt i

CSVLPI. In ex. bu. i. faciatio sepulcro: uel i expleto nō faciatio: p q̄ ulciscētis Catuli rabiē taxat. Aeq̄ ta mēbris nā n̄ prius uita priuauit q̄ oculos ifelices eruerit: & singulas ptes corpis d̄regerit: ut inqt Valeri⁹. Cæso: aputato. Nil aiæ lethale datū nil morti ferū illatū uitæ: sic. n. ipsū seidebāt ut uita d̄seruare. Morē. crudelitātē accusat q̄ eius uitā seruabāt quē studebāt iterficere. Parce morti: seruare uitā: Palpitat: mouet. Muto: n̄ uocali nā nō emittebat uocem Spiramina maris adun. id ē uncū nasū. Euoluit orbes: uersando eduxit oculos. nā præssi uoluunt ex eunt. Vltimaq;: ultio loco ei oculos eruerunt. ut uis mēbris aputatis maiori cū dolor d̄cederet. Vnū caput marii corp⁹. Crimāis: crudelitatis. Sic mole n̄ alter dissipant eorū mēbra q̄ ruinis obruunt: nec sunt magis laceri q̄ merfi i mar̄ ad litt⁹ deserunt. In formes: q̄a agitati fluctib⁹ & exesi a piscib⁹. Mole ruinae: ædificiorū ruentiū pōdere. I ruci: cadauera truncata. Quid pdere fructū: i probat catuli d̄iliū q̄ syllā n̄ ea uoluptate affecerūt q̄ ipsi putauerant: q̄ppe multū ei⁹ sedatū nequit agnoscere. Ut uilē: ut uulgarē. Cōfundere: deformare. Fortuna p̄nestiā habebat p̄nesti fortunæ tēplū illustre un̄ certa edebant oracula ut ait Strabo. Simul recisos: q̄nq; milia. n. p̄nestinorū spe salutis p. P. Cethegū data extra moenia municipii euocata cū abiectis armis humi corpora pstrauissent iterficiēda p̄tiusq; p agros spargēda sylla curauit. Quippe Lucreti⁹ osæiia p̄nestiā r̄cepta: senatores oēs q̄ cū Mario bellū gessissent partim interfecit: partim i uincula cōiecit quos

qua est uilla quattuor aut secundum Iuuium octo milia deditorum iermitu ciuiu romanoru sylla iussit interfici.

SVLPI. Ouilia. Capu martia i quo Targuii supbi septa fuere. Dicit hoc at poeta pp qtuor legioes strariae pris fidei sylla securas quas i publica uilla q erat i capo martio ne qd fallacis dexterae iplorates misericordia obtracati iussit & corpora ferro lacerata i tyberi abscici ut meminit ualeri. At Plutarch ait. Sylla accepto nacio Crassu strauisse hoste sub aurora pfecte e antena pmisitq; tribus milibus salutem: qbus pollicitatibus cu credidissent facto i reliquos ipetu multi mutuis uulneribus ceciderunt: hos tñ & alios q superat ad sex milia i circo congregat senatu i aede bellonae uocas eode tpe & ipse orone i senatu exorsus e: & qbus negociu datu erat: sex illa milia trucabat. cuq; fremitu moueret senat: ipse nihilominus ostati uultu orone cotinuas senatu dictis suis aduerture iussit: nec q foris gereret ut su puacua pscrutaret suo naq; iussu piri quosda flagitiosos meminit & huius rei i libro de clemetia Seneca. Tot simul. ta mlti iqt aut fame aut fluctibus aut ruina aut pestilentia aut plio perier sed nunq tyrani iussu. Occuber: ut occuberet. In festo letho uiolenta morte. Subita ruina: ex terrae motu aut pder ni mio ut Theatru teracinense cui meminit Suetoi. Lues: pestilentia ex terra aqua coeloue orta. Clades bel. ofi et pugnatiu. Desi uix agmi. uul. adeo spif si frequetesq; erat: ut occisores ferru exercei uix possent: & uulner lethali accepto uix cadei poterat. Labat: nutat hac illac. Dubia: uacillati & semiuiua. Illos: semiuiuos. Premit strages: ipellit & enecat alioru casus. Peraguntq; cadauera. hoc e mortui suo pderere uiuos necabat. Truci: eoru qbus capita erat abscissa. Elidunt: oprimat: suffocant. Intrepidus. aplificatio crudelitatis. Recepti: iussu sylla. In fluuium: i aq ipsam. In corpora. qbus fluuius repletus erat. Praecipites: pno aluo discurretes. Haesere: i cadauera. Strage cru. agei cadaueru. Prior annis: q erat an cadauera: na posterior substitit cadaueru cumulo. Ia san. al. Cruor caforu hoium e capo martio tata ui fluxit in tyberi ut aqua adiuuerit admole cadaueru ipellenda. Haeretes: stagnates n fluetes. Nec ia al. sic iqt tyberis inudauit ut corpora in suum alueum paulo ante piecta i capu rettulerit martium. Alueus coauitas iter ripas qua fluuius labit. Ripae: q latiores sunt. Obluctatus: contra corporum mole. & ea parte q e a thuscia. Sanguine torenti: cruore cum abundantia uehementiaq; currenti. Caruleum: uiride cum nigrore.

OMNIBO. Ouilia: appellauit septa illi domus publicae ubi hos iussit interfici. hac uero historia appian ita refert. Lucre. sella pnesti recepto: senatores oes q cum mario ea i urbe gessissent bellu pti interfecit: pti in uincula coiecit: quos sylla subinde aduenies neci tradidit: iussitq; ex pnesti sine armis in capum pdir oes q in urbe mora duxissent ex his quoscunq; sibi utiles: paucos tñ e caeteris elegit: reliquos i tres ptes distinxit Romanos: sannites: & pnestinos: cum diuisi forent romanis in primis p pcone anunciat qm morte digna p petraissent: ueniā illis elargiri reliquos cofodi iussit mulieribus coruq; filiis liber abire pmisit ac citate diripuit hostiliter: opibus qde referta maximis. ihuc igit modu pnesti capit. Populu peute tpe mortis uni. subaudi fortuna uidit pplm pnestinu mori ta breui spacio qto sol: ho periret: na oes ferme eode mometo interfecti se Vni. f. hois no uni mortis. Tot si. i. h. d. uel pestilentia uel fame uel bello: tot iuuenes simul aliqui perir potuerunt: sed uno tpe rata fuisse multitudinē danat a: nunq auditu e: sicut sylla nunc iussit eos interfici Pellagiq; fu. ut naufragio. Subita rui. ut tectoru. Coeliq; lu. i. pestilentia. Clades bel. qa bello multi periere. Poena f. q tot danati ab uno occiderent nunq auditu e. Vix ag. uul. tata multitudo caforu marianoru erat ut pp densitate uix syllani gladios uibrare & mouere inter eos possent. Immissa mor. qa mos furere uidebat inter eos. Peracta ca. i. occisione. Procubut: anq morerent: metu cocidebant. Dubia cer. qa incertu erat an mortui an uiui cent. Strages p. qa ali sup aliu cumulabat. Peraguntq; ca. pte cadis: qa mortui uiuos occidebat ca dedo sup eos. Parte. f. eoru q mortui nodu erat. Graues tru. i. grauitas illoru trucoru. Elidunt: suffocant ut elisos oculos. Intrepidus: sylla i suggestu cosedebat oia cospectas tanq si ad spectaculu costitisset. Secur sine cura. Alto: tribunali. Non piguit: no graue fuit sylla. Gurges tyrenus. i. tyberis thuscus q parti ut inqt strabo p ethruria excurrit: deiceps ipsa disternas: primu qde ab ea diuidit umbria: postea uero sabinos & latinos. Romae ad littus usq; finitimos ex appenninis aute montibus tyberis effluit: igitur omnia cadauera caforum iussit in tyberim conici: ita ut egerat Marius. nam ut inquit appia: iusserat ne corpora humarentur: sed

Concidit: & miseræ maculauit ouilia romæ
 Tot simul ifesto iuuenes occubere læto
 Sæpe fames pelagiq; furor subitæq; ruinae
 Aut terræ coeliq; lues aut bellica clades
 Nunq; poena fuit. densi uix agmina uulgi
 Inter & exangues immissa morte cateruas
 Victores mouere manus: uix cade peracta
 Procumbunt: dubiaq; labat ceruice: sed illos
 Magna premit strages: pagutq; cadauera pte
 Cedis: uiua graues elidunt corpora trunci
 Intrepidus tanti sedit securus ab alto
 Spectator sceleris: miseri tot milia uulgi
 Non piguit iussisse mori: congesta recepit
 Omnia tyrrhenus sillana cadauera gurges.
 In fluuium prinii cecidere: in corpora summi
 Praecipites haesere rates: & strage cruenta
 Interruptus aquis fluxit prior annis i æquor
 Ad mole stetit unda seqns: na sanguinis alti
 Vis sibi fecit iter capumq; effusa per omnem
 Praecipitq; ruens tyberino in flumina riuo:
 Haerentes adiuuit aquas nec ia alueus amne
 Nec retinet ripae: reddutq; cadauera campo
 Tandem tyrrhenas uix eluctatus in undas
 Sanguine caruleu torrenti diuidit æquor.

Ceruleus

fluuiū imergerēt. Syllana cadauera. q̄ a sylla cæsa sunt. In fluuiū primi cecidete: q̄ pri⁹ iactati fuerūt trahūt ad mare: sed ultimi in fluuiū minime cadere possunt ob tātā cæforū cōgeriē. In corpora. s. cecidere. Præcipites na. q̄a cū naues magno uēto & remorū impulsu agitarent: tñ tāta uis cadauerū erat ut tenerēt. Præcipites: remis & uētis ipullā. Interrupt⁹: interclusus. Prior am. prima pars amnis descēdit in mare: ultia caderē nō poterat: q̄a detinebat aqua mole cæforū. Ad molē ste. un. i. aqua retēta est a mole cadauerū. Vis al. san. uis abundantia sanguinis traxit cadauera ī mare. Effusa. s. sanguinis uis p̄ oēm cāpū: ruens in fluuiū adiuuit aquarū inter. Nec al. spaciū qd̄ est inter utranq; ripā. Redūt ca. cam. emittūt corpora ī terrā. Diuidit æquor: tanta fuit sanguinis abundantia ut suffocatis undis fluminis in mare prūpens illi colorē īponeret purpureū His ne: sylla enim reip. ro. salus uocabat cū pro rep. pugnaret: sed nūc tāta fuit crudelitate ut hoc nomine dignus non uideat. Inquit senex: meruit ne salus rerū uocari sylla.

His ne salus rerum: fœlix his sylla uocari!

His meruit tumulum medio sibi tollere campo

Hæc rursus patiēda manent: hoc ordine bellī

Ibitur: hic stabit ciuilibus exitus armis.

Quāq; agitāt grauiora metus multumq; coitur

Humanī generis maiora in prælia damno

Exulibus mariis bellorum maxima merces

Roma recepta fuit: nec plus uictoria syllæ

Præstitit inuisas penitus q̄ tollere partes.

Hos alios fortuna uocas: olimq; potentes

Concurrunt: neuter ciuilia bella moueret

Contentus quo sylla fuit: sic mœsta senectus

Præteritiq; memor flebat metuensq; futuri:

At non magnanimi perculsit pectora bruti

Terror: & in tanta pauidi formidine motus

Pars populi lugentis erat: sed nocte sopora

Parrhæsis obliquos elice cum uerteret axes

Atria cognati pulsat non ampla catonis

Inuenit in somni uoluentem publica cura

quo ursæ plaustrū in orientē cōuertit. Elice: ursæ maior quæ & arctos dī appellataq; est elice ab eo q̄ ī gyrū uertit: nā ελιξ circumuolutio est. Sunt q̄ ab elice oppido ī thessalia: sunt q̄ ab eo q̄ est in pelopōneso dici putent. Nā Calistone lychæonis arcadis filiā dianæ nymphā a loue stupratā & a lunone in ursam conuersam: cū arcas fili⁹ sagittis cōficere uellet: cū illa in sidus conuersus est: & is cynosura illa elice dī. Parrhæsis: arcadiæ a parrhæsis oppido. Axes obliquos: rotas transversas: luuenalis: Frigida circumagunt pigri sarraca boetæ Septē enim stellæ sic positæ sunt ut formam plaustrī conficiant. Atria non ampla: paruam domum. Atriū unde dicatur Festus docet. Cognati: consanguinei. Voluentem fata: cogitantem sortem reipublicæ. Cura insomni: uigili cogitatione.

COMNIBO. His. i. pp hūc facta. q. d. minime. Felix: sylla a fortuna felix dict⁹: cū paruulus a nutrice serret: mulier obuia salue inquit puer tibi & reipub. tuæ felix: & statī quæsitā quæ hoc dixisset: non potuit inueniri ad q̄ alludit poeta dicēs felix. Appian⁹ tñ ait imaginē syllæ ex auro æquestre añ rostra collocatā fuisse: inscriptūq; fuisse: Cornelio syllæ ipatori fortunato sic. n. illū adulescentes in hostes feliciter pugnātē appellare cōsueuisse: q̄ adulatio stabile tādē nom̄ obtinuit: refert itē nōnulla legisse in qb⁹ sylla ex decreto uenustū appellari se uoluit: qd̄ n̄ longe a felici & fausto differre ur̄: meruit ne uocari felix: certe n̄. Sylla se in oib⁹ felice uocari uoluit unde filio suo faustū sylla nomen iposuit. Tumulū: nā sylla fuit a senatu honorifice sublimi sepulchro in cāpo martio sepult⁹. Hæc rur. reuertit ad ppositā ostendēs maiora esse q̄ timent romani q̄ ea quæ olim sylla intulit. Hoc ordine: qualis fuit syllanus: talis erit pōpeian⁹ & cæsarīan⁹ ordo bellorū. Hic exit⁹: finis erit hui⁹ belli futuri: ut tot sint occidendi inter cæsarē & pōpeiu: quot fuerunt occisi iter syllā & mariū. Grauiora: qm̄ illi pugnabāt pp uictā sed cæsar & pōpei⁹ martē collaturi sunt: ut romāo potiant ipio Multū hūani: maior ps hūani generis cōgregat in plia maiori dāno q̄ fuerit illud syllanū Maxia merces bel. hanc sylla mercedē maximā bellorum arbitrabat: cū roma recepta foret marianis factis exulib⁹. Vel sic maxima erat merces Marianis exulib⁹ ut Romā redimerent a syllanis: sed pōpeios ac Cæsar non contentabunt: hac mercede: quoniā maiorem affectabunt: scilicet seruitutem romanam. Hos alio fortuna uocans o fortuna tu uocas hos duces ultra mercedem mittendi partes aduersas in exilium. Olim aliquando conuer

SVLPI. His ne fa. Valeri⁹ ait en qb⁹ actis felicitatis nom̄ asserēdū putauit. estq; p̄brosa in sultatio. nā cōseruator patriæ & felix & uēustus appellat⁹ ī medio cāpo martō sibi sepulchrū erexit. Tradit appia. erectā fuisse syllæ æq̄strē imaginē añ rostra iscriptā Cornelio syllæ ipatori fortunato: & plutarch⁹ ait: q̄ cū Metella uxor ei⁹ gemellos eēt enixa semellā faustā marē faustum appellauit. Hæc rur. p̄git senex bella cōquerēs. Agitat gra. me. metuim⁹ maiora. Coit: cōuenit & fit coadunatio. Dāno: cede Exulib⁹ ma. marii exules inqt cōtēti fuerūt ī urbē reuerti. Sylla nil aliud bello ciuili asseq uoluit nisi ut pderet inimicos. Cæsar uero & pōpei⁹ his termis n̄ acquiescēt. sed tētabunt sibi romanū iperū subiugare. Præstitit: tribuit. Partes inuis. aduersarios quos ode rat. Hos cæsarē & pōpeiu. Alio: ad aliū finē. Oli nūc & ī p̄terito. Neuter: nec cæsar nec pōpeius. At nō ma. Sol⁹ Brut⁹ in publica romāorū cōsternatōe nō territ⁹ Catonē inquit adiit ut cū ipso deliberaret an gete uiueret an pōpeiu sequeret. Fuit at hic Brut⁹ Iūii bruti ex Seruilia catōis sorore fili⁹. Portiāq; hui⁹ Catonis filiā duxit uxore uir qd̄ omni doctrina: & uirtute p̄clar⁹ cuius laudes & plutarch⁹ & Ci. p̄fert ī libro de p̄fecto oratore cōmemorat. Pauidi mo. timidæ cōsternationis & fugæ. Erat pars: repetat illud non. Sed nocte so. cronographia ē indicatq; auroræ tps

Brutus

Elice

parrhæsis

uent pōpei⁹ & cæsar potiundi iperij gr̃a. Sic mœsta: iponit finē orōni illi⁹ senis: q̃ præteritæ memor calamitatis futuræ romanorū miserā lugebat. At nō: q̃dā romæ p̃clara familia portia: q̃ a tusculo oppido traxit originē: illustris duob⁹ claris uiris. s. cætorio & uticēsi catonib⁹. Hui⁹ uticēsis catonis soror seruilia Iunio bruto nupsit: de qua hic brut⁹ edit⁹ p̃clarā mulierē Portiā Catonis filiā in uxore accepit. Igit⁹ & nepos & gener erat catonis: ad q̃ suā factur⁹ ē orōnē. Cū. n. tota ciuitas esset in tremore: sol⁹ brut⁹ secur⁹ uidebat⁹: qm̃ erat magnanim⁹. Terror: est in agētē utputa ī bellis: tremor ī patiēte. Et ps: subaudi n̄ erat ps ppli lugētis. Mor⁹ pa. q̃ hoies puidos efficit. Parrhasis he. legit⁹ apud Home. atq; Oui. quādā adoleſcētulā Calistonē dictā iunonis instinctu in ursam fuisse cōuersam: q̃ (ut aiunt) ī polū arcticū trāstulit: q̃ Parrhasis dicta ē a parrhasia citate archadiæ de q̃ fuit oriūda: uocabat⁹ et helice. Ait itaq; q̃ ursā iā flexerat cursus suos. qm̃ brut⁹ se domū catōis ctulit. Nō am. qm̃ neq; libidini neq; lautæ uitæ cato stoic⁹ dedit⁹ fuit. Cognati ca. q̃a & nepos erat & gener catonis. Publica fa. de statu citas cogitantē inuenit catonem. Virum enim consilii tota non oportet dormire nocte ut ait Home.

SVLPI. Cūctisq; timētē. Cato. n. tū natura tū stoica doctria & usu sic erat istitut⁹ ut ciuiū patriæq; salutē suæ p̃ferret: nihilq; sibi sed aliis metueret. Oib⁹ expul. Orō hæc ī deliberatiuo gen̄re ē q̃q̃ ut iqt Cice. Gen⁹ hoc causarū ex suasiōe dissuasiōeq; ostet: & suatori utrūq; dicēdū sit honestū & utile eē & fieri posse. Dissuatori si alterū ifirmauerit satis sit. Dissuasiōe uti brut⁹ tanq̃ si uideat Catonē ī bella iā iclinatū Exordit⁹ at a beniuolētia cōmēdādo ei⁹ ī uirtute ostatiā. Sola fides uirtutis: ī quo solo reperit⁹ uirt⁹ p̃fecta: q̃ reliq; hoies pellūt & fugāt. Quā turbine nullo: a q̃ nulla rerū pturbatōe discedes: q̃ppe ut iqt Horra. Iustū ac tenacē p̃positi uirū: Nō ardor ciuiū praua iubētū: n̄ uult⁹ istātis tyrāni Mēte quatit solida neq; auster: Dux iqt turbid⁹ hadrie: si fract⁹ illabat⁹ orbis. Impuidū feriet ruina. Dirige labātē. cōsule uacillāti & icerto. Robor: rōne & stabilitate. Nāq; alii: breuissima narratio ē. Pacē ne tueris: diuidit q̃ suaderē posset ab eo q̃ dissuadet. Tueris ne pacē: uis ne iqt te seruare. Tenens incōcussa uestigia: p̃stās ī stabilitate & ostatiā tua et si nutet ruatq; mūd⁹: q̃ppe turpissimū ē uirtute prædito uiro d̄ gradu deiici ut ī officiis

Cice. iqt hoc est n̄ seruarē cōstatiā. An placuit: dissuadet a turpitudine fugiēda: diuersis argumentis sumptis & a recto a laudabili ne eat in bella. Ducib⁹ scelerū: cōsulib⁹ & pōpeio belli auctorib⁹. Absoluere: p̃ficē. Uidebat⁹. n. iniustū bellū eē nisi cato in eo militaret. Quēq; suæ. q̃sq; priuatis actus causæ in bella festinat Tu solus amore pugnandi accedes qd̄ est cōtra uirtutē tuā. Hos: distributio ē. Polluta domus: supra q̃ in familiaris exercere. Leges timendæ in pace: met⁹ iudiciorū: nā leges quæ iprobis inferūt p̃enas iter arma silēt & exerceri nō possunt. Hos ferro fugi. s. alii inquit paupertate ducunt in bella: alii ut seruent fidē coniuratis etiam cum totius mundi ruina: nemo tamen est qui p̃ patria pugnandi amore p̃ficiscat. Furor: cupido pugnandi. Victi mercede: p̃mio ducti aut spe uitādi incommodi aut commodi cōsequēdi. Per se: nulla alia cā nisi pugnandi. Quid tot durasse per annos: argumentatur qd̄ faciat tam contra rectum q̃ cōtra laudabile: quia a pristina uirtute deficiens in dedecus ruat.

OMNIBO. Cūctis ti. cūctorū gratia timor afficiebat. Oibus expulsæ: hæc oratio ī deliberatiuo gen̄re cōstituta habet honestatē: qm̃ illud laudib⁹ p̃sequit qd̄ ab oī uiro laudari deberet. Suadet enī Catonē remanere domi a bellis ciuilibus absolutū qd̄ officiū suasionis ē boni uiri. Sola fides: o Cato solus es refugiū uirtutis ab oibus aliis remotæ. Captat beniuolētiā ab auditore ostēdens rē eius magnificā. Fortuna: siue p̃spera: siue aduersa nunq̃ uirtutē tibi excutiet: hoc ē nullus rerū euetus tibi uirtutē auferre poterit: fortuna ē rei incertus euentus. Nāq; alii: arguit ab honesto ut Cæsare aut pompeiū nō sequat⁹: ut alii faciunt imperiti. Incōcussa ue. te. i. firma uestigia tenes in uirtute tueris pacē: an bellū gerere uis. Mūdo du. i. toto orbe in bellū cōcitato uis tueri pacē: ac si diceret solus es qui pacē tueri debes. An pla. absol. i. p̃ficere: uñ uestem absolutā in omni re p̃fectā appellam⁹: absoluere etiam est a dānatione liberare. Brut⁹ igitur inquit o Cato uis ne absoluerē. i. p̃ficere bellum ciuile te alicui ducū fauētē. Est at̄ ordo: an placuit. s. te imixtum ducib⁹ sceleg⁹ & claudib⁹ populi furentis absoluere bellum ciuile. Scelerata: q̃ n̄ tuendæ libertatis gratia fiunt. Quenq; suæ ra. suasit Brut⁹ ne bellum ciuile igredere Cato a cōsequēti. nā si ita inqt o Cato bellum patieris: id pbare uideberis: & cæteri libentius bellum hoc suscipient: nunc arguit hoc mō. Cæteri inqt excusari poterunt: q̃ aliq̃ cā impulsū bellum petant: tu uero nulla excusationis cā moueris: duæ sunt causæ. s. impulsua & ratiocinatuua. Impulsua est quæ ipellit hominem sine cogitatione ulla non pri⁹ habita ratione ipsius rei. Ratiocinatuua est quotiens pri⁹ diligent⁹ considerata re & ratione ad eam accomodam⁹: cæteri habent cām ratiocinatuua: q̃a uel commodi consequendi uel incōmodi uitādi cā bellum petunt. Hos po. do. i. cā uitādi incō

Fata uirum casusq; urbis: cūctisq; timentem
Securumq; sui: fariq; his uocibus orsus.
Omnibus expulsa terris olimq; fugata
Virtutis iam sola fides: quam turbine nullo
Excutiet fortuna tibi: tu mente labantem
Dirige me: dubium certo tu robore firma.
Namq; alii magnum uel cæsaris arma sequantur
Dux bruto cato solus erit: pacem ne tueris
Inconcussa tenens dubio uestigia mundo:
An placuit ducibus scelerum: populiq; furentis
Cladibus immistum. ciuile absoluere bellum:
Quenq; suæ rapiunt scelerata in prælia causæ:
Hos polluta domus: legesq; in pace timendæ:
Hos ferro fugienda fames: mundi q; ruina
Permiscenda fides: nullum furor egit in arma
Castra petunt magna uicti mercede: tibi uni
Per se bella placent: quid tot durasse per annos

moda. Hos ferro sug. fa. hoc cā consequendi cōmodi. Fides: subaudi semper rapit a superioribus: alii enim pmiserunt sequi Cæsare uel Pōpeiū: et si rueret mūdus: iō pmissa fides ruinae mūdi trahit aliquos. Poluta: nocens. Domus: q̄ delictū aliqd̄ cōmiserūt uel parricidiū: uel adulteriū: uel futurū: uñ libēter bellū hoc āple et unē ut possint effugerē suppliciū futurū. Leges: quæ improbis pœnā statūt. In pace: q̄ i bello ipunitas scelerū amat: ubi sperat unusq̄sq̄ licenter uiuere. Hos furto cā cōsequendi cōmodi. Fames. i. paupertas. q̄ i bellū pficiscunt paupertate ducti. Permiscēda si. q̄ fide astricti sequunt alii cæsa. alii pō. q̄ seruare n̄ pnt sine mūdi ruina necesse ē ergo ut ruat mūdus. Nullū su. nemo ira parcitus ad hoc bellū pficiscit. q. d. tollerabilis esset si ira & indignatōe inimicitarū moti bellū peterēt: sed cū spe cōmodi hoc faciāt iniustior cā ē. Mercede. s. q̄ uterq̄ dux militibus suis pmittit. Tibi uni. Validū argumentū cur n̄ debeat ipse huic bello interesse qm̄ nulla cā excusabili hoc fecisse uidebit. nam alii causa uitandi incommodi: tu uero cupiditate uideberis bello interesse. Quid tot: arguit a iustitia: nā qui innocentia per omne tempus uitæ seruauit: debet in ea pfeuerare: nā si bellum petis innocentia tua corrumpetur a nocentia: & ab officio innocentis & integri uiri desistes ergo debes te o cato mouere ante acta uita ut nolis innocentibus cōnumerari. Tibi: o cato.

Profuit immunē corruptis moribus aui:
Hoc solum longe prætiū uirtutis habebis
Accipiet alios faciet te bella nocentem
Ne tamen o superi liceat feralibus armis
Has et mouisse manus: nec pila lacertis
Missa tuis cæca telorum in nube ferantur
Nec tãta i cassum uirtus eat. ingeret omnis
Se belli fortuna tibi: quis nollet ab isto
Ense mori: quis alieno uulnere labens
Et scelus cētū: meli⁹ trãquilla sine armis
Ocia solus ages. sicut cœlestia semper
Inconcussa suo uoluuntur sydera lapsu
Fulminibus pprior terræ succenditur aer.

dine firmat. Ages: ocia: eris quietus. Inconcussa: fixa & sine turbatōe qm̄ ut ait Lucretius. Omnis enī diuum per se natura necesse est. Immortali a uo: summa cum pace fruatur. Fulminibus pprior: Imus aer fulminib⁹ infestatur. latenterq̄ innuit uilib⁹ & insipientib⁹ aīs idem accipere: Propior: uicinior. Succendit fulminib⁹ fulminatur. Sed huic loco illud horatianū uidetur esse cōtrariū. Feriuntq̄ summōs fulgura montes.

OMNIBO. Immunem: criminis inexpertē. Corruptis moribus: cū mores totius mūdi cupiditate corrupti fuerunt: tu uero incorruptus es. Quid pfuit. q. d. nihil si bellū hoc petieris. Hoc solum: o Cato hoc pmiū consequeris: nam ceteri in castra nocentes pficiscuntur: tu uero innocens ut primū pficisceris nocens efficeris: ergo a bello desiste: q̄nōd te nocentē faciet. Pretiū: hyronia imo pœnam. Alios nocentes. Nō tantum: nunc p exclamationem detestatur hoc consiliū: ut nolit cato bellis ciuilibus interesse. O superi phibe te hoc nefas: ne hoc bello Cato uir inocens se inserat: si uero o Cato hoc feceris tibi uni cædes ascribent: nā si quis uulneratus fuerit dicet se periisse magis tuo tælo q̄ aliorū: maior ergo ps huius belli tibi ascribet. Feralibus: idest lætiferis uidelicet mouisse manus. Has. s. Catonis. Nec pila lacertis. i. ne tua brachia ferant i cædem Romanorū Pila. sunt tæla Romana. Ferant. s. temere ideo cæca nube dixit. Eat in cassum: euanescat: nā si femel te imiscueris scelestis ciuib⁹ tua omnis uirtus periisse uidebit. Ingeret: inculcabit se tibi. Quid nollet. q. d. oēs. Mori: q̄ occidi cupient a te. Alieno uulnere. i. alterius militis: tñ te auctore fuisse cædis suæ dicet. Melius. o brute dissuasisti q̄ nō sit pficiendū in bellū: sed nunc suade qd̄ sit faciendū: nā nō satis est q̄ monueris quid sit fugiendū: nisi etiā quid sit faciendū. Hoc ergo dicit Brutus o Cato cōsiliū tuū debet hoc esse: ut a bello ciuili remotus in aliqua regione solus pmaneat: & ibi tua tranquillitate animi fruaris: & p similitudinē ostendit ut securus uiuat in solitudine a scelestis hominibus remot⁹. Nam quemadmodū altiora cœli nō sentiunt pturbationem. nullamq̄ uentorū uel fulgurū uel fulminū pcellam: ita tua mens: quæ cœlestibus cōparanda est omni pturbatione uacare debet. Solus: o Cato. Melius: q̄ hunc uel illum ducem belli ciuilis sequaris. Sicut: fac ut eandē serues stabilitatem ppositi tui q̄ sidera seruant qd̄ ab initio sibi imposuit diuina puidetia ab eo nō declinat: ita & tua mens quæ cœlestibus cōparari pōt. Cœlestia ut sol luna semp eodem motu suum cursum pficiunt: hinc est q̄ Stoici crediderunt stellas: & nō solū corpora cœlestia animata esse: sed etiā terram mare deos esse: sicut Cice. etiam ostendit dicens. Solem lunā stellas: & nō solū corpora cœlestia: sed etiā terrā mare deos esse quia regunt ratione quadam & q̄ omnia animata intelligētia pmaneat: nam cum uidemus solem & lunam sup eadem ratione moueri: nec unq̄ a cursu suo declinare: id sine ratione nō posse fieri arguebant: & rationē habere nō posse: nisi aiata essent: sed ualde decepti sunt: nō enī aiata sunt cœlestia: sed deus diuina puidetia angelū uel spiritū siue itelligētia ut theologi dicūt iposuit cœlestibus: q̄ regunt & gubernant: & ideo nō sine sūma rōne mouent. Suo lapsu: diuina puidetia hoc faciēte.

SVLPI. Immunē: inexpertē uitioꝝ. Durasse: i uirtute pfeuerasse. Hoc solū: nil aliud cōsequeris ex tua uirtute: nisi qd̄ cū ceteri iā olī sint mali: tu nūc primū peccare icipias. Ne tñ o superi: Implorat deos ne quēq̄ Cato sit occisurus: aut si quē duces ipsius belli. Feralibus: mortiferis. Has man⁹: Emphasis q̄si dicat quæ sanctæ imaculatæq̄ sunt. Pila: tela. Ferant i cœca nube taloꝝ hoc ē cū aliis cōfundant & i uanū pereat uirtus tua & te macules cæde sine magna reip. utilitate. in cœca nube: i ignota multitudine. Ois fortuna: qliscunq̄ euet⁹. Inger. t imittit se suadetq̄ tibi clā & depēdet a te: nā iusta eius ptis cā uidebit p quā seq̄ris: & illa uictoriā assequet Placet tñ magis legat ingerat: ut sit sensus oīs belli euet⁹ submittat se tibi & tu bellū oficias. Quis nollet certe qsq̄ inimicorū tū laudis suæ cā tū dedecoris tui. i quē et ab alio cæsus culpā trãfferret. Melius: Immunitatē belloꝝ & getē ab ipsius uirtutis natura suadet: nā cū dīna & altissima sit: i pace sine pturbatōe uersari debet. Estq̄ superiorū argumentorū cōplexio quā similitudine firmat.

Fulminibus coelestia quae in alto sublata sunt. nullam aeris perturbatōnem sentiunt: sed crassus hic aer humilior & terrae propinquior succeditur fulminibus: sic tuo Cato. Aer propior terrae. f. Crassus. Ima telluris i. pars inferior terrae.

SVLPI. Ima tellus: ipsa terra quae ima est. Tractus flamarū discursus corruscorū igniū. Nubes excedit olympi cœlū nubes n̄ ueniūt nec ab eis pturbant. potes & de olympo mōte Thessaliæ itelligere q̄ qd̄ tāta ē altitudine ut ei⁹ cacumen uēti n̄ afflent nec hynabres attigāt. Cōstatq; ēt. Solino auctore characteres i Cinerē sacrorū igniū quos illic quot ānis facerē solēt itegros reperiri. Lege deū: Caela oīa geta eē minima uero & humilia turbari cōstituit deus. Quā laeta: acer ad pmo uēdū Catonē stimulus. Si iueris inqt in Castra gratissimū Cæsari feceris: q̄ n̄ agræ feret qd̄ pōpeiū sequaris sed gaudebit qd̄ bellū pbes in eoq; milites. Diuersa cōtraria. Pars magna: a seruitutis a turpitudine fugienda argumentat̄ nā cū cōsules obediant pōpeio quia bellidux est & pōpeius Cōsulibus q̄ priuatus: hoc ē absq; magistratu est. Solus cæsar relinquet̄ liber reliq; fuit Cōsul: supple uterq; uidelicet & Marcellus. Sollicitat: uexāt me ut militē sub pōpeio. Proceres: primarii ciues. Quib⁹ ad cato. q̄b⁹ si catonē adiūxeris solus Cæsar erit liber. Qd̄ si. Sed si sum⁹ p̄ priā libertateq; pugnaturi Certe nec Cæsaris nec pōpei nūc sum inuincus: Sed p̄fecto bello inuictorē isurgā ut patriā Tyrānideliberē. Qd̄ p̄positū ē execut⁹ cæsare occidendo Sacras piētissima & gratissima uerba. Arcano pectorē deprōpsit enī secreta animi sui. Sūmū brute: Cū suo rix ptes sint honestū & tutū. Aliiq; tertio loco possibilitate: alii necessitate ponāt: & brut⁹ dissuaserit ab honesto: Cato honestū illud fieri n̄ posse oñdit q̄ppe necessitate urgēte ne cōsilio qd̄ est locus ut fabius ait: præterea a militia cessare est cōtra aliud honestū: q̄a impium est ruenti patriæ non subuenire. Primum igitur necesse esse sic. facere & non posse aliter fieri oñdit: inde si aliter fecerit impium furiosumq; fore demonstrat. Quoq; sit ipse in patriam animo: & ut solus pro eius salute perire cupit & libertatem tueri cum lachrimis explicans: hostes patriæ in se prouocat & cum pōpeio statuit militare: ne ille solus uicisse uideatur & in suam utilitatem uictoriam uertat. Sūmū nefas captatio beniuolentiæ. Sensusq; est. Scelus est maculari bello ciuili sed uirtus meā nil sibi metuēs sequet̄ necessitatem: Culpa autē sceleris referetur in deos qui me cogunt: nam tantis malis nequeo metu non cōmoueri. Crimen: culpa. Et me. etiam me inuitum. Sydera quis: exemplum ab impossibili.

OMNIBO. Ventos: hic aer terrae ppinquior i nubibus inuoluit̄: & e nubibus ignes ætherei. erūpunt q̄ pacē & tranquillitatē hanc pturbent. Tractusq; corruscos: significat fulgura q̄ scissis nubibus, erūper̄ uidentur. Olympus: pars cœli altior: uel Olympus excellenti uertice mons thessaliæ tantus attollit̄: ut sūma eius teste Solino cœlū accolæ uocent: ara est in cacumine Ioui dedicata: cuius altaribus si q̄ de extis inferant̄ nec diffiant̄ uentosis spiritibus: nec pluuiis diluunt̄. sed uolente āno cuiusmodi relicta fuerint: eiusmodi reperiunt̄: & oībus tēpestatibus a corruptelis aurarū uindicat̄ q̄quid ibi semel est deo cōsecratū. Litteræ i cinerē scriptæ ad usq; alterā anni cærimoniā pmanent. Excedit: superat nubes: nā in ætherea regione nō nubes n̄ uēti sunt: sed oīa quieta silent. Lege deū: deorū uoluntate factū est ut oīa cælestia sunt quieta. Minimas rerū i. humiles res & terrae ppinquas pturbat. Sūma. i. alta. Quam laeta cæsaris: alia ratio cur nō debeat bella ciuilia sequi Catone Cæsare licentia augeat armorū: nā si Cæsar uiderit te esse secutū pom. ciuilia bella mouentē gaudebit: & licētius arma cōtra tempu. sumet: & dicet Cato arma sumpsit sic Cæsar sumere pōt. Nam prælata: q̄ pom. sequaris nō dolebit Cæsar: nā se satis placuisse Catoni existimabit. Cū bellum ciuile a cato ne pbabitur. Diuersa: inimica. Magni: pōpei. Nimiū placet: q̄a si catoni placet bellum: & ipsi cæsari magis placet qui eiusdem sentētiæ sunt idem approbant & improbāt: uel nimiū placet scilicet sibi. idest gloriat̄ & nimis superbit cæsar: si bellum placet catoni. Pars magna: alia rō: si tu bellū ciuile secutus fueris te Pōpeio subiicies: sicut ciues oēs Romani parati sunt seruire Pompeio: imo omnes pompeiū sollicitant ut bellū hoc suscipiat: qm̄ seruire parati sunt: si tu idē feceris omnes serui tūc erunt p̄ter cæsarem. Sollicitant. f. apōpeiū ut uelit imperium suscipere contra cæsarem. Adde catonem tunc omnes alii serui erunt: & solus cæ. liber iudicabit. Pars. magna: q̄a ex maiori parte senat⁹ iperū Pōpeio de mandabat̄: ut bellū susciperet cōtra cæsarem. Priuato duce. i. pompeio qui eo tempore nullum magistratum gerebat. Consul. i. Marcellus & Seruilius: quis consules essent: tñ quia in bello uidebāt prætantissimum ducem pompeium eē ideo ei priores partes dedere. Subiuga pompeii: si ipse uelit se subiicere pompeio omnes quidem seruiunt. præt̄ cæsarem. Quod si pro legibus arma: sed si inquit Brutus o cato hoc bellum uelis sequi: ut pro libertate & patriā fugnes: scito me ante uictoriam nec cæsaris: nec pompeii hostem eē: post bellum uero me hostem fore

Imaq; telluris uētos: tractusq; corruscos
Flamarū accipiūt: nubes excedit olympus
Lege deum minimas rerū discordia turbat
Pacem summa tenent. q̄ laeta cæsaris aures
Accipient. tātum uenisse in praelia ciuem.
Nā prælata suis: nunq̄ diuersa dolebit
Castra ducis magni. nimiū placet ipse catōi
Si bellum ciuile placet. ps magna senatus.
Et duce priuato gesturus praelia consul
Sollicitat. p̄ceresq; alii q̄bus adde catōem
Subiuga pōpeiū. toto iam liber in orbe
Solut cæsar erit: quod si pro legibus arma
Ferre iuuet patriis libertatemq; tueri
Nūc neq; pōpeiū brutū neq; cæsaris hostē
Post bellū uictoris habet sic fatur at illi
Arcano sacras reddit cato pectore uoces:
Summū brute nefas ciuilia bella fatemur
Sed quo fata trahunt uirtus securā sequet̄
Crimen erit sup̄is & me fecisse nocētē
Sydera quis mūdūq; ualet spectare cadētē

uictoris. Pro legibus: romanis: ut leges defendant aduersus Cæsare qui iura oia diuina & humana pturbat. Libertatēq; tueri. s. aduersus Cæsare qui eā psequitur. Post bellū. uter eorū uictor fuerit eius hostis ero. Summū brute nefas: cū aliqd suadere uolumus si ostēdere possumus id esse honestū utile: delectabile facile. & necessariū: nihil superest q; ad suasionē afferre possumus: & ecōuerso si dissuademus turpe: inutile difficile triste & nō opportunū: sed inter oia necessarium maximū ē. Parum & enī esset id quod suadere uolumus & honestū & utile esse si fieri nō posset. Cū igit̃ brutus suadere conatus sit ab honesto: ne uelit iteresse bellis ciuilib; cato: idq; negare nō posset honestū esse: & inocentiae suae cōuenire. In p̃cipio orationis suae id cōfirmat cato: sed ad necessariū cōfugit: ostendit quoq; honestū esse id qd suaserit brutus: tñ necessitate compelli se ait: ut una cū cæteris uelit pompeiū in bella sequi. Fatemur: fatemur inqt cato eē nefas sequi ciuile bellū: & si ab eo abesse possumus id æquius esset: uerū cū nos fata cōpellant qbus resistere nō possum: si quid turpe in hoc erit: nō mihi: sed diis erit ascribendū. Virtus: sensus est idē quē Euripides in tragœdia de Hæcuba posuit oē q; necesse est sapientibus seruit. i. necessitas seruit sapiētibus: si necesse est aliqd esse nemo resistere pōt: si nō resistit ergo seruit necessitati sapiens: sed ille dicit q; necessitas seruit sapiēti & recte: sapiens enī cū intelligit aliqd eē necesse facit id esse uoluntariū uñ desinit esse necesse: ita ēt hoc loco uolumus & nos seq bellū ciuile qā necesse est. Crimē erit superis: si oēs nocētes sunt: ego quoq; nocēs ero culpa deorū. Trahūt: arguit a necessitate. Sydera: pbat argumētū: cū tāta sit totius orbis terrarū pturbatio q; ē q inter pturbationē oium solus ipse gescere uelit: Probat a necessitate si totus orbis terrarū pturbatus ē: nemo pōt eē trāquillus: & q; sit pturbat; appet: nā signa cæli mare & trā significāt uniuerso orbi terrarū magnū & ieuitabile piculū istar.

Expers ipse met⁹ q; quū ruat ardu⁹ æther
Terra labet misto coeuntis pōdere mūdi:
Cōpræssas tenuisse man⁹: gētes ne furorē
Hesperiiū ignota; romanaq; bella sequent̃.
Deducti fretis alio sub sidere reges
Ocia solus agā: procul hunc arcete furorē
Osuperi: motura dacas ut clades gethasq;
Securo me roma cadat. ceu morte parētē
Natorū orbatū lōgū pducere fun⁹ (atris
Ad tumulos iubet ipse dolor. iuuat ignib⁹
Inseruisse manus. cōstructoq; aggeri busti
Ipsum atras tenuisse faces. nō āte reuellar
Exanimē q; te cōplectar roma tuumq;
Nomen libertas & inanē psequar umbrā.
Sic eat: imites romana piacula diui
Plena ferant nullo fraudem⁹ sanguine bellū
Outinam cœliq; deis herebiq; liceret
Hoc caput i cūctas dānatū expōer pœnas

SVLPI. Expers: met⁹ secur⁹ & quis cato sapiētissimi⁹ stoic⁹ sit tñ metuere se fateē: est enī magnanimi p̃prium timere quod quantum & qñ timendū. Terror at̃ ipse si supra facultatem hoīs est: quisquis eo non cōmouet̃ inter furiosos reiciit̃. Labet: mutet. Coeuntis cōfundentis se. Tenuisse manus cōpressas: nō extendere man⁹ iueniētē ruinā & se tueri. Gentes ne: argumētā a minori ad maius: p pietate. Furorē hesperiiū bellū ciuile romanū. Diducti: separati. Furorē. ex insania ipietatē. Motura: ad cōmiserationem & auxilia ferenda. Securo nō id curāte. Ceu morte: similitudo q; i fert se romāo funeri nolle deesse. Orbatū: priuatū. Producere funus: comitari longā pompā exequiarū. Inseruisse man⁹ ignib⁹: rogū incendere & ignē fouere. Cōstructo agger. cōposito rogo. Busti loci i quo cadauer cōburiē. Tenuisse faces: Virgilius & subiectā moī parētū. A uersi tenuere facē. Atris: nigri coloris. Reuellar: relinquā te. Exanimē: dirutā & deletā. Nomen: qd mihi dulcissimū est. Sic eat: sic pcedat res. Immites: duri & inexorabiles: & hoc ex pietate i p̃riā dixit. Ferant piacula: accipiāt pccōrū expiationē. Plena: ēt ut ego nō desim. Nullo fraudem⁹ sanguine bellū: nullū ei subtrahamus: & nullius mortis dāno afficiamus. Outinā: exclamatio. Hoc caput: me ipsum. Dānatū in cūctas pœnas: ut omnium pœnas mea morte persoluerem.

OMNIBO. Expers met⁹ uideē Cato philosophi ñ seruare grauitatem: quia dicit se terroris nō posse esse expertem philosophus animū ita cōstituere debet. ut nihil metuat: nihil speret: & nulli passioni subditus sit. Aduertendū est aut̃ quod uir fortis sicuti oīs uirtus in medio cōsistit: ita ipse mediū teneat: alioquin a uirtute desistit. siue ad extremū p excessum declinauerit: siue per defectū ad aliud contrariū extremū declinauerit. Vir fortis dī qui nō timet: qui nō sperat: qui non gaudet: qui nō dolet: sed timet tantū quæ sunt timenda. si uero nō timet quæ sunt timēda. declinare incipit ad extremū p excessum: nā appellatur audax: si uero timet ea q; nō sunt timenda p aliud extremū declinat: nō timidus esse incipiet: sed quotiēscunq; aliquis p excessum timenda contēnit: pōt in audaciā & furorē incurrere. Terror aut̃ est supra facultatem hominis: aut secundū facultatē: si supra facultatem cōsiderat̃ dupliciter: aut fm magnitudinem: aut secundū magis & minus. secundum magnitudinē est: uerbi cā multi hostes maiorem terrorem incutiunt q; pauciores fm: magis & minus est. ut si hostes uicini sint magis timendi q; remoti: in hoc terrore pōt intrepidus esse uir sapiens & fortis: terror est supra facultatē hominis: de quo hic loquitur cui resistere nemo pōt: ut terremotus diluuium incēdia prodigia: quæ sunt supra facultatē hominis & si quis hunc terrore nō sentiret: iam nō fortis: sed insanus & furens diceret̃. Nunc ergo Cato dicit timere hunc terrorem: qui gentibus instat: qui est huiusmodi: ut facultatem hominis superet. quē si quis cōtēneret non fortis: sed furens appellabit̃: quod in sequētibus pbat Cato quū dicit: procul hūc arcere furorē. O superi: hic locus ex arcanis philosophiæ depromitur. Cōpressas tenuisse manus sumptū est ex puerbio: nā dicere solemus ignauis cum oēs prouident periculo: iste manus tenet compressas. Coeuntis mundi: id est corruentis. Gentes ne furorē: totus orbis terrarum ad hoc bellū concurrat: ego ne solus in ocio p̃sistam. q. d.

non. Furorem hesperium: id est bellum ciuile. Ignota: in extremis terrarum partibus posita. Reges alio subside, i. alio climate habitantes quam roma. Diducti fre. diuisi per maria nauigantes ad hoc bellum. Procul hunc arcete furorem: quia non esset fortitudo: sed potius amentia non timere hoc bellum. Clade: ciuili bello. Me securo. i. sine cura manente. Ceu morte: ego inquit non aliter ero urbi roma ac libertati quam pater solet esse filio: nam sicut pater adest in funere filii: nec solum uult adesse sed rogum struere: facem tenere quam rogo subiiciat. ita ego interero exitio roma patriae & parenti libertatis: dum ad finem peruenero: & si ueram libertatem retinere non potero: umbram saltem libertatis amplectar donec aliquis sit exitus. Producere funus. i. comitari pompam funeris. Ad tumultum: id est dum fertur ad sepulchrum. Inseruisse: immiscuisse. Attris. i. rogantibus ut cadauer filii cremetur. Constructo ag. bu. i. constructa pyra ad cadauer comburendum. Ipsum. s. i. uuat patrem. Tenuisse faces: quod ministerium a propinquis praestabatur. Ante reuellar. eodem modo me geram in ruina patriae & libertatis. Reuellar: a bello. Umbram declarat illud nomen libertatis. Sic eat: quoniam ita diis placuit ut nullus sanguis absit huic bello ciuili. Piacula. i. expiationes uel scelera: propter quod bellum patimur. Nullo sanguine: nec meo quidem. Immites: implicabiles: quod exorari non possunt ut imperio roma. parcant. O utinam: tam absit inquit ut ego solus uelim a bello ciuili remotus esse imo si fieri posset me libenter pro roma. & libertate deuouere: exemplo deciorum. Duo fuerunt decii pater. s. & filius: alter bello gallico se deuouit: alter latino: cum uterque dux. s. Decius & manlius cum latinis sequenti die congressuri essent habuerunt uterque in somniis cuius exercitus dux periret uictoriam haberet ubi illuxit iter se communicauerunt consilium de somnio: & sic inter eos conuenit ut si altero cornu milites pedem referret: tunc imperator se deuoueret pro omnibus: forte accidit quod sub sinistro cornu: ubi Decius consistebat: cohortes refugerent: tunc uero Decius ritu Gabino cinctus toga praetexta se deuouit. M. Valerio sacerdote pontifice maximo uerba deuotionis scribente: deinde filium ingressus: fortiter pugnas occisus est: & ex eo loco ubi se deuouerat hostes cessere tanquam pcella ingens percussisset ipsos & uictores fuerunt romani: eodem modo filius se deuouit bello gallico itidem praestitit Cato de se. Poenas cunctas. i. penas cunctorum.

SVLPI. Deuotum decium: Decius pro bello latino cum Manlio torquato consul diis manibus pro publica salute pro Valerium pontificem se deuouit in medio praelio & secum in hostes impetu uictoriam suis reliquit. Decius uero filius quarto consulu suo pro M. Licinium pontificem se quoque pari successu deuouit. Deuotum. additum deputatum stygiis diis. Gemie: pompeii & caesaris. Figant: uulneret. Barbara: turba germani & galli qui cum caesare militat. Peruius penetrabilis. Excipiam: recipiam. Hic. me. Hac. mea. Luat: purget. Quicquid me. pe. poenas quas pati meruerunt. Mores uitia. Ad iug. cur. fa. cur qui fuisse uolunt pugnant & iterum: me libertatis propugnator occidite. Me me: congemination. Tu etiam iu. ina. defendente uanum ius hoc tempore: Hic iugulus: mors mea: est enim iugulus locus lethalis in uno collo. Qui: cur non: de huius periculi significatio Donatum lege. Nec non bene conpertum est: bene est pro explorato huius quod si uictor erit Pompeius uolet imperium occupare sibi. ad suam utilitatem. Acres stimulos: uehementia incitamenta ad militandum. Calorem: feruorem cupiditatem.

COMNIBO. Cateruae hostiles. i. multitudines latiorum. Geminae acies: hic Caesaris inde Pompeii. Rheni quia germanos secum ducebat caesar uictos iuxta rhenum. Medius. i. positus iter utraque aciem. Peruius. i. penetrabilis: Excipiam uulnera. i. a telis omnium confodiar. Hic: ΔΕΙΚΤΙΚΟΣ dixit i. huius hominis catonem. Quicquid roma. i. quicquid supplicii criminum populi roma. metuere: id omne in meum caput redundet. Mores. s. scelesti: nam ἀεθον est. Ad iuga: populi inquit nil metuerunt: ut pereant: quia parati sunt parere uictori: ego uero qui pati non possum seruitutem libentius pro omnibus peream quam pro libertate pugnem. Ad iuga. i. seruitutem. Me solum: qui seruire non possum. Me. fr. le. quia tametsi arma sumpserim pro senatu: tamen uideo me frustra suscepisse. Hic. hic: ὄνειδος: quae semper uehementiam aliquam significat. Hic iugulus. s. catonis: qui solus est qui restat tyrannus. Post me: post mortem meam. Non opus est bello. quia nemo erit qui resistat. Quin. pu. si. concludit animi sui sententiam: ut sequatur Pompeium qui decreto senatus arma contra caesarem sumit: nam hic bellum contra caesarem iustius suscipere uidetur: ut senatus auctoritate: quasi pro patria & libertate pugnetur sit. Publica si. quia auctoritate senatus pompeius arma sumpsit. Nec si for. fa. sed ita sequatur Pompeium ut etiam parta uictoria imperium populi roma. in libertate esse uelim: quod si aliter efficere uoluerit opinionem suam falsam esse inueniet: nec enim sibi concederetur. Fauebit: ut Pompeius uincat. Hunc: Pompeius mundi: ut ipse sit dominus orbis terrarum. Compertum: exploratum est pompeio. Nec non bene compertum: duae negationes magis negant more graeco: etiam inquit si fortuna fauebit: ut uincat: non debet sibi soli imperium conicere: sed rei. Ideo me mi. uin. ob hanc causam uictor sit: si existimet me milite non sibi: sed reip. uicisse. Sic fae & acres: hac ubi dixit cato: quae contra Bruti opinionem: sed tamen his rationibus firmata ut aliter uideret facere non

Deuotum hostiles decum pressere cateruae
Me geminae figant acies: me barbara telis
Rheni turba petat cunctis ego prius hastis
Excipiam medius totius uulnera belli:
Hic redimat sanguis populos. hac caede luat
Quicquid romani meruerunt perdere mores
Ad iuga cur faciles populi: cur saeva uolentes
Regna pati pereunt: me solum iuadite ferro:
Me frustra leges & mania iura tuentem:
Hic dabit hic pacem iugulus: finemque laborum
Gentibus hesperis: post me regnare uolenti
Non opus est bello. quin publica signa ducemque
Pompeium sequimur nec si fortuna fauebit
Huc quoque totius sibi ius promittere mundi
Non bene conpertum est. ideo me milite uincat
Ne sibi se uicisse putet: sic fatur & acres
Irae mouit stimulos: iuuenisque calorem
Excitat: in nimios belli ciuilis amores.

posse: quin bellum sequeretur: quasi tanti uiri auctoritate motus Brutus ad bellum & ipse accensus est. Iuuenis calorem uehementia quadam irratum Brutum: eo tamen animo & consilio ut uictoris hostis esset:

Interea phœbo gelidas pellente tenebras
Pulsata sonuere fores: quas sancta relicto
Hortensi mœrens irrupit martia busto.

Quodam uirgo toris melioris iuncta mariti
Mox ubi cōnubii pretiū mercesq; soluta ē
Tertia iam soboles: alios fœcūda penates
Impletura dat: geminas ex sanguine mris
Permistura domus: sed postq̄ cōdidit urna
Supremos cineres miserādo cocira uultu
Effusas laniata comas: cōcussa q; pectus
Verbe. ibi crebris. cineres ingesta sepulchri
Nō aliter placitura uiro sic mœsta pfatur.
Dum sanguis inerat. dū uis materna pēgi
Iussa cato: & geminos excepit fœta maritos
Visceribus lassis: partuq; exhausta ruertor
Iam nulli tradenda uiro. da fœdera prisca
Illibata tori: da tantum nomen inane
Connubii. liceat tumulo scripsisse catonis
Martia. nec dubium longo quærat in æuo
Mutari primas expulsa an tradita tedas.
Nō me latorum sociam rebusq; secundis
Accipis. in curas uenio partemq; laborū.
Da mihi castra seq; cur tuta in pace relinqr:
Et sit ciuili propior cornelia bello?
Hæ flexere uirgines uoces: & tempora quæq;
Sint aliena toris. iam fato in bella uocante

usu titulū. Tumulo liceat scripsisse catonis martia: meo. Nec dubiū: nec dubitare hoies possint an mea culpa tu me expuleris & repudiaueris: an sponte tua hortensio me cōcesseris. In æuo longo quærat: apud posteros Primas tedas: primū maritū: methonymia. Nō me: nō uenio inquit ut fruar delitiis tuis sed ut solitudinis & laborum sim pteiceps. Latorum: rerū feliciū. Da mihi castra sequi: periculorū etiam comitem ad cornelia imitationē se offert. Cornelia: hæc eius Scipionis filia fuit q̄ bello ciuili in africa periit. Eā pōpet post iulia mortem coniugem duxerat. Flexere uirum uoces exorauere. Aliena toris: nō apta nuptiis: q̄a uterq; erat in luctu & quia dies nō erat festus in quo uiduæ solebant nubere. Fato: necessitate.

COMNIBO. Interea phœbo. cū brutus & cato inter se belli consilia cōmunicarent eo tpe cum iā illulceret dicit pulsasse fores Martiā: quæ relicto catone nupserat Hortensio: sed more romano obtentio facta ē ut mutuo sibi uxores darent: sed nūc mortuo hortensio redibar ad catonē supplex oratura se ut reciperet ut ppetuo apud eū uiuere posset. quod ē factū. Fores. s. edium catonis. Pulsare. s. a martia. Gelidas: q̄a nox ē humida & frigida. Virgilius Noctis lentus nō deficit humor. Martia san. nā pudicissima mulier fuit: q̄ castita tē uiris suis seruauit: nō enī pulsa a catone: sed spōte tradita fuit hortensio. Sic enī mos erat apud antiquos ro. ut cū ex muliere prolem suscepisset uir primus: alii uiro posset traderet. auctores Stra. & plutar. Hac at martia teste appiano philippi filia plurimū oblectatus est Cato: filiosq; ex ea genuit: deinde hortensio amico habēdam tradidit ueteri cōsuetudine: cū ille filiorū cupidus nusquā mulieris cōcundæ cōuenisset: hæc tñ ex cato ne pgnantem domū reduxit. Relicto busto. s. hortensii q̄ e uita migrauerat. Irrupit. s. ædes catonis. Quondam uir. quæ uirginitate sua primū catoni cōiuncta fuit. Melioris ma. i. catonis q̄ melior fuit hortensio. Mox ubi: ubi functa est officio apud catonē q̄ tres filios peperit: satis uisum ē & eā tradidit hortensio: ut illi quoq; filios pareret. Pretiū mer. i. filii q̄ sunt p̄mia cōnubii matrimoniū: quorū gratia cōstitutum est. Penates: hortensii. Et san. ma. q̄a filii hortensii & catonis fr̄es erāt ex matre. Sed postq̄: sed ubi sepulchro mādauerat hortensii: squalor obsita uenit scissis criminibus & atra ueste (neq; enī aliter mouerat se placere posse catoni) Cōdidit: collocauit in urna cineres hortensii. Concita: cōmota miserādo uultu q̄a adeo tristis erat: ut intuitibus cō-

CSVLPI. Interea: sole oriēte Martiā domū catōis uenisse ipetrasseq; ab eo ut iterū reciperet in iugē poeta iā narrat. Interea dū Brutus & cato deliberāt. Fores: hostia. Martia: hæc martii philippi filia catōi nupserat sed p̄ tres liberos ab ea susceptos: cœssa ē. Qu. Hortensio oratori q̄ in cāis orādis s̄m post ciceronē locū obtinuit. de ea sic in fastis. Oui. clari monumenta philippi Aspicias uñ trahit martia casta genus: Martia sacrificio deductū nomē ab āco: in q̄ par facies nobilitate fuit. Sancta: casta itēgra. Mœrens: dolēs. Busto relicto: quæ a sepulchro paulo añ discesserat. Irrupit: ingressa ē. Melioris mariti nupserat enī primū catōi q̄ melior q̄ hortensio erat. Vbi cōnubii p̄ciū mercesq; soluta est: ubi ē matrimonii offō satisfactū & p̄les suscepta quæ ē m̄rimoniū p̄m̄ium nā ad eā suscipiendā iuētū fuit. Tertia soboles: tres enī filios catōi pepererat & cū cœssa fuit hortensio grauida erat. Fœcūda: parata ad p̄creādū. Alios penates: hortensii domū. Impletura filiis. Geminas do. hortensii & catōis familias. Permistura: cognatōe iūctura Nā catōis & hortensii filii germāi erāt. Cōdidit cineres: se peliuit hortensii. Cōcita: cōmota. Vultu: qui lacer erat Effusas: solutas. Ingesta cine. ingestos sp̄riosq; cineres habēs in doloris & luctus argumētū. Nō aliter placitura uiro: si enī culta ad catonē uenisset eū offendisset. Viro: catōi q̄ fuit futurusq; ē maritus. Dū sanguis inerat. Constat hæc oratiuncula ex exordio petitōe cōfirmatōe & cōsutatōe. Sanguis ierat: erā iuuenis: & pectus in dactili cōficit: nā tribrachū heroicus uersus non recipit: ut nec hiambū. Dum uis materna: dū m̄r eē poterā. Peregi iussa cato: obtēperauit tibi qui me hortensio tradidisti: & est captatio beniuolētia: a p̄sona sua. Fœta: p̄agnās: nā cū cōcessa hortensio est grauida erat auctore Plutar. Lassus uisceribus: defesso & iā sterili uero: sū enī anus. Exhausta partuq; ruertor: euacuata filiis quæ amplius nō cōcipiā & pariā. Da fœdera prisca illibata cede cōiugiū pudicū & absq; uenere: est que honesta petitio Tori: cōiugii. Inane nomē cōnubii: sine ullo effectu &

miserationē mouere possēt. Cineres ī se. q̄a cinere ex busto hortensii asperāt crines suos: q̄d erat signū mōeroris. Nō ali. pla. ui. rō ē cur hac forma uenerat. Dū san. o. cato inqt dū mihi fuit facultas p̄creādi filios satiffeci tibi & hortensio sicut iusseras: nūc postq̄ desino a puerperio ad te cōfugi obsecrans ut me iterū suscipere uelis: & cū finis uitae meae uenerit sepulchro īscribat. hāc iacet martia catonis. Sāguis. s. iuuēilis ad cōcipiēdū Vis ma. s. ut cōcipies parei posse. Viscerib⁹ las. fessis q̄ āplius cōcipere nō possūt. Prisci to. q̄a priō fui cōiūcta tibi. Illibata: icorrupta. Nomē. i. sine fructu coeūdi. Nec du. mihi cōcedas hoc cato: ut dubitari nō possit an expulsa fueri a te an tua spōte tradita hortē: q̄d si nō feceris uidebor r̄pudiata: ne igit̄ ī hūc errorē icidā obsecro re ut me suscipias. Expulsa: q̄si īdigna cōnubio tuo. Tradita: spōte tua. Nō me: nō ueni inqt ducta sc̄dis reb⁹ tuis: ut existies me nō amore tui sed poti⁹ foelicitate rerū tuarū uenisse. Da mihi ca. nec inqt ueli me domi religas ī ocio sed tecū ī castra ducas: q̄a sic dignū ē ut cornelia sequat̄ pō. sic et nec martia d̄serat catonē. In c. i. ut tuarū curarū si p̄ticeps. Cornelia q̄ scipiōis filia fuit: & mortua iulia ca. pō. duxit corneliā. Hae. fle. nūc dicit quē effc̄m hēret. p̄ccs martiae: q̄a mot⁹ ē cato. Et tē. q̄q̄ quis tps eēt mie idōeū nuptiis tñ cū potuit e cato r̄cepit. iā fa. ī bel. rō q̄a fata dorū iā ī bela īpellebāt

¶ SVLPI. Sola fce. sola cōiugii fides. Iura ca. pō. nuptiae absq; apparatu. Sacrifq; de. ad. te. deos ī scō cōnubio iuocar. Solebāt at hos. v. iouē adultū: iunonē adultā: uenerem suadelā & dianā. grāci uero hymenea ad quorū fere imitationē latini et thalassiu siue thalassionē ī nuptiis r̄petebāt. n̄ q̄dē q̄ is de⁹ eēt sed ominis cā. fuit oīum uir p̄clar⁹ optim⁹ & facer⁹ cui ī sabinarū raptu cū aegregia specie uirgo a cliētib⁹ amicisq; adduceret: nec alii illā eriperet thalassio se ducere clamitabāt: frequētur noīe repetito. & q̄a res successit in rei memoriā & omē thalassii nomē ī nuptiis celebraf. siue q̄ thalassio

nē q̄ fillū. i. callatū appellabāt quē nupta cū lanificio secū ferebat. Festa co. n̄ co more quo alia solēt fuei hāc cōiugia celebrata: nihil. n. ornati nihil tumulti: nihil tibiaturū: nihil frequētia: adhibitū ē: nulla pōpa: nulli propinq; ne filii q̄dē iter fuerūt: sed solo bruto medio foedera inierūt. Serta: coronae & frōdētes rami portas nō ornāt. Infulaq; ī ge. stolā itelligit q̄ a sūma porta ī formā ifula: a q̄ fasciae depēdēt ī postes extēdebat. Est at ifula mitrae spēs. uel idicat eū morē cui⁹ meminit plutar. Spōsā. n. itroducētes pellē substernebāt: ipsa uero secū colūt ferebat & fufū. Viriq;: ianuā lana coronabat ac cingebat p̄ ifulā: ergo filamēta illa lanea ex ifula sine mitella depēdētia potes accipere & repete illud n̄ Legitiā fa. supple n̄ stāt: Nouae nuptae ignē & aquā uidebāt attigere. Patrimiq; & matrimi pueri tres ipsas comitabāt un⁹ p̄ferebat. faces ex spino alba q̄a noctu nubebāt: duo nubētē tenebāt: p̄ferebāt at singulis qnq; faces: siue ob qnq; deos quos uocabāt. siue n̄ plures qnq; uno partu edunt: siue q̄a ipar numer⁹ uisus ē nuptiis ueniētior. par. n. iteruallū suscipit: & ei⁹ paritas aduersat ac repugnat: ipar uero sc̄idi n̄ p̄t: sed si diuidat sp̄coe aliqt relinqt: qnari⁹ igit̄ p̄prius nuptialis q̄a ipar nūerus mas eē d̄r: par foēia. hāc ex Plu. Docet at diuus aureli⁹ ex uarrone: q̄ cū mas & foēia iūgebāt adhibebāt de⁹ iugatin⁹: cū nupta domū ducebāt domiduc⁹ ut ī domo eēt domiti⁹ ut maneret cū uiro addebat̄ dea māturna icubiculū iferebāt simulachra deorū ut ope illorū sine ulla difficultate uirginitas auferet. hi erāt uirginēsis dea: ut uirgini zona solueref: subiugus de⁹ ut uiro subiiceret. dea priā ut subacta ne se cōmoueret & cōprimeret: & dea p̄tūda q̄ cōcuteret & penetraret. ite uenus & priapus. Iubebāt at noua nupta sup̄ igētē fascinū. i. mēbrū priapi sedere: q̄ erat ī loco altiori quē idicat poeta ingens: Tor⁹ a. stratū p̄dulū & erectū ī q̄d ascēdebat gradib⁹ ebore ornatis. Vestis: stragulū. Discriminat: diuidit & uariat lymbis & lineis aureis. Matrōa: q̄ nuptā suscipies corōaret phiberetq; limē calcare. Turrita: turriculis ifurgēs & ornata. Veruit: nuptā: legit̄ et uitāt: nā exēplo quodā spōsā uitare docebat. Plāt. pede ultra exporrecto q̄d q̄ dē ea rōe plu: fieri tradit: q̄a q̄ prias mulieres rapuerūt: sic eas domib⁹ itulerūt n̄ igressae sūt: an q̄a eo iuitae īgredi uideri uolūt ubi pudicitia sūt amissura: an id argumēto ē ipsa: n̄ spōte sed coactas domo egressas fuif se feruius ex uarrone dicit iō nuptas limā n̄ tāgere ne a sacrilegio ichoarent si depositura: uirginitatē calcēt rem uestae. i. nūini castissimo consecratā. solebat p̄terea noua nupta lupino adipe postes mariti ungere: ne quid mali medicamenti inferret: ut pli. ait: solebat & mariti coma hasta discriminari: solebat & nuces spargere tāq; puerilib⁹ reb⁹ renūciās. Cingulūq; nouae nuptae ex lana ouis herculaneo nodo ligatū uxori dissoluebat: ominis gratia quod herculanus. lxx. liberos reliquisset: ut auctor est Festus. iungebātur autem in tenebris uerecundiae p̄sertim cā seruandae: auctore plutarcho.

¶ OMNIBO. Foedera. s. m̄imonii. Sacris. s. nuptiarū. Deos t. de atiquo moī hoc tractū ē a poeta: nā ī nuptiis thalassio iuocabat q̄ grāce ὕπερβοῖος d̄r historiā & cās ponūt Liui. & plu. ifula. s. lana: nā noui spōsi ianuā frōdib⁹ & lauro coronabāt cādida fascia lanea itercurrete lu. Ornēt postes & gradi iāua lauro legitiae fa. q̄. v. fm leges multis rōib⁹ erāt: uel q̄ ipar nūerus sicut ī plerisq; melior ē ita ī nuptiis. par uero nūerus iterualla suscipit: & paritas repugnat & aduersat: uerbi cā quattuor repugnat: iteruallū it̄er duo & duo & paritas aduersat: q̄a quot primi duo: sūt totidē & reliq; & ī hac pte duo: ī illa duo ergo repugnat. ipar nūer⁹ oio sc̄idi n̄ pōt: & si diuidat aliqd̄ cōe utriq; reliquit: uidelicet: v. si diuidat duo & duo unū reliquit q̄ utriq; cōiūget̄ ita significat n̄ posse diuidi uirū ab uxorē tāq; mascul⁹ cū foēia misceat̄ uir p̄ nūerū trinariū: foēia p̄ biariū nā uir ē p̄fectior mulier: sic trinari⁹ nūer⁹ ē p̄fectior binario masculin⁹. n. ē nūer⁹ trinari⁹: mulier uero binarius. nā trinarius nūer⁹ ē p̄fectior binario: ī quo oīstat p̄icipiū mediū & finis: binari⁹ uero ex p̄icipio & fine cōstat: iō. v. faces itererāt nuptiis: ul̄ alia rō q̄a cū signū si t̄ pariēdi n̄ pōt mulier pl⁹. v. nūero uno eodēq; ptu naturalit̄ parere postreō et qnq; deos p̄cari solebāt & eos iuocabāt q̄ cōnubio cōiūgebant. s. iouē adultū: iunonē adultā: uenerē & dianā ī primis: quā ad p̄ auxiliū mulieres uocabāt: un̄ Ter. iuno lucina fer opē. Gra

Foedera sola tñ. uanaq; carentia pompa
Iura placēt sacrisq; deos admittere testes:
Festa coronato nō pendent limina ferta
Infulaq; ingēinos discurret cādida postes.
Legitiæq; faces gradibusq; acciuis eburnis
Stat torus & p̄cto uestes discrimiat auro.
Turritaq; premēs frontē matrona corona
Translata uita contingere limina planta.

dibus eburnis: nō hēbat lecticā ex ebore. Accliuus: inclinatus. Discriminat: uariat. Auro: nō uestibus aureis i. auleis aureis tectus nō erat thor⁹. Frōtē: sponsā. Corona turrata: q̄a matronā: imponebāt coronā nouā nuptā uerbenis floribus: herbisq; factā. Turrata: q̄a incinatio capite eminens corona erat. Plāta. i. cauerent: ne pede tāgerent limen: trib⁹ rōnib⁹: quia nec Sabina raptā a Romanis: cum domum īgredere uentā sunt ultra limen: q̄a spōsā inuitā eo ingredi uidentē: ubi pudorem suum amissurā sunt aut certe q̄ spōsa domo patris aggressā: nec ad suos amplius reuersura cum uiro perpetuo p̄māsurā p̄ficiscit: uñ apud Romanos currus ferebant: p̄ foribus currua cōburebat: ut intelligerent illic p̄petuo habitandum esse.

Nō timidū nuptā leuiter tectura pudorē
Lutheā demissos uelant flāmea uultus.
Balthe⁹ haud fluxos gēmis astrixit amict⁹
Colla mōile decēs. hūerisq; harētia primis
Suppara nudatos cingūt angusta lacertos
Sic ut erat mœstī seruās lugubria cultus
Quoq; mō natos hoc ē amplexa maritū.
Obsita funerea celatur purpura lana.
Non soliti lusere sales. nec more sabino
Excepit tristis cōuitia festa maritus.
Pignora nulla domus nulli coiere p̄pinq;
Iunguntur taciti cōtentiq; auspice bruto.
Ille nec horrificā sancto dimouit ab ore
Cæsariem. duroq; admisit gaudia uultu.
Ut primū tolli feralia uiderat arma
Intonsos rigidā in frontē descēdere canos
Passus erat. mœstāq; gēis ī crescere barbā
Vni quippe uacat studiis odiisq; carenti.

¶ SVLPI. Nō timidū: nō uelauit se flāmeo. Flāmeo enī amictū nubēs ominis boni cā qd̄ eo assidue utebāt flāminica id est flāminis uxor cui nō licebat facere diuortiu. Erat at̄ flāmeū uelū coloris flāme: Lutheā: Luthus color est rufus dilutior ut inq̄t Gellius. Pudorē timidū: ruborē quē trahit ex uerecūdia mīsta timiditate. Demissos ieliatos & uerecūdos. Balthe⁹: zona bullis & gēmis ornata q̄ p̄ciosā uestē īcingūt. Monile: colli ornamentū. Suppara: Suppar⁹ ut ait fest⁹ ē uestimētū puellare lineū qd̄ subucula id ē camisia d̄r. Afranius dixit puella n̄ sum supparos si īduta sum. Nonius tradit supparū ēē lintheū femorale usq; ad talos pedēs d̄ctū qd̄ sub⁹ appareat. Poeta tñ p̄ suppara īdicat manuculas quā a summo humero ad imum brachiū āguste p̄ducunt. Herentia humeris: quā īharent & apparēt ī humerorū sūmitate. Angusta: stric̄ta. Cingūt: circū dāt. Nudatos: seminudos q̄ āgusta. Lugubria mœstī cult⁹ luctū & squalorē erat enim sordidata & pullata. Quoq; mō: eadē pietate & integritate. Purpura: uestis purpurea. Obsita: circūdata. Ter. ānis p̄anisq; obsit⁹. Sales soliti: ridicula d̄cteria q̄ d̄cti ī nuptiis solēt. More sabino: mōr̄ fescēnino fescēnino fescēnini enī uersus canebāt ī nuptiis ex urbe fescēnina allati quā sabinis trahebāt originē siue ita d̄cti q̄ fascinatōem putabāt arcei. Catull⁹ ī epithalamio. Itē ocinite ī modū nec diu taceat p̄cax fescēnina locutio. Cōuitia festa: maledicta

festiua. Excepit audiuit. Nulla pignora nulli filii Catōis & Martiā. Coiere: cōuenerūt. Auspice: auspex est q̄ p̄c̄est nuptiis celebrādis idē d̄r & paronymphus: sc̄cia uero p̄nuba appellat̄: Q̄ n̄q; uero auspex ē militiae dux. Ille nec horrificā. Eodē horror & squalor quo erat cato nuptias fecit. Horrificā: horridā & uenerabilē Cæsariē: q̄ nutrierat. Duroq; admisit gaudia: nō tulit p̄ se l̄titiā. Ut primū t̄ps: indicat ex quo fuit in luctu cato. Tolli arma feralia: geri bellum ciuile sumptis armis. Rigidā: seuerā. Increcere: ualde crescerē. Vni quippe: Ratio quā hunc habitum sibi assumpsit. Vacat: uacuum est & decens. Studiis odiisq; carenti. qui neq; gratia cupiditate: aut ambitione: neq; odio mouebatur: sed ipso honesto:

¶ OMNIBO. Non timidū: quā in nuptiis fieri cōsueuerant apud priscos: nihil celebratum fuisse cōmemorat in reuocatione huius matrimonii: dicit enī Martiā uelū flāmeo nō fuisse uelatam: flāmeū uelū ē. quo noua nupta tegi solet ad celandū pudorē: unde flāminea uxor flāminis sacerdotis. illo utebatur cui nō licebat facere diuortiu: erat aut̄ crocei coloris: quo ut d̄ctū noua nupta tegebat̄ ut celaret pudorē: sed ē et̄ alia cā ut in historiis legitur: flāmeo utebatur flāmina uxor flāminis cui flāmini nō licebat facere diuortiu usq; ī senectutē: ergo ut p̄petuā oñderent cōiunctionē futurā iter uirū & uxore hoc flāmeo utebant̄. Geminis. i. gēmatis fibulis. Fluxos amictus. i. fluentes: longos: & syrma trahētes. Monile: ornamentū colli: a munio d̄r quod pectus ambit. Suppara: supparus est puellare uestimētū lineū quod alio rōie d̄r subucula. i. camisia: q̄a sub aliis uestimentis est posita. Humeris harentia: q̄a mulieres faciebant extremā horā suppari apparere in sūmis humeris & lacertos tegere: ut nō nihil appareat in extremo lacerto: dicit ergo istis ornamentis: nō tā exquisitē instructā fuisse Martiā Catonis: ac nostrā matronā diem ipm̄ cōsumunt in se ornando. Sic erat: quē admodū interfuerat funeri hortensii pauloante sepulti ita se Catoni obtulerat. Mœstī cultus: quo comitata est hortensii funus. Purpura: qui & si purpurā habebat: tñ atra ueste tegebat̄. Funera luna: ueste ferali: q̄ funestis cōueniret. Non soliti lu. sales nō uersus ioculares auditi sunt: quos iactabant in spōsos: ut nimīā l̄titiā tēperarunt. Sales: ioculares uersus. Festa conui. i. ioculatoria: quā iactabant in sponso & ipso mordebant uersibus tam in urbanis: ut l̄titiā tēperarent. Pignora. s. cōuenerūt: id est nulli affines utriusq; familiarē interfuerunt. Jungunt̄ taciti. sine strepitu & cantu tibiārū. Auspice bruto: ad antiquā cōsuetudinē respexit: nam sicut Cicero in li. de diuinatione ait. Maiores quondā: nil publice qdem priuatimue gerebāt nisi auspiciu: quē morem nūc in his nuptiis declarat sicut & Iuue. Veniet cū signatoribus auspex: omīssa te nomen tantū declarat̄: quia satis fuit interesse nuptiis nomen auspiciis: auspiciū uero captare nō poterāt. Ille cato in hac renouatione matrimonii nō iussit sibi tonderi barbā: nā graui mœrore afficiebat̄: q̄ intelligeret bella ciuilia futura. Horrificā: quia horrorē in uultu ostendit intuētibus. Duro. i. sc̄uo uultu nullā huma

nitatē oñdēs. Vt primū: dicit cām cur pmiserat crescere crines & barbā. Rigidā. i. asperā frōtē descēderāt crines. Mcestāq; .i. erat passus barbā crescere: quā mcorōrē significat. Vni sol⁹: cato erat q; posset apte humāi generis lugere miserā: quā istare uidebat expers erat ipse cupiditatis: nec huic magis q; illi fauebat: sed cōmunē tmō reip. utilitatē seruabat. Vni ua. i. licet ipsi Catoni odiis. i. inimicitia: quā nec amore nec odio cuiusq; mouebat cato: uacu⁹ erat enī oī pturbatōe mētis.

CSVLPI. Nec fœdera prisca: nec cū uxore rē hūit: tātaq; fuit abstinentia: ut et ab honesta sibi uenere tēperas uerit. Robur: cōstātia & cōtinētia. Hi mores: De uita & morib⁹ Catōis catilinā Salustii lege. Secta: institutū & hīc animi dcā a feco qd ē sequor & teneo: grāce here sis dī. Immota: cōstās. Modū: modestiā. Tenere: itelligere & pspicere Naturāq; seq: q; duce ut iquit Cice. errare nō possumus. Patriāq; ipendere uitā: id est mori p; patria: p q; ur Cice. ait uir bonus nō dubitet mortem occumbere mō sit ei pfutur⁹. Nec genitū sibi: nec natū ad suā utilitatē. Huic epulā: laus a tēperātia: Nā ut ad Herenniū Cicero ait Esse decet ut uiuas non uiuere ut edas. Estq; uetus Socratis dcm ut Seneca ait: Ede citra crapulā & bibe citra ebrietatē: Vicisse famen: pellere famen n̄ oblectare se. Magniq; penates: domū hēbat paruā n̄ ad luxū & delicias: sed ad usus uite necessarios & ut eēt ab hymbrib⁹ tut⁹. Hyrtā. asperā & pilosam. More gritis romāi: more illorū sabinorū q; facti fuere ciues romāi. Quiritis enī a curib⁹ sabinorū oppido dci sunt: q; Romuli tpe i urbē habitatū se cōtulerūt. Venerisq; huic solū coibat ut filios pcrearet. Pater urbi: fovebat enī & pietissime utebat. Marit⁹: fidus custos & socius Rigidī honesti: seueræ uirtutis. Quippe ut ait salusti⁹: Huic seueritas dignitate addiderat & paulopost At catōi studiū modestiæ decoris: sed maxime seueritatis erat. In cōe: erga rēp. & oīs hoīes. Subrepsit: subitruit nūq; enī i sua uita & i actib⁹ suis uoluptates admisit. Nata sibi: nā ificere eū n̄ potuit. Interea. pterit⁹ pōpeius falso nātio: breui cæsare eē romā ueturū fugā ex urbe arripuit capuā ubi cū senatu se confirmauit atque collegit cōstituēs legiōes q; antea acceperat a cæsare: in apulia hybernantes cōtra cæsarem mittere: qui Arretiū pifaurum fauum & anconā singulis cohortib⁹ iam occupauerat. Trepidō agmine: timido impetu & motu uel multitudine. Mœnia cāpana: Capuā quā capis troianus fertur ædificasse ut indicat suetonius & Vir. in. x. & capis hinc nomen campane ducit urbi. Alii capuā dictā uolūt a cāporū latitudine: alii a capi. i. falconis augurio. Extēdere ptes mittere & diuidere cohortes & copias. In occursum hostis. cōtra cæsare mouentē bella. Apeninus: mons q; p mediā & uniuersam italiā in longū extendit. Qua erigit: liguriā Galliā hetruriā umbriā picenos Brutios & marfos itelligit. Nullo uertice: nullo mōte & altitudine. Intimuit ppius olipo: erexit se uicinus cœlo. Mons: inter Apœnini mīra descriptio: cuius dextrā ptem esse dicit ad tyrenū mare meridiemq; cōuersam sinistrā uero ad hadriacū.

COMNIBO. Prisci thori. i. nec uoluit cū uxore cōcūber. iusto amorē: nā tāto roboī ai fuit Cato: ut et legitimū amorē ptermitteret. Robur. i. fortitudo ai. Iusto: legitimo: mīmoniali. Immota: stabili q; cōcuti n̄ poterat. Seruare modū: laudat eū a modestia q; est q; firmamētū & solida uirtus: ex ea nascit moderatio q; tēperat oīa in dictis aut factis & in cæteris officiis. Naturāq; seq: hoc idē Cice. ait priō officiorū quod a Catone pclare scriptū est. Nō nobis solū nati sumus: sed etiā ortus nostri pte patri a ptem amici uendicāt deīde i fra in quo debemus naturā seq tanq; optimā ducē: nā seq naturā est ipēder uitā patriæ. Genitū. i. nō sibi soli natū esse. Huic epulā: comedebat ipse cato ut uiueret: n̄ uiuebat ut comederet: fm illud. Virgilio postq; exēpta fames epulis significat ipsos comedisse q; tū satis erat. Magniq; pēates: significat ipm i ædificiis fuasse cōtinentiā: nā cōtinētia ē p quā appetitus cōsilio & rōne imittit: ea ē cū rōni appetitus obtēperat. Sūmouisse hyemē tecto. i. ut tm hēret æ diū: q; tū satis eēt defendere se a frigore & uento. Togā hirtā. ut togatus icederet. More quiritis: more ro. ciuis grites dicti sūt ro. a curibus ciuitate sabinorū: nā id statuit primū rōul⁹ ut se gratificaret Ratīo & cæteris sabinis: quos i pte regni acceperat. Hyrtā togā. i. pilosam aut hipallage ē p induxisse togā sup hyrtā mēbra. Veneris huic: ipse tm ueneri indulgebat q; tū satis erat ad pcreandā sobolē Vrbī pater: quā ipse patriæ libertatē defendebāt & i eo sup occupat⁹ erat: ut nullius opes plus ualerēt q; resp. Vrbīq; maritus: significat pietatē in patriā: q; ē iuris naturalis ps: nā sex sunt ptes iuris naturalis uidelicet iusticia pietas: gratia: iudicatio: uirtus: obseruātia. Iusticiæ cultor: un post speciē cōtinuo posuit gen⁹ sic Vir. in. 7. o. sic: id est bonū ordinē seruauit: ubi dicit de Aenea quo iustior alter: nec pietate fuit nec bello maior & armis: nā priō iusticiā tetigit: q; est genus: deinde ad speciē descendit id est pietatē. Rigidū: dicit rectum

Humanū lugere genus. nec fœdera prisca
Sunt tentata tori. iusto quoq; robur amorī
Restitit. hi mores hęc duri imota catonis
Secta fuit. seruare modū finemq; tenere
Naturāq; sequi. patriāq; impendere uitam
Nec sibi sed toti genitū si credere mundo
Huic apulæ uicisse famē. magniq; penates
Submouisse hyemē tecto ptiōsaq; uestis
Hirtā mēbra super romani more quiritis
Induxisse togā. uenerisq; huic maxim⁹ usus
Progenies urbi pater est urbiq; maritus
Iusticiæ cultor rigidi seruator honesti.
In cōmune bonus. nullosq; catonis iactus
Surrepsit. partēq; tulit sibi nata uoluptas.
Interea trepido discedens agmine magn⁹
Mœnia dardaniū tenuit campana coloni
Hęc placuit belli sedes. hīc sūma mouenti
Hostis in occursum sparsas extēdere ptes
Vūbrosis mediā qua colibus apœninus
Erigit italianū. nullo qua uertice tellus
Altius itumuit. propiusq; accessit olympo
Mōs iter geminas medi⁹ se porrigit undas

& q̄ flecti nō potest ulla animi p̄turbatione. In cōmune bo. quia p̄prium innocetis est omnibus p̄desse nul-
li nocere. Nata uoluptas. i. naturalis uoluptas: quæ naturalis est homini. sic cupiditas & libido nō solum ue-
neris sed etiā aliarū rerum quæ uulgo appetunt ut diuitiarū & honorem nullam p̄tem habēt in Catonē ini-
micum uoluptatū omniū. Nata. i. naturalis. Subrepsit. i. clam irrepsit: q̄a titulationibus q̄busdam uidet̄ irre-
pere uoluptas cū sensus naturæ flectit̄. Par temp̄: quia nulla cupiditate flecti poterat. Interea cū tanta esset
in urbe trepidatio quantā superius Luca. descripsit: iam p̄pēius ex urbe trepidus discesserat: & ī campaniā
uenerat ubi cōparato exercitu castra positurus erat obseruans quid nā cæsar facturū esset ut illi uenienti in
italia occurreret. Magnus: pompe. nā maximo rex omniū metu uersat̄ pompe. Trepido: festino & timentī
simul. Dardani: coloni. i. capuæ a capy: nā capis cū ænea troiano in italiā uenit: de quo Virg. At capys hīc
nomen campanæ dicitur urbi. Hæc sedes. s. campana. Placuit. s. pompe. Hinc: ex campania. Sūma mouem
i. de sūma rerum pugna paranti. Sparsas partes. s. ne qua parte cæsar posset in italia uenire: quin obuios ha-
beret. Occursum. i. ut occurreret hosti cæsari. Umbrosis: nūc describit locum ubi castra p̄pēius posuerat ex-
pectaturus & obseruaturus quid cæsar faceret: placuit pompe. extēdere sparsas partes ea parte qua appenni-
n^o mōs oēm italiā mediā umbrosis collib^o sene galiā atq; cāpaniā mediā diuidēs scabrosis & cliuosis collib^o
in finem cāpaniæ tendit. Umbrosis col. q̄a scabrosis finib^o appennin^o in finem cāpaniæ tendit. Nullo uer. a
nulla parte. Olympo. i. cælo ut ibi tuto loco castra poneret. Mons de hoc apenino loquit̄ dicens quō italiā
omnem mediam diuidit. Geminas un. hic mons ea parte qua tendit in longum mediā diuidit italiā a dexte-
ra parte mare inferum spectat a sinistra sibulum usq; fretum progreditur.

Inferni superiq; maris: collesq; coercent
Hic tyberina uado frāgētes æquora pissæ:
Illinc dalmaticis obnoxia fluctibus ancon
Fontibus hic uastis imētos cōcipit ānes:
Flumina q̄ in gemini sparsit diuortia pōti:
In leuū cecidere latus: ueloxq; methaurus
Crustumūq; rapax. & iūctus sapis isauro.
Sēnaq; & adriacas q̄ uerberat aufid^o ūdas
Quoq; magis nullū telus se soluit in amne
Eridātis fractas deuoluit in æquore siluas
Hespiāq; exaurit aquis. hūc fabula primū
Populea fluuiū ripas umbrasse corona
Cūq; diē pnūm transferso limite ducens

apuliæ amnis ex hirpinis oriēs mōtib^o Canusiū p̄terfluit. Verbera: q̄a uiolent^o exit. Quoq; magis: padus
ēt quo nullus ē maior in terris cecidit ī læuū lat^o. Eridan^o: fluui^o q̄ & padus: ab eridano rege: siue a phætōte
q̄ dicebat̄ eridan^o dict^o ē. Deuoluit sil. ei^o uiolētā indicat: nā cū aggeres riparū egredit̄. Cū stabulis armēta
trahit ut ait maro. Exhaurit hesperiā. Quicqd. n. aquarū ē italia secū ur̄ arripere. nā multa in eū influunt flu-
mina. Fabula. fama supple est. uidelicet hūc fluuiū primū ī ripis suis habuisse popu. arbores. allusitq; ad phæ-
tontiadā phætontis sorores: quæ cū lugerēt fratre a loue p̄cipitatū in arbores uersæ fuerūt. phætō. n. phœ-
bi ex climene filius ipetrato a patre curu solari cū eū regere ignoraret: & mūdū flumib^o desiccatis solo pado
relicto obureret a ioue fulminatus est. Diē pnū: solē p̄cipitē. Transverso limite: nō recta uia euntē.

OMNIBO. Inferni. i. tyrrheni. Super. i. adriatici. Colles: q̄ in italia sint utrinq;. Tyrrhena uado priō q̄
dē hic mons appeninus nō nihil tēdit in boreā: deide urgēs ī austrū tyrrhenū mare spectat: & lucā citatē: lu-
cā. pissas: Pistoriūq; & florentiā nobilissima thusciæ ciuitatē ad meridiē linquit hic tandē in modū cubiti fle-
ctens ceu. portus sui partē in adriaticū mare iaciens p̄montoriū facit in cuius p̄montorii extremitate syra-
cusani tyrāni dē dionisii fugientes urbē anconā cōdidere. Hinc: ab hac parte. Tyrrhena æquora. q̄a nō ni-
hil in boreā tendit. Illinc: ab ea parte. Ancon obnoxia. s. est. i. subiecta. Dalmaticis fluctibus. ubi sunt popu-
lihistriæ. Fontibus hic uastis: nunc dicit de appenino multos fluuios descendere: & alios quidem in superū
mar̄ alios ī inferū defluere. Hic. s. appennin^o. Concipit. generat. Gemini pōti. i. inferi & superi maris. Methau-
rus. flu. ē q̄ p̄terlabit̄ fanū oppidū. q̄a ibi fortunæ fanū fuit: iō fanū esse appellatū uolunt. Crustumū flu. q̄
p̄terlabit̄ ariminū. Sapis: flu. q̄ p̄terlabit̄ cæsenā. Isaurus: flu. q̄ p̄terlabit̄ pissaurū. Senna: flu. q̄ p̄terlabit̄ sene-
galiā: quæ sinus galliæ d̄r. Aufidus: fluuius est cānarū ubi hānibal exercitū romanū deleuit. Vndas adriacas
hunc fluuium mons appeninus effundit ī adriaticū mare & galliā cisalpinā respicit. Quoq; magis nullū. s.
cōspicit ab hac pte Soluit se in nul. am. i. nō capit̄ ullo amne. eridanus græce padus latine d̄r eridanus ut nō
nulli uere sentiunt dictus est eo q̄ circa padum pascua optima sunt & ouibus oportuna ab επιου lana & Δα-
veioy lucrū: un̄ danistæ appellanē fœneratores lucrī. Tellus soluit. quia oēs italiæ fluuii ī padū deriuāt. Fra-
ct^o syl. Virg. Fluuiorū rex eridanus cāposq; p̄ omnes: cū stabulis armenta tulit. Hesperiāq; ex aqs: q̄a oēs pe-
ne italiæ fluuii deriuant̄ se illum. Fabula. s. est dicit notā esse fabulā phætontis filii phœbi & . Climenes qui

decidit i padu: die ergo phæto currū duxisse haud procul a terra: a deo ut omnes fluuii nimio calore solis deficcauerit: sed sol⁹ eridāus tāto calori restitit ut deficcari nequerit ex quo magnitudine illi⁹ amnis oñdit. Corōa popu. qā circūdata sūt ripæ padi his arborib⁹ i coronarū modū. Phæto: hli⁹: sol ē at dictio trisyllaba Varro p synaliphē puilit. Quū te flagrāti flumine phæto. Ducēs diē pronū: qā nesciebat regere paternos currus. Pronū: procliuē in terrā uergentē. Transuerso limite: nō recto quo ire consueuerat.

SVLPI. Flagrantib⁹ loris: habenis & curru ardētib⁹:

Succedit: obussit. Raptis: deficcatis. Pares undas igni b⁹: qā tāto aestui resisterē potuerūt. Nilo: ægyptiū fluuiū Stagnaret inundaret & i fortunā stagni redderet. Libycas: quas secū ex libya trahit. Extendit. n. nilus p ægypti planitiem in maris similitudinē nō tñ q habeat pl⁹ aquarū quā ipse padus. Iacētis: accusandi casus est. Istro. ister q & danubi⁹ dī ex iugis arnobæ germaniæ montis oriē sexaginta fluminib⁹: augetur & mergit in euxinū sex hostiis siue septē ut alii tradūt: Permeat: circuit. Fontes. flumīa. Quelibet: circa quæ uagat. In undas scythicas. in mare pōticū. Dexterora petēs. Aquæ quæ ab apœnini dextra cadunt hæc efficiūt flumīa. Tybrina: q tusciā ab umbris sabinis & latinis disternās i tyrrhenū exit. Rutubā: ex apœnino in tybrī. fluentem non desunt q dicūt p montorio moneco in finib⁹ ligurū esse propinquū. Cauū: pp riparū altitudinē. Vultur nus: qui in sannio oriens per campaniā saxa rapiens labitur & capuā alluit. Sarnus: campaniæ fluuius ad oppidū sannū qui qe quid in eo cadit cū mora durat in saxum: & prope stabiam mare tyrrhenum ingreditur Nocturnæq; editor auræ: obscuri aeris emissor. ē. n. ea natura ut & ipse paludes quas i plāitiæ facit supra pōpeia nū nebulas gignāt. Lyris: n̄ lōge a fora nascēs & fibres nū accipiēs & terz fragellas pterid mynturnasq; diuidit & effluit in tyrrhenū. Impulsis aq; uestinis: in quē i flunt: flumina uestinorum sunt at uestini maris cāpanis sannitibusq; otermini & ad sinuessam usq; & phalernū ex port. gunt ut docet liuius li. x. altera in saltu uestino phalernū atigēte agrū. & sunt & alii picētib⁹ & maris cōiuncti. Marice: marica nympa latini mī i mynturnēsiū littore tēplū celeberrimū: a q & oppidū nomē accepit. Hora. & inātē maricæ littorib⁹ tenuisse lyrin. Umbrosæ siluosa. Siler: lucaniæ fluuius salernū pterit dī & silar⁹. sili⁹ li. viii. nūc silarus quos danutrit aq; quo gurgite tradūt duritiē lapidū merfi molescere ramis

Culta: arua. Macra: hic p ligurū montes iuxta lunā i effluit tyrrhenū & est inauigabilis: qā uadosus & pcepis Morat⁹ alnos nullos: nullā retinēs nauim luna uero ē etruriæ oppidū nobilissimū portu celeberrimo & metallis abūdās. Lōgior: ea qua magis longus erigit. Dorso: longa sūmitate. Gallica rura uidet: despicit galliā trāsalpinā. Alpes deuexos: mōtes iclinatos & pendulos. Umbris: ūbria dicta q hymbrib⁹ sup fuerit otermini na ē etruriæ & piceno: hāc q; Rauenā usq; p tēdi sentiunt oēs. Maris populi mōtani sabinos umbros hermiticos attingentes. Ferax abūdās. Domitus: aratus. Sabellos: sabelli populi sunt q & sannites dicunt auctore strabone & pli. Rupibus: piniferis monte ferente pinus. Indigenas: matiuos ab eo indigenæ. n. sunt q eo in loco gēti sunt & n̄ uenerūt aliunde. igit p idigēas habitatores atiquos accipim⁹. Nō deserit: n̄ pri⁹ termiā q puenit i siculū mare ad rhegiū ubi italia i duo cornua scissa ē respicitq; altero sigulū pelag⁹ altero loniū.

COMNIBO. Loris. curribus ptē pro toto. Flagrantibus loris. i. ardenti curru. Gurgitibus raptis: nimio calore deficcatis. Penitus tel. pu. qā penitus ardebat: & tantū calorē solis sustinere nō poterat. Pares um. phæ: igni qā solus calori restitit. Nec minor: nō minor etiā padus nilo nisi q nilus maior uē: qā quottannis uniuersa inundat ægyptū & eā secundissimā facit. uñ nilus qsi νεοσιλυσ nouus limus. Aegypti iacētis p plana. qā ægyptus i plano posita est. uñ inter scythas & ægyptios maximū certamen fuit: q nā priores nati essent ægyptii se primū his rōnibus natos dicebāt: q illa regio esset tēperatior: & p cōsequens ubi aer tēperatior esset ubi primū ēt genus humanū natum fuisse. At uero scythæ cōtra dicebāt cū se prius natos assererent nō fieri posse hoc: sed cū se humilis ægyptus & in plano iacet: iō postremā fuisse q a fluctibus maris de relicta fuerit: nā cum primū deus elementa & aquas a terra separauit: primo regionē suā. i. septētrionem qā altior est a mari destitutā fuisse: & ideo ibi primū homines natos eē. Stagnaret: qā facit ægyptū oēm nilus esse stagnum tum cū inundat eā. Nec mi. hoc istro: nec padus minor esset istro nisi q ister ante q i mare ueniat oēs undiq; amnes cōprehendit: hic fluuius alio nomine Danubius dī. per sexaginta amnes capiēs septem hostiis in pontum influit. Non solus: quia sexaginta amnes accipit. & vii. hostiis i pontū influit siculū. Dexterora petens nunc. d. a. dextera pte quos flu. habebat. Tybrim. tyberis a dextera pte ex hoc mōte de.

Succedit phæthon flagrantib⁹ æthera loris
Gurgitibus raptis penitus tellure perusta
Hūc habuisse pares phœbeis ignib⁹ ūdas.
Non minor hic nilo: si non p plana iacētis
Aegypti libycas nilus stagnaret arenas.
Nec minor hic istro: nisi q dū pmeat orbē
Ister casuros in qualibet æquora fontes
Accipit: & scythicas exit nō solus in undas
Dexterora petens montis decliua tybrim
Vnda facit: rutubamq; cauū: delabit inde
Vultur⁹ q; celer nocturnæq; editor auræ
Sarnus: & umbrosæ lyris p regna maricæ
Vestinis impulsus aquis: radensq; salerni
Culta siler: nullasq; uado q macra moratus
Alnos uicinæ percurrit in equora lunæ.
Longior educto qua surgit in aera dorso.
Gallica rura uidet: deuexasq; aspicit alpes:
Tūc ūbris marisq; ferax. domitusq; sabello
Vomere peniferis āplexus rupibus omnis
Indigenas latii populos. non deserit ante
Hesperiam q cum sylleis clauditur undis

scendit Thusciã uersus Rutubamq; ca. i. profundũ flu. qui in finibus liguriæ labitur. Vulturno flu. est q præterlabitur capuã. Nocturnæ edi. au. sar. farnus flu. qui præterfluit Vesenu cãpaniæ. Et ostendit naturã huius flu. qui nebulã crassã & obscurã facit ut nocte imitari uideat. Lyris: e flu. inter pompeios & Vulturno labens iuxta minturnas. Maricæum. i. sylue a marica nympa latini matre quæ tẽplũ habuit in ripa lyris. Vestinis aquis. f. auctus cursu ab aquis quæ defluunt a uestinis populis: nã lyris quem antea clanin appellabãt labit aer agros uestinorũ. Culta. i. arua. Salerni: q mons ferme in uiscerib; suis Beneuentũ habes i salernũ respicit. Salernũ: oppidũ cãpaniæ dictũ a silere anne p. avr̄is̄ ḡniXenv. i. mutatã litterã. Macra: dicta a proprietate rei qã macer est flu. p pontremultum labens qã tã rapide humiliter fluit ut et naues sustinere ñ possit. Nul las al. i. naues. Longior ed. i. ab aquilone respicit padũ & galliã omnẽ cisalpinã. Surgit: attolitur in aerẽ. Gal. rui. i. galliã cisalpinã. Deuexas: inclinatas alpes pars altior apœnini ab aquilone padũ pspicit deinde mãtuã. Parmã Regiũ paduã & alia oppida longior. h. d. quod & superius dictũ est quõ apœninus in modũ cubiti se flectens: uel partem sui potius in adriaticum mare uergens p montoriũ facit: in cuius extremitate ueteres græci urbẽ anconã condidere post uero firmũ picenũ: Ausulũ Marfos pelignos respicit: deinde alterũ flexũ faciens altissimus uerticibus garganeis appellatis in adriaticum mare influens massiliã ciuitatẽ aplectitur. Ferax. f. apœninus abundans: qã ibi sunt populi fertilissimi. Nã Umbria & Marsia abundantissimæ regiones fuere. Sabello. i. sabino in eam partem uergens. Piniferis. i. ferentibus pinus. Indigenas. i. inde genitos. indigenæ dicuntur qui non aliunde uenerunt: sed inde nati sunt ubi habitant a græcis αὐτοχότους. Non deserit ante: ut ante dictũ: habet fere in uisceribus beneuentũ. Sale nos: lucanos: donec extremũ italiæ oppidum rhegium respicit. ubi a peloro diuixus a dextra syllam facit. Nõ deserit hes. non terminat ante italiã. Sylleis undis: nã qua parte assiduis maris fluctibus clauditur: ibi statim syllam facit a dextero latere.

Extenditq; suas in templa lacinia rupes
Longior italia. donec confinia pontus
Solueret icubēs: terrasq; repellere æquor:
Ad postq̄ gemino tellus elisa p̄fundo est.
Extremi colles siculo cessere peloro.
Cæsar i arma furēs: nullas sanguine fuso
Gaudet h̄re uias: q; nõ terat hoste uacãtes
Hesperia fines: uacuosq; irrumpat i agros:
Atq; ipsum nõ perdat iter. cõsertaq; bellis
Bella gerat. nõ tam portas intrare patētes
Quã fregisse iuuat. nec tã patiēte colono
Arua premi q̄ si ferro populetur & igni.
Concessa pudet ire uia ciuemq; uideri.
Tunc urbes latũ dubiã. uarioq; fauore

¶ SVLPI. Tẽpla lacinia: iuno lacinia i calabria colebãt i tẽplo ditissimo atq; sanctissimo q; ei cõstituit hercules lacinio latrone illic occiso. lacinium et p montoriũ est ibidẽ ppe petiliã & erotonẽ. Põtus: mare ionium & siculũ. Solueret con. dissolueret uicinitatẽ. Tellus italia cõiuncta scilia. Elisa: exclusã siue submersã: nã ut i tertõ iqt: Quo mar tellur subitis aut obruit undis aut scidit Et Strabo ait ui terremotuũ auulsã fuisse. Gemino p̄fundo tyrrheno & hadriaco. Extremi col. ultia ps apœnini. Cessere: i sorte uener qm̄ anxi sunt peloro siciliæ p montorio q; denominatus e a peloro nauis hãnibalis gubernator illic sepulto: Virg. li. iiii. de hoc loco sic ait Venit medio ui pontũ & iundis Hesperium siculo latũ ab scidit aruaq; & urbes littore diductas angusto iterluit æstu. Cæsar in ar. fu. qua ui & ipetu cæsar irrueret narras poeta metũ ciuitatũ explicat: ut & pœpeiana p̄sidia s̄t ex diuersis locis eiecta. Furēs. furētũ similis & seuiēs. Vias: aditũ. Qd ñ: ordo e ñ gaudet q. Terrat: uastat. Vacãtes hoste. i quib; p̄sidia pœpeiana ñ erãt. Vacuos sine hoste. Nõ pdat ipsum inter: ñ uestat agros quacunq; itinerat. Cõserta: cõnexa: & uno nondũ finito iciperet aliud: Patētes: amici apertas. Nec tã pa. co. ar. præ. nec tam q; trãseat p agros oppidorũ pmissu: malet. n. illos uastare. Populec̄: destruat. Pudet: ardebat. n. oia uiolenter potius agere. Ciue: amicũ romanũ. Tũc ur.

urbes inquit breui defecturã & cæsarem sese muniebant ut in hostem.

¶ COMNIBO. Suas rupes in templa lacinia. i. p montorium lacinium ubi est templũ Iunonis lacinia: ubi Hercules supato lacinio latrone tẽplũ condidit in honorem Iunonis: & de nomina lacinia iunonis lacinium appellauit. est aut p montoriũ haud pcula petilia. Longior italia. Apœninus est longior q̄ sit italia: quia i Sicilia usq; tendit uel uerius totã continens italiã terminat: q; Virgi. oñdit. Hæc loca ui quõdã & uasta cõuulsa ruina Dissiluisse ferunt eũ protinus itraq; tellus una foret idest italia & sicilia simul coniunctæ erant. Incubens: scilicet apœnino qua pte cum sicilia iungebat italia. Confinia: scilicet italiæ atq; siciliæ. Terras: uidelicet hinc terram siciliæ: hinc italiæ. Gemino p̄fundo: siculo & adriatico mari. Cessere colles peloro: qã parte scilia pelorus terminatur & a pte italiæ apœninus. Cæsar in arma: Cæsar postquam sensit pompeium relicta urbe in campaniam cum suis copiis pfectum castra posuisse uim & imperiũ Cæsaris ostendit lucanũ dicit enim illum nihil magis quesuisse q̄ ut uires susciperet nullosq; tandẽ ibi populos armatos iueniret: ut uiribus magis q̄ uoluntate uinceret. Furēs hoc ppetuo facit poeta pompeii ptes extolit: Cæsare acerbissime infectat: non inspecta ueritate. fuit enim clementissimus & humanitate usq; ad pœnitentiã cunctos supauit. Terat hoste uacantes. i. nõ gaudebat populari terras hoste carētes: imo hostib; plenas. Terat: uastat populec̄. Atq; ip. nõ p. iter. f. uicēdo nõ pdat iter. quia nisi uinceret pdere uideretur. Cõsertaq; bellis bella gerat. i. bella bellis inferre. nã finis unius belli principiũ e alterius fregisse. f. uiolētia armorũ. Pati colo. i. uolēte populo. Ciuemq; uideri. quia non ciuis sed hostis uult uideri Cæsar. Tunc urbes populi licet uiderent non posse tantum Cæsaris impetum sustinere. muniebant tamen sua quisque oppida & parati erãt defendere

quo ad vires haberent. Tunc tempore quo ita caesar crassabat per italiam. Dubia: incertae qd facerent. Variis q; fauore: quia hinc caesar timore trahebat eos: inde pompeius terrebat auctoritate senatus qui bellum iustum contra Caesarem mouere uidebatur.

SVLPI. Ancipites: incertae cui faueant: & instabiles
 Cessura: defectura desitura. Priore terrore: priore metu.
 Denso ager: spissis modumētis se preparat & muniunt. Ab
 rupto: eminenti erecto. Saxorumq; orbes: rotunda saxa quae
 tormētis emitterent. Sup: desuper & loco eminentiori. Pe-
 tat eminenti: feriāt a longe. Tela: sagittas hastas saxa & quae
 quod longius iaci possunt. Aptat componunt. Pronior inclinatio
 populorum: populi synechdoche. Pugnatq; minaci cum ter-
 rore fides: nam fides quod erat sed metuebat caesarem: rixaba-
 tur ergo metus & fides. Ut cum mare. Auster populo maris
 populorum. Eurorum caesari. Comparat cursusq; maris fidei populo-
 rum. Possidet: pflat: Horrisonis: cum horrore sonantibus
 Rursus: contra. Tellus: stragile in qua regnavit Eolus &
 in qua est uentorum antrum. Laxata: aperta. Pulsu tridentis: iactu
 sceptri: quo eolus uentos emittit. Vir. Couersa cuspede
 montem impulit in latere. Vt autem eolus tridente sicut Neptu-
 num. Fugit: in mare. Nouo: euro. Tenuere: secuta sunt
 Nubi ferorumq; polus: quauis eurus pulso noto aere possi-
 deat tamen mare semper notum se mouet & tenorem pristinum ser-
 uat. Polus: aer nunc. Vendicat: acquit & retinet. Ter-
 ror: metus caesaris. Dubia nutante & ancipite. Gens he-
 Caesar ab arimino. M. Antonium cum quinque cohortibus
 ut misit aretium Libo scribonio qui sperat etruriae in fugam se
 dedit. Nudata: spoliata militibus & praesidio. Ius sui: patet
 de se. Pulso thermo: Caesar sic habet in commentariis. In-
 terea certior factus tignium Therminum praetorem cohorti-
 bus quinque tenere oppidum munire omniumq; tigniorum
 esse optimam erga se uoluntatem Curionem cum tribus cohor-
 tibus quas pisauri & arimini habebat mittit: cuius adue-
 tu cognito diffusus municipii uoluntate. Thermus cohor-
 tes ex urbe producit & profugit milites in itinere ab eo disce-

dunt ac domum reuertunt: curio omnium summa uoluntate
 Tignium recipit. Sylla: Faustus Sylla Syllae felicitis fi-
 lius audita caesaris fama statim fugam arripuit. Auspiciis paternis qui fugare & uicere solitus est. Varrus: Accius uarrus
 Auxinium oppidum cohortibus introductis tenebat delectumq; toto piceno circummissis senatoribus habebat. Adue-
 tu caesaris cognito decurionis auximii ad accium Varrum frequenter conueniunt: docet sui iudicii rem non esse: neque
 se neque reliquos municipes pati posse. C. Caesarem imperatorem bene de reipublica meritum tantis rebus gestis oppido mae-
 nibusque phiberi: pinde habeat rationem posteritatis & piculi sui. Quorum oratione promotus. M. Varrus praesidium
 qui introduxerat ex oppido educit & profugit. hinc ex primo ordine pauci caesaris consecuti milites consistere coe-
 gerunt: commissaque praelio deseritur a suis Varrus: non nulla pars militum discedit: reliqui ad caesarem perueniunt
 Alae admotae: cohortes propinquae. Pulsorum auximio pedibus calcarunt agrum auximi oppidum. Neglecto tergo. non
 habito respectu sequentium. Lentulus: Lentulus spinter decem cohortibus tenebat asculum oppidum in piceno:
 qui caesaris aduentu cognito profugit: cohortesque secum adducere coactus a magna militum parte deseritur: Di-
 cimus autem asculum & esculum. Victor: caesar. Instat cedentibus persequitur fugientes.

OMNIBO. Cessura. scilicet caesari. Deso: forti. Abrupto: festinato & Abrupte facto. Saxorumq; orbes. id est saxa
 rotunda: quasi uidetur describere machinam quam uocamus bombardam: nam legitur apud Iosephum & Plutarchum. uete-
 res usos fuisse hoc genere tormētis aut tormentum dicitur a torquendo: quia magna uis torquetur bombardam. Sup: p
 desuper a moenibus. Pronior: nunc dicitur populi quia uoluntate fuerint omnes quidem erant proniores in populo
 peium: sed metu caesaris ab eo deterrebantur. Populus. scilicet italus. Pugnatq; minaci cum terrore. scilicet quia hinc fides
 ad pompeium trahit inde terror caesaris ab eodem illos deterret. Ut cum: mare per comparisonem ostendit quomodo
 animi populorum in diuersas partes distrahebantur: nam sicut maris unda incerta est cum diuersis uentis agitata
 primo si auster flauerit sequitur austrum unda: at si deinde flare coeperit eurus tunc relicto austro eurus sequitur
 ita animi populorum distrahebantur in uarias partes. Vendicat unum. id est unda maxima notum trahit: uel potest
 esse hipallage per uendicat notum nundam. Austet: uentus a meridie perflans graece βορρως. Hinc austrum.
 Laxata: pulsata. Tellus. id est subterranea spelunca ubi aolus uentos clausos habere dicitur a poetis quos cum uult emitte-
 re sua uirga percutit terram. Tridentis aolus: quia aolus tridentem habet sicut neptunus: quo imperat uentis. Eurum: uen-
 tum orientale quod dicitur est quasi εσπερος βορρως. id est aurora fluens. Priore uentum. id est prioris uenti reliquus: quia prio-
 ris uenti impetu adhuc mare crispatur & tremulum est. Facilis ter quauis pugnet cum terrore fides: tamen uim maiorem ha-
 bet terror a caesare. Dubiaque fides: quia pro fortuna mutabatur fides. Gens: Libo. sperat etruriae. caesari. M. Anto. cum co-
 hortibus quinque misit arecium: Libo ubi audiuit iam adesse Anto. trepidus aufugit. Nudata. scilicet est. Umbria thermo thermo

Ancipites quis primo terrore ruentis
 Cessura belli: denso tamen aggere firmant
 Moenia: & abrupto circumdant. undique uallo:
 Saxorumque orbes: & quae supeminus hostem
 Tela petant altis murorum turribus aptant.
 Pronior in magnam populum pugnatque minaci
 Cum terrore fides ut cum mare possidet auster
 Flatibus horribis hinc aequora tota sequuntur
 Si rursus tellus pulsu laxata tridentis
 Aeolii tumidis imittat fluctibus eurus
 Quauis icta nouo uentum tenuere priore
 Aequora. nubiferoque polo concesserit euro
 Vendicat unda notum. facilis sed uertit mentes
 Terror erat dubiaque fide fortuna ferebat
 Gens etrusca fuga trepidi nudata libonis.
 Iusque sui pulso iam perdidit umbria thermo.
 Nec gerit auspiciis civilia bella paternis.
 Caesaris audito conuersus nomine sylla.
 Varus ut admotae pulsarunt auximonae
 Per diuersa ruens neglecto moenia tergo
 Qua siluae. qua saxa fugit. depellitur arce
 Lentulus esculea. uictor cedentibus instat

m^o praetor tenebat tigniu oppidu umbriae: caesar fa^o certior umbria a thermo teneri: & omniu uoluntates sibi conciliare popeiū: Curione cū trib^o cohortib^o quas pisauri & Arimini habebat misit: Cuius aduentu cognito diffusus municipii uoluntate cū quin^o cohortib^o I hermo aufugit & Curio oppidu recepit. Nec. Sylla hic senioris fuit filius qui faust^o est agnominat^o: ubi senatusconsulto cū decreta mauritania esset philipp^o tri. ple. intercessit. Auspiciis paternis: quia bella feliciter gessit Sylla unde se felicem appellari uoluit: qui et filio faustu Syllā nomen impoluit. Varr^o: caesar audita deditione I hermi oppidi consisus uoluntati municipū ter tiae decimae legionis cohortes euocauit ex praesidio auximonq^o p^oficilci: hoc oppidum tenebat act^o. Varr^o aduentu caesaris cognito milites Varrū circūstunt orationem: donentq^o quae sit uoluntas municipū: horū oratione p^o mot^o Varr^o eductis cohortib^o fugere tentauit: sed tñ ex primo ordine pauci milites illū cōserer manū adhortant^o: sed cōmissio proelio deserit a suis: pars demū fugerūt: reliqui ad caesare trās fugiūt. Varrus ordo est. Varrus ruens p^o diueria moenia neglecto tergo fugit: ea parte qua Sylua sunt & saxa. Alae admotae. i. cohortes Caesaris appropinquarē pullarunt auximon oppidu non procul ab ancona. Neglecto tergo: quā mō hac mō illac petebant milites. Sylua: p^o loca auia fugit trepid^o desert^o a suis. Lentulus q^o praerat asculo cū decē cohortib^o: & cū audiuit aduentare caesarem: ipse quoq^o trepid^o relicto oppido fugit: hic lentulus cū deserto asculo fugeret icidit in iubilū rufum q^o praemittebat a pompeio: ut piceni agri ciuitates & populos cōfirmaret. ab eo admonit^o quae gerant^o a caesare milites accepit & cōtractis militib^o popei corphinu ad lu ciū domitiū ænobarbū pueniunt: & cōiunctis copiis oppidum muniere ut se a caesare tueantur.)

Diuertitq^o acies: solusq^o ex agmine tanto
Dux fugit: & nullas ducetia ligna cohortes
Tu quoq^o cōmissae nudata deleris arcem
Scipio luceria q^o fortissima pubes
His sedeat castris iā pridē caesaris armis
Parthos seducta metu: qua gallica damna
Suppleuit man^o dūq^o ipse ad bella uocaret
Donauit socero romani sanguinis usum.
At te corphini ualidis circumdata muris

¶ SVLPI. Diuertitq^o acies abducit illi^o cohortes dux letul^o. Et signa: hoc ē signiferi. Tu quoq^o: scipio quoq^o popei socer praefect^o lucetiae oppido i uenetia ppe ha dria fugā arripit q^o haberet secū milites: & cohortes eius primae legionis q^o caesar popei restituerat ut i bellū parthicū mittere popeus enim rogatu caesaris: q^o maiore Galliae motū expectabat duas ei legiones milit: pri maq^o cōsectā: ex delictu puincia tanq^o ex suo numero dedit inde ex senatuscōsul. cōstitutū est ut ad bellū par thicū legio una a gn. popeio: altera a Caesare mitteret. Ita haē ambae a caesare sunt abductae. cetero aut lucetiae legendum: tum quā ante captum corphinum nihil i apu lia metuere potuisset. & postq^o caesar domitiū cepit cō stet pompeium iuisse luceria & inde canuxiū & brūdu

sium petiuisse: ut caesar i. i. cōmētariis tradit. Cōmissae traditae tibi & cui tu praeras. Nudata: spoliata p^osidio. Pubes: iuuet^o. Seducta: subtracta armis. Armis: potentiae exercitib^o. Metu parthorum: ob bellum parthicū. Damna galli quoniam titurius sabinus. & L. cotta cum magna militum parte fuerant a gallis occisi. Supple uit: reparauit & in supplementū dedit. Dum: quousq^o. Vium rationi sanguini: usum illi patriae legionis q^o in plis uulneraret. Socero: caesari. At te cor. L. domiti^o ænobarbi filius successor iperii caesaris a senatu deitā t^o cū corphini p^oesset cū. xx. cohortib^o: tredecimq^o alias ad eū iubilus adduxisset quū primū caesare uenire uidit cohortes quin^o ad pontem fluminis excidendum praemissit: quibus repulsis a caesarianis & cū aliis itra oppidum coactis caesar castra ad muros posuit: dumq^o munitiones ad obsidionē expugnationēq^o expediret & domiti^o a popeio ad quem scripserat certior fact^o ne rem in summū discrimen adduceret: & si posset cū oī bus copiis inde faceret: fugam clandestinam apparet a suis est cōprehensus. & caesari cū oppido tradit^o. Eum uero cum omnibus pecuniis rebusq^o suis quocunq^o libuisset caesar abire concessit. corphini: corphinu oppidum pelignorum septem milium passuum a sidmone distat.

¶ OMNIBO. Diuertit: id est a fuga ad se reuocat acies asculanorū. Dux. s. lentulus. Agmine: quā a suis desertus est. Nullas cohortes: quā solus ipse lentulus cū uexillis aufugit. alii uero milites eius ad caesare cōfugerunt. Tu quoq^o nudata nunc dicit scipionē deseruisse luceria ciuitatem: quanquā robustissimis illam mu nitam cohortibus teneret. Nā ibi duabus legionibus scipio p^ofectus erat. Legiones aut haē ante sub caesare militauerant: nā cum gallia in aliud quinquenniū caesari progata esset: fauente popeio cū quo caesar affinitate tunc cōiunctus erat: quae cū stipendius decreta esset in supplementū unā legionem caesari popeius dedit postquā uero crassus cū exercitu a parthis deletus ē: duae legiones caesari detractae sunt sub praetextu p^othici belli imminentis: quia senatusconsultum factum est: ut duae legiones ad bellū p^othicū mitterent: una agneo pompeio: altera a caesare. Sed caesar cū esset certus de uoluntate inimicorū suorū ex senatuscōsulto legionem suam pompeio reddidit: & quintamdecimam legionem q^o ipse in gallia citeriore habuerat ex senatuscōsulto item tradidit: has legiones dicit p^osidio luceriae positas fuisse quibus perat scipio qui tæcti firmos ac certos milites haberet: tñ & ipse terrore caesaris p^osidium deseruit. Nudatam. scilicet p^osidio & militibus suis. His castris: in p^osidio luceriae. Seducta caesaris armis: id est ab armis. quia senatusconsultū factum esset ut duae le giones mitterent ad bellū p^othicū: una a caesare: altera a pō. sed has legiōes pri^o i supplementū exercit^o pō. ca. tradiderat. Qua pube. suppleuit gallica dāna. i. i supplementū exercit^o pō. ddit ca. & suppleuit exercitū: cui^o p^ote bello gallico ca. amiserat. Ipse ca. ad bella uocaret. s. gal. Socer ca. ut uteret hac legiōe & sāguine eorū

pro sanguine & gloria sua effunderet. Ac te corphini. Lentul⁹ ut ductū est Asculū tenebat: hic audito Cæsaris aduentu ex oppido statim p̄grediens milites secū ducere conatus est: sed a maiori parte militū deseritur: incidit at̄ in iubilū ruffum a pompeio magno missum ad confirmandas piceni agri ciuitates: hic a lentulo multos milites auditis quæ facta erant a Cæsare. s. q̄ municipiū uoluntates inclinatae erāt in cæsare tractis undiq; cohortib⁹. quos potuit milites secū adduxit & magnis itinerib⁹ corphinum intendit ad. L. Domitiū a nobarib⁹ successorē cæsari a senatu destinatū q̄ præerat corphino: cæsar eo cōfestim cohortes duxit eū cohortib⁹ iam quinq; premissis q̄ pontē fluminis iterrumperent distantē ab oppido passuū circa tria milia cæsar eū ad pontē uenisset prælium cōmissum est: milites statim domitiani repulsi se i oppidū receperūt: cæsar ad oppidū cohortes ducit ad murosq; castra ponit: & oppidū magnis operib⁹ intercludere iſtituit iterea. L. Domiti⁹ desperatis Gn. pō. auxiliis fugā parabat cū sensissent milites cēlentes salutis suæ quoq; habēdā cērationē ipsi cū cæteris domitiū circumstant: ipsumq; p̄ductū in publicū custodiūt. postera die ubi illuxit per lentulum facta deditio: cæsar in potestatem acceptos educi iussit: fuerunt autem patricii tribuni militum equitesq; ro. & patriciorū liberi: iter quos erat. L. Domiti⁹ corphini præfect⁹ & lentul⁹ spinter ruffus. Varr⁹ Quintilus quæstor. L. rubrius & Domitiū fili⁹: hos oēs cæsar contumelias & cōuitiis militū suorum prohibitos incolumes ex uinculis dimissit accepto tñ corphino: hoc habet historia: quā breuiter Lucanus ap̄lectit.

¶ SVLPI. Classica: tubas & cōcentū earū. Tyro opposit⁹: hi erāt milites illi quos pompeius locauerat i foro ne quis tumult⁹ populi concitareēt dū agereēt cā milonis: nō quidē q̄ essent contra milonē positi sed i cōspectū ipsius. iquit enim Cic. Quāq; præsidii salutari bus & necessariis septi sumus tñ ne n̄ timeēt sine aliquo timor̄ possum⁹: quæ si opposita miloni putarē crederē tēpori iudices: Polluto reo & cæde maculato. Nubem puluereā q̄ cohortes excitabāt. Ardentes splendētes. Flumis. i. Aterni qui ab adria p̄ marfos labit trāsitq; iusta corphinū ad tertium sere miliū. Et tu montanis: apostrophæ ad fluuiū ut insurgat pontēq; aquarū impetu auferat. Exi totus: egredere cū omni aquarum copia. Alnos: rabes ex alno arbore ex qb⁹ pons cōstabat. Discussa cōpage: dissolutis iūcturis. Hæreat hoc limite. firmet̄ & remoret̄ hoc termino. Terat ocia: amittat tps. Cohibete: o cohortes retinete. Ducē præcipitē cæsare festinantē. Stans: detentus. Deuoluit agm̄: emittit quī q; cohortes. Ne quicq; frustra: nihil enim p̄fecerūt: qm̄ cæsar ut primū animaduertit: suos equites in domitia nos emisit repulsiq; illis oppidū obsedit: Prior ut erat in agmine. Soluta amne: sup̄pons deicereēt: nā ligat⁹ dē fluuius q̄ pontē supra se habet. Nō satis est: insultatio i timidos hostes: Quæsisse latebras abscondisse uos itra muros & n̄ audeēt i cāpo opto acureēt. Obstruitis: clauditis: i peditis ruina pontis. Ganges: indiae fluui⁹ q̄ decē & nouē alios suscipit: Eum cyrus in quadringētos & sexaginta alueos diuidēs pene in riuū attēuauit is Alexandrū ne indos magis persequereēt. phibuit: audiuerāt. n. macedones duo & triginta stadia latū esse. profundum uero centum. Submoueat prohibeat. Sabit firmabit se. Ruiturū: quē diruere parāt. Accepit totas habenas sceleriter eucurrit. Leuis sonipes equus celer. i. equitat⁹ ipse. Nymbo: grandini & multitudinem militum indicat Vacantem uacuum. Statione pulsa: reiectis domitiāis Ad tutas arces: intra corphinum.

¶ OMNIBO. Tecta. i. mēia: n̄ priuata edificia dixit corphini. Tua classica seruat: hi enim milites. uel p̄ eorū ex delectibus pōpei fuerūt: quos sub pt̄ate sua dicit habuisse domitium: quib⁹ aliqñ forum pompeio obfederat: quo tpe milo circumdat⁹ corona militum non ausus dicere causam damnat⁹ est de cæde clodii. Poluto miloni idest nocenti cædis clodianæ. Oppositos: obsesso a militib⁹ pompeio foro ne qua uis fieret iudicib⁹: & causam suam dicere coactus est milo: pro quo orationem insignem Cicero habuit. Dixit scilicet domiti⁹. Nubem scilicet pulueris. nam ex puluere qui sublat⁹ erat cognouit adesse cæsarem: deinde post puluerē acies conspexit dentes idest fulgentes. Vir. Ardentes aere cateruas. Immergite: rumpite fluminis pontem. Et tu montanis: ad ipsum torentē apostrophat. L. domiti⁹ quē rogat ut totas uires cōtrahat: & inflatus hūc cæsaris i petū retineat: q̄ si fecerit uictoria pria domitio attribuet̄ q̄ ubi primū ab ipetu suo cæsar remotus fuerit. Exi: egredere o amnis: sed torrens erat sine nomine. Ingentes trahe aquas. i. cōtrahe oēs aquas ut in

Tecta tenet pugnax dōiti tua classica seruat
Oppositus quondā poluto tyro miloni.
Ut p̄cul immēsam cāpo cōsurgere nubem
Ardētesq; acies percussis sole corusco
Conspexit telis. socii decurrite dixit.
Fluminis ad ripas: undeq; i mergite pōtem
Et tu montanis totus nūc fontibus exi
Atq; oēs trahe gurgel aq̄s: ut spūcus alnos
Discussa cōpage feras: hoc limite bellum
Hæreat. hac hostis lentus terat ocia ripa
Præcipitē cohibete ducem: uictoria nobis
Hic primū stās cæsar erit: nec plura locut⁹
Euoluit rapidū nequicq; mœnibus agmen
Nā prior e campis ut cōspicit amne soluto
Rumpi cæsar iter calida: prolatus ab ira
Nō satis ē muris latebras quæsisse pauori
Obstruitis cāpos fluuiisq; arcere paratis
Ignauī non situmido me gurgite ganges
Sūmoueat stabit iam flumine cæsar in ullo
Post rubiconis aquas: eqtū p̄pate caterua
Ite simul pedites ruiturū ascendite pōtem
Hæc ubi dicta leuis totas accepit habenas
In cāpum sonipes crebroq; simillima nibo
Trans ripam ualidī torserunt tela lacerti
Ingreditur fluuium pulsa statione uacantē
Cæsar: & ad tutas hostis compellit arces.

plearis & ingentes quoque naues sustinere possis. Alnos: naues. Discussa cōpa. i. ut dissoluantur naues nimia uel aquarū. Hoc li. hære. hoc termino retardetur Cæsaris impetus. Lentus: ab impetu suo tardat. Cohibete. s. cō militones cōprimite. Victoria nobis. i. cæsare ab impetu suo repræssum eē instar uictoriæ nobis erit: nec pluralocut: hæc ut dixit domitius: ita et fecit. nā milites statim ad flumen cōcurrunt: & pontē demoliri parāt. De uoluit. i. emittit ex mœnibus. Ne quicquid: nā cæsar audiens aduentare cohortes domitii indignat. magna celeritate cohortes suas dixit: & ibi cōmisso prælio statim domitiani repulsi in oppidū se recipiunt. Prior cæsar: significat ducis diligentiam quæ prior ex omnibus uidit ubi sibi obstaculū fieret. Amne soluto. i. soluto ponte amnis. Prolat: quasi porro latet a se ipso quasi alienus esset ira nimia parcit. Quæsisse latebras pauori. i. ut se in muris abscondant pauore deterriti. Ganges: flumē est indiae de cuius ortu ignorat sicut nili: hic nō paucioribus hostiis oceanū ingrediē quæ nil: bene elegit hunc fluuiū gangē cæsar ingentē: ut ostendat se nulla uel reprimi posse. Post rubicōis aquas: postquam rubicōnem semel traieci: nullus fluuius erit qui me retinere possit. Pōtē ruiturū: priusquam euerat. Hæc ubi dicta. s. sunt a cæsare statim: eius imperiū executi sunt milites. Leuis: uelox. Totas accē. habe. i. omnibus equis ad pontē delati sunt milites. Crebroque simillima nymbo: tanta telorum copia fuit ut imber coelitus cadere uideret: posuit nymbū pro uento cum pluuia. Validi lacerti: per ualidorū militū lacerti. Vacatē uacuū hostibus. Pulsa sta. i. pulsus militibus qui in statione pontis positi fuerāt. Arces: corphini.

Et iam moturas ingentia pondera turre
 Erigit & mediis subrepsit uinea muris
 Ecce nefas belli referatis agmina portis
 Captiuū traxere ducē cuiusque superbi
 Constitit ante pedes uultu tamen ante minaci
 Nobilitas recta ferrum ceruice poposcit
 Scit cæsar poenamque peti ueniamque timeri
 Viue licet nolis & nostro munere dixit
 Cerne diē uictis iam spes bona partibus esto
 Exemplūque mei uel si libet arma retenta
 Et nihil ac uenia si uiceris ipse paciscor
 Fatur & astrictis laxari uincula palmis
 Imperat heu quāto melius uel cade pacta
 Parcere romano potuit fortuna pudori
 Poenarū extremū cui quod castra secutus
 Sit patriæ magnūque ducē totūque senatum
 Ignosci premit ille graues interritus iras.

CSVLPI. Moturas pondera uel laxa e tormētis mit terent. Erigit: cæsar. Vinea: machina quædam lata pedi bus octo alta septē longa. xy. duplici tabulato cratibusque cōtextis & latera uimine muniunt. ne intra eā stantes mi lites lædant. Eā li. iiii. scribit Vegetius: & noster poeta tertio. Tunc ad opera leui pedit uinea terra. Sub cuius pluteis & tecta fronte latentes: moliri nunc ima parāt. Subrepsit: paulatim puenit. Nefas: ingens quæ ducē pēdē runt cohortes ipse. Agmina: domitii milites. Referatis portis: facta deditōe. Ducē: domitiū. Cuius: cæsaris. Al ta nobilitas: laudat eū poeta ut neroni principi quæ ab hoc duxit genitū assente. Alta: antiqua egregia. Minaci: mia rā pleno & interrito. Poposcit ferrū. nō deprecatur ē mor tē sed petiit. Recta cer. nulla capitis inclinatio: & sup plicis signo. Poenamque peti: mortē a dōitio optari & me tui uita donari. Licet nolis: iuit. Muer: bñficio. Cerne di. fuer luce & uita. Bona spes: quæ eis et sim ignoturus. Partibus uictis: aduersariis meis uincēdis: ut Submersas que obrue puppes. Exemplūque mei. signū meæ bēignitatis atque clemētiæ: cuius exemplū in te cōspiciat. Retenta ar. re sume & iterū in me pugna. Et nihil hac uenia: nolo mihi quicquid debeas per hoc bñficio si me uiceris Venia: remissioe poenæ sine bñficio. Tereti. Da ueniā per. Heu quāto: cō miseratio a rei indignitate. Vel cæ. p. et occiso dōitio Parcere ro. pu. abstinere & nō efficere romanos tāto de

decore. Turpe. n. erat quæ ueniā ab hoste iuiti cogere accipere. Cui fit extre. poenarū: cui fit maxima & gra uissima poena. Ignosci: quæ ignoscat & non summatur de eo supplicium quod fuerit pompe. & senatum secu tus. Premit iras: dissimulat iram domitius: dimissus uelut contemptus.

COMNIBO. Erigit: nā positus ad muros castris oppidū ipsum magnis operibus munire instituit Cæsar: ut illud expugnaret. Ingētia pom. turre facit quæ rotis uehi possent quocūque uellet. Subrepsit: clā admota est. Vinea: tegmen est in modū turris quæ admota muris defendit milites quæ mœnia cōcutere & effodere uoluerunt. Ecce facta per lentulū deditōe Lu. Domitium milites sui cum cæteris apprehesum ad cæsarem traxe runt. Agmina: milites domitiani. Nefas: potest esse interpositio: ut dicat o nefas. quasi detestetur hanc perfidiam militum quæ ducem suū pēdēderunt hosti. Constitit. s. Lu. domitius. Cuius superbi: cæsaris: uultu minaci quæ ante pedes cæsaris stetit domitius: tamen minaci uultu intuebatur cæsarem quæ cupiebat potius interfici quam sup plex uiuere. Nobilitas: domitii generositas & magnonimitas. Recta ceruice: nō demisso collo sicut suppli ces facere solent. Poposcit ferrū: quia mori malet. Scit cæsar: cæsar intellexit illū potius mori uelle quam uiuere sed tamen ueniam dedit domitio ac cæteris quos in captiuitatē redactos contumeliis militum phibitos incolu mes dimisit. Poenamque peti: scit Domitiū petere mortem. Viue licet nolis: licet sciat hoc esse cæsar: tamen ait: uiue etiam intutus. Nostro mu. quia in potestate nostra sita est uita tua. Cerne di. i. uiue. Uictis iam bo. spes par. esto: hoc uelim esse principiū meæ clemētiæ ut omnes intelligant aduersæ partis me nō ideo arma supsisse: ut crudelitatem uelim exercere in ciues: sed ut iniuriā potius propulsem quam inferā. Esto bona spes: exemplo tui seruati cæteri ciues omnes bene sperent de cæsare: ut facile a nobis ueniam impetrent. Exemplūque mei. idest esto exemplū meæ mansuetudinis & clemētiæ. Vel si libet arma: nō recuso quin arma repetas cōtra me: & si uiceris nolo mihi gratiā fieri. Vel: pro etiā. Retenta: iterū tenta: quāuis tibi semel male cesserit. Nihil pa ciscor: idest nullum pactū faciam ueniæ quam tibi cedo. Heu quāto: deplorat ignominiam Lu. domitii Luca

nus: q̄ coactus fuerit ueniā a Cæsare accipere cū honestius mori debuerit. Parceſ romano pudori: hoc fuit magno dedecori romanis ciuibus: ut ueniā ab hoste accipere cogere. Pœnarū: declarat illud pudori: hoc inquit loco supplicii magni: ut ignoscatur habuit: quia meliorem cām secutus est. Ignosci: cui Domitio. Ordo est hoc ignosci fuit extremū pœnarum ciui: q̄ quia sit secutus castra patriæ. Extremū pœ. hoc fuit loco extremi supplicii: ut sibi ignoscere: quasi ingēs facinus admiserit. Extremū: ultima pœna qua nulla maior esse poterat. Premit ille q̄q̄ indignabūsus & interritus a Cæsare esset Domitius: tñ irā in pectore clauderebat & cū diu cogitasset quidnā faceret an bello secederet: an in aliquam solitudinem se reciperet deliberat ut potius moriā q̄ ipse cæteris bellū gerentibus in pace quiesceret Premit: claudit. Virg. p̄mit altū corde doloſ.

¶ SVLPI. Romā ne petes. q. d. cogere in ocio uiuere. Recessus pa. loca semota a bellis. Degener uilis & abiecte si id egeris. Iā dudū paulopost: Vita enī nra incerta est: & omnino breuis uel iā dudū morituri. i. qui paulo āte mori debueras. Paras non ire: stimulis se cōcitat Lucis rūpe mo. noli amplius uita fungi bñficio cæsaris Contulit autē se Domitius ad pompeium a quo Masiliam postea missus cū obsessam cōfirmasset statim discessit. Inde ī acie pharsalica periit. Nescius interea: cū pompeius ex Campania in apuliā se cōtulisset: & suas uelet copias domitianis coniungere eas ad cōcōnē uocauit qua illi nihilo magis excitati uehemēter se timeſ cæsare ostēderūt. Ducis: capti: domitii. Arma parabat egebat exercitū. Ut imif. fir. ro. par. ut se domitio cōiungēdo fortior fieret. Iussurus classica: cōcētū tubarū in expeditionē & iter. Ratus. putans. Tentādas iras iritandos aīos. Moturi: iter arrepturi. O scelerū hec oratio in genere deliberatiuo genus demonstratiuū habet admistū. Suadet enim pōpeius ab honesto & facili fortiter esse pugnandū in Cæsarem parricidā: quē pluribus uituperat: idē se ipsum laudat. primum igit̄ captat beniuolētiā a rebus aduersariorū quas dicendo scelerū deprimat. tñ ab auditoribus quod sapiēter & fortiter fecerint cū arma in ultionē patrie sumpserūt: & sint parati pugnare. Meliora: a rebus suis quas cōmēdat auditorē cōciliat. Vere romana. i. fortis seruitutis impatiens: libertatisq; & patriæ studiosa: hec. n. sunt ppria romanorū. Manus multitudo. Non priuata: ut sunt cæsaris.

Votis deposcite pugnas: alacri sitis in hostes animo: & huc usq; exordiuū est. Ardent hesperi. Narratio q̄ explicat factorū atrocitatē. Populatib: populationibus & prædis. Gallica rabies: iuidiose dicit Cæsare acerri mos in patriā hostes imittere. Effundit: spargit immittit iam tetigit. Iam imbutum est sanguine bellum ut ait Maro. Iam cepte fieri cædes. Pollutos: crudeles maculatos. Dii melius: cām que erat hōesta factā honestissimam docet: quod ille prior laceſserit. itaq; ab ultione quæ honesti pars est argumentat. Nam de male meritis: de patria est summendum supplicium. Dii meli: supple egerunt. q. d. gratia est eis habenda. Inde: a Cæsare. Me præside: me duce. Petat suppli. ulciscatur sceleratos. Ne que enim: Antipophora: n̄ potest bellū uocari: quod est sine hoste. Vindicis: ulciscētis se de latronibus.

¶ OMNIBO. Et secum. f. cogitat quæ sequuntur. Petes: adibis ne romam: quasi beneficium Cæsaris probans quod te dimiserit incolumē. Degener: si hoc feceris. f. Recessus: solitudines. Medios belli: seipsum alloquitur: o ignaue adhuc dubitas: quasi tibi morituro n̄ intelligas fatius esse in bella ruere. Bombe moras id ē oēs dilationes frange. Rue certus: id est rue in media hostium arma: ut interficiaris. & sic pereat domū Cæsaris qui te incolumen esse uoluit: & sicut dixerat Domitius fecit: nam se ad exercitum Pompeii recepit: Sed aliter res ipsa tñ sese habet: nā Domitius captus corfini tædio uitæ uenenū hausit: postq̄ uero biberat: audita Cæsaris clementia: pœnituit facti: & omni opere ut uiueret annexus est: ut scribit Pli. Nescius interea: redit nūc ad Pompeium: dicens quid fecerit postq̄ audierit Cæsare q̄cunq; præsidia romana debellare. Parabat igit̄ Pōpeius ut firmaret exercitū aduersus cæsare. Capti ducis. f. domitii. Inmisto roboſ: ex diuersis militibus parabat exercitū. Partes: q̄ erāt aduersæ Cæsari. Iamq;: anteq̄ castra moueret pōpeius priō orationē ad suos milites habere uoluit: ut aīum tētaret omniū: quo sortes studiosiq; arma sūmerēt cōtra Cæsare Classica: signa mouēdi castra: classicū signū est militare: tuba cōtorta. Secuturo phœbo: die sequenti. Iras militis: id est ut iram sūmeret cōtra hostes. Venerāda uoce: pp uenerandā uoce ducis pōpei & maiestatē quo attentos oratōi suæ milites faceret. Oscele. ul. Hæc oratio est in deliberatiuo genere cuius finis ē suadere arma cōtra Cæsare esse summenda: suasio finē habet utilitatis honesti & facili ut cū ostēdimus qd̄ suaderi uolumus eē utile: delectabile: facile: honestū: & necessariū. hic arguit ab honesto & a facili magis: deinde beniuolētiā captat: primo a psona cōmilitonū qui secuti sunt pompeiu & fortiter arma pro patria sumpserunt contra parricidā Cæsarem. Oscele

Et secū romā ne petes: pacisq; recessus
Degener: in medios belli nō ire furor
Iā dudū moriture paras rue certus & oēs
Lucis rūpe moras & cæsaris effuge munus
Nescius interea capti ducis arma parabat
Magnus ut inmisto firmaret robore ptes
Iāq; secuturo iussurus classica phœbo.
Tentandaſq; ratus moturi militis iras
Alloquit̄ tacitas uenerāda uoce cohortes
Oscele: ultores melioraq; signa secuti
O uere rōana manus quibus arma senatus
Nō priuata dedit uotis deposcite pugnam
Ardent hesperii sauis populatibus agri.
Gallica p̄ gelidas rabies pfunditur alpes
Iā tetigit sāguis pollutos cæsaris enses
Dii melius belli tulimus qd̄ dāna priores
Cœpit inde nefas iā iā me præside roma
Suppliciu penāq; petat neq; enī ista uocari
Prælia iusta decet patriæ sed uindicis iram.

terū ultores: sūmit beniuolentiā laudās eorū res gestas. q. s. arma fortiter sumāt uindicādi sceleris cā. Melio
 raq; signa: a cā arguit: a re ipsa beniuolentiā cōparabim? cū nostrā cām extollendo laudabimus: aduersario
 rumq; uituperando deprimemus. Meliora. i. quæ senatus populūq; romanus mihi tradidit. Vere romana
 manus. q. d. studiosa libertatis: & qui pati nō potestis seruitutē cæsaris. Non priuata arma: sed publica ad il
 lud respicit: q; cæsar bellū gerebat cōtra patriā priuato consilio. Ardent hesperii: beniuolentiā compara
 mus a persona aduersariorum tribus locis: uidelicet i odiū: in inuidiā: in contemptū: aduersarios inducen
 do: quos nunc in inuidiam adducit: res eorū superbe & crudeliter factas proferens: quia cōtra patriam sum
 psit arma cæsar. Hesperii: itali: unde Quintilianus ardentē & cōcitātū Lucanū dicit: & oratoribus magis q̄
 poetis enumerandū. Popularibus: q̄a quacunq; ibat cæsar de populabat agros. Gallica rabies: quia bellico
 sos gallos cæ. secū duxerat. Sāguis. s. roma. Dii melius: a cā arguit: q̄a nos nō bellū gerimus i alios sed ut p
 pulsemus iniuriam: q̄a nocens qui iniuriam infert: sed innocens est qui illatam propulsat: licet. n. uim ui re
 pellere. Dii melius. s. fecerunt. Tulimus: passi sumus non intulimus aliis: ergo licet iniuriam propulsare. In
 de. s. ab aduersariis & a cæsare. Iā iam: nunc incipit arguere bellū eē suscipiendum contra cæsarem. primo
 a partibus iusticiæ: quæ est pars iuris naturalis. Ius naturale diuiditur in religionē: pietatem: gratiam: uindi
 cationem: obseruantiam ueritatem: hoc loco est a uindicatione. Vindicatio est per quam ostendimus male
 merentibus pœnam esse statuendam: quia cæsar male meritus est de patria: iō petit lūm ab ipso suppliciū.
 Me præsi. me duce & imperatore. Prælia iusta: quia latrocinium potius ē q̄ bellum. Sed uindictis iram: idest
 ultoris patriæ non est bellum appellandum: sed ira: ab attributis negocii arguit.

Nec magis hoc bellū ē. q̄ quū catilina pauit
 Arfuras in tecta faces. sociūq; furoris
 Lētulus. exertiq; manus uesana cethegi.
 O rabies miseranda ducis. cū fata camillis
 Te cæsar magnisq; uelint miscere metellis
 Ad cinas mariosq; uenis. Sternere pfecto
 Ut catulo iacuit lepidus nostrasq; secures.
 Passus sicanio tegitur qui carbo sepulchro.

¶ SVLPI. Nec magis: similitudo siue exemplum
 quo crimen auget. Catilina. L. Catilina ex corneliorū
 familia cum Lentulo Cethego Statilio & Gabino de
 patria: & cicerone consule opprimendo coniurauit.
 Exerti: habentis humerum & brachiū dextrū nudatū
 & inerme: sic. n. solebat hæc familia in aciem ire. Silius
 de cethego alio loquens li. viii. sic ait. Ipse hūero exer
 tus gentili more parentum: difficili gaudebat equo.
 O rabies: acris cum exclamatione accusatio qd ductus
 cupiditate cæsar contra pietatis officiū faciat: nā p ser
 uanda augendaq; patria non pro euertenda laborare
 deberet. Camillis: Camilli similibus. Furius. n. Camil
 lus urbe a gallis capta dum capitolium obsideretur: ab

sens dictator creatus gallos ad internationē occidit romanosq; pp incēsam patriā ueios migrare cōstituen
 tes retinuit. Miscere: equiperare. Metellis: in metellis tres fuere preclari Macedonicus Nimidicus & Pius q
 Nimidici filius cū p̄tor esset Popediū marforū ducē bello sociali oppressit. Cōsul herculeios fratres supera
 uit & Sertoriū ex hispania expulit. Ad cinas: Cinnae similes. Cornelius cina cōsul mariū exulem ex aphrica
 reuocauit: & una cū eo gessit ciuile bellū. Sternere: locus a facili cū exemplis. Catulo: ipso auctore. Lepidus
 n. consul rerum nouarū cupidus acta syllæ rescindere: p̄scriptosq; reuocare conatus cōcitata urbe in hetru
 riā pfectus ē: & mox exercitū urbi admouit. At Luctatius catulus collega eius & Gn. Pom. syllani q lanicu
 lū & miluiū pōtē infederant priō statū ipetu cū reppulerūt. Ille uero i hetruriā post i sardiniā abiit ibiq; mor
 bo & penuria piit. Carbo: sylla deuicta italia dictator fact⁹ Pōpeiū sibi affinitate deiunctū i ppennā & Car
 bonē q siciliā occupauerant misit: is Perpennā fugato siciliā recepit. carbonēq; dānauit & securi pcuti iussit.
 ¶ OMNIBO. Hoc bellū: quod suscepimus cōtra cæsarem. Quæ cū catilina: qui patriā cū eodē incendio
 rapinisq; consumere parauit. Lentulus: q̄ p̄tor romanus coniurationis huius conscius & particeps fuit. Hi
 storia nota est apud Salustium. Exerti cethegi. i. deserti & nuda. i. nā postea nudatus fuit cū in carcerem cō
 iectus est: aut melius exerti. i. strenui & accincti: cethegi. n. celeritatē maxime p̄barūt. & iō nunq̄ tunica usi:
 sunt: ut tradit Porphy. O rabies misce. ecce breuis totius argumēti cōplexio qd ē quod cæsar agit: nō ē bel
 lū sed est p̄ditio patriæ: quā miserā dā rabiē appellat. Miseranda. s. q̄ detestabilitate sua miserabilis est: Am
 pliat hoc argumentū p locum illum: cū ostendimus id cōmissum esse ab illo quod oporteret ipsum si ab alio
 cōmitteretur. defendere. Cū fata camillis: dii de patriæ defensorem cæsar esse uolebant: non autem p̄dito
 rem. Camillis similem facere Camillo: qui defendit patriā a gallis. Metellis: quorū alter a Iugurta patriam
 defendit: alter uero a Cretensibus. Ad cinnas mariosq; uenis: similis esse uoluisti his qui patriā p̄diderunt
 ut fuit Cinna & Marius. Cinna flagitiosissimus rempu. summa crudelitate uastauit: primo consulatu ferens
 de exilibus reuocandis legem ab Octauio collega prohibitus & honore priuatus urbe profugit. uocatisq;
 ad pileū seruis aduersarios uicit: Octauium interfecit: laniculum occupauit. Iterum & tertio consulem se ip
 se fecit: quarto cōsulatu cū bellum cōtra syllam pareret Anconæ ob nimiam crudelitatem occisus est. Ster
 nere: arguit a facili p simile. Catulo lepidus: facile erit Pompeio uincere cæsarem: qm̄ super uincere cōsue
 uit: arguit et a possibili: a maiori ad minus: nam si magnos imperatores: uici uincam etiam minores: p̄te
 uult comparare Cæsarem fugitiuis: ut bellum hoc nō dici possit: sed potius latrocinium. Catulo lepidus. M.
 Acmius Lepidus cū tentasset acta syllæ rescindere bellum excitauit: unde a. Q. Catulo eius collega pul
 sus est. qui cū se in sardiniam recepisset bellum molitus est. ubi paulo post periit. Carbo. Gn. Pompeius cū
 imperio missus est in siciliam Carbonem a scylla proscriptum quem etiam occidit sed turpiter mortuus est
 nam cum duceretur ad supplicium. petiit tantum temporis spacium ut aluum leuaret. eumq; illinc diutius

morā traheret: a militibus sedens in latrina detruncatus est. **Secures:** quia iussit eum uirgis cedi & securi percuti Sicanio sepulchro: in sicilia enī res gesta est.

SVLPI. Pertorius: hic a sylla proscriptus oēm hispaniā & Mithridatem cōtra romanos sollicitauit: eo q; duce lusitania & celtiberia bella agitabat. Metellus & Gn. Pompeius aduersus eum missi ācipiti bello multis cum cladibus diu pugnādo non prius bellum conficere potuerunt q̄ Sertorius suorum scelere & insidiis est extinctus. Inde uicto deditoq; perpēna hispaniam in romanā fidem receperūt. **Iberos:** hispanos ab iberofluuio elictos. Si qua fides: si quid mihi credendum & utitur argumento a facili & a maiori ad minus per contemptum. **Inuideo:** odio habeo & doleo. **Iungere** comparare & annumerare. **Manus:** arma: ipsi. n. fuerat demandatum bellum. **Furenti:** furioso & impio in patriam. **Parthorum:** inuidiose ipsum sparthaco cōparat & dignum Crasso ultore dicit. **Scythicis pthicis.** Parthi. n. e scythia uenientes assyriā occupauere eāq; parthiam appellarunt. **Sparthacus:** hic est stipendiario thrace miles. de milite desertor: inde latro postea gladiator euasit. **Effractoq; ergastulo** Lentuli Capuā cum. xxx. eiusdem fortunā iuris: seruos ad uexilla uocauit factoq; exercitu Ceruesium montem in campania occupauit ubi cum a Clodio glabro obsideretur eius castra diripuit: & campaniam populatus raptis p̄torum fascibus appellatus est imperator. Inde lentuli exercitum in Apennino dissipauit apud Mutinā Cassii castra deleuit. Tandem cum de urbe inuadenda de liberaret a Licinio crasso pulsus fugatusq; cum brutium: angulum occupasset nec in siciliam prae nauium

penuria traicere potuisset: cū suis oībus fortissime dimicās quasi ip̄erator occisus est. **Simili cā:** latrocinio. **Te quo.** a uiribus & a cōstantia se cōmendat. **Feruidus sanguis:** ī sanguine calenti sunt uires: si frixerit debiles redimur & pusillanimes & tardi. **Virg.** Frigidus obstiterit circū p̄cordia sanguis. **Qui pacē potuere pati:** qui sciunt in pace uiuere. **Solutum:** dissolutū uiribus. **Defectum:** debilitatū: & in quo defecerunt uires. **Ne nos:** cōmendando se a rei militaris peritia & clā cæsarem carpit. **Senior:** qui peritior est & grauior. **Miles. q. d. iuuenis & imperitus rei militaris:** & p̄ceps ad oīa. **Quo potuit locus est a modestia.** **Quo ad quos cūq; dignitates.** **Nisi regna:** nisi patriā occupationē & tyrannidem. **Non priuata:** nō uult ciuis esse sed tyrannis q̄ uult me superare. **Hinc consul ab auctoritate & tuto & facili cū irrisione argumentat.** **Vterq; Lentulus & Marcellus.** **Hinc:** a partibus nostris. **statura:** nō fugitura. **Ducu:** senatorū & p̄cerum. **Non trahis oīa nō cœco cur.** nō es adeo temeraria & cœca: Nam ut Cice. in Lælio ait. **Non. n. solum ipsa fortuna cœca ē:** sed eos et plerūq; efficit cœcos quos cōplexa est. **Teq; nihil pudet:** ut certe pudet nam nunquā hoc efficies. **Multis ne:** gesta eius a mora extenuat & cōtemnit prae suis. **Multis inuidiose dixit:** duo enim fuere. **Rebellis:** quam pacare non potuit: & quin rebellaret efficere. **Aetas:** decennium.

COMNIBO. **Quiq; feros mouit:** sertorius a sylla p̄scriptus in hispania citeriore bellū ingens excitauit & p̄fligatus a M. Antonio & M. Perpēna: aliisq; cōiuratis in cōuiuio trucidatus ē decimo sui ducatus āno: periū ad M. Perpēnā translātū est: quē paulopost uicit p̄peius atq; interfecit. **Mouit feros iberos:** q̄a prius q̄ bellū motū fuit illū recepit hispania. **Exul quia p̄scriptus est a sylla.** **Iberia hispania:** ab iberoflu. appellata. **Quāq; arguit a facili p̄ argumentū a maiori ad minus. q. d. hoc mihi dedecori esse uidebit:** ut te o cæsar uicam q̄ magnos ip̄eratores uincere cōsueui: cū tu fugitiuis & gladiatoribus ascribi potius debueris q̄ ducib; ro. **Vtinā inquit Crassus e parthia uictor rediisset:** quēadmodū. n. sparthacum fugitiuū & gladiatorem uicit. ita te quoq; fugitiuū & gladiatorē uinceret. **Inuideo:** indignior te cū his enumerari q̄ cōnumerandus es cū fugitiuis. **His:** magnis imperatoribus quos supra dixi. **Opposuit furenti. i. tibi gloria erit periisset auspiciis nostris iō inuideo tibi:** quia mereris sterni a minori duce: utpote a Crasso parthorū: utinam (si fieri posset) Crassus e parthia uictor rediisset q̄ fugitiuos uincerē cōsueuit. **Ab oris scythicis. s. ubi deletus est Crassus cū exercitu ab Arfacide rege siriorū.** **Simili cā. s. latrocinii:** sparthacus e thracia oriundus gladiator chrysus & eunomus ex ludo Lentuli cū quattuor & lxx. eiusdē fortunā uiris aufugerūt Capuā: cōgregataq; seruorū & ergastulorū manu usq; ad iustū exercitū bellū fecerūt populo romano eruperūtq; p̄ cāpaniā oēm: & in festā illā regionē reddidere uniuersa acie cū Claudio legato: & Voreno p̄tore cōsixerūt eosq; cū exercitu uicere. **Tādē a Lucio crasso uicti pulsi atq; fugati:** is ad extremū angulū brutiorū iclusus fugā frustra tentauit eruptiōe deīde facta (ut dignū uiro erat) mortē sparthacus n̄ timēs ī bello fortiter dimicās tanq̄ bon; ip̄erator occisus ē. **Te quoq; nūc arguit a possibili:** uires. n. se paratas habere ostēdit atq; uirtutē: q̄a possit uicere

Cæsarē: nō usq̄ adeo inquit etate puectus sum: ut arma tractare nō possim. Te quoq̄: similiter cum cæteris titulis id est uictoriis: trophæis. Hæc scordia: demonstratiue. Disces: o cæsar disces me longa pace a bellis dissuetū posse et gerere bella si necessitas iugruat. Pacē potuere pati: q̄a sicut pacē ita bellū sustinere possum. Licet ille: pōpeius suis cōfirmatis argumētis debere milites suos bellū suscipere aduersus cæsarē: nunc argumenta aduersariorū. s. cæsarē q̄ dicebat superius: ueniat lōga dux pace solutus: oratorie refellit: & quod ille obiiciebat in suā uertit utilitatem. Dux: cōcedo q̄ ego sim senior uobis: sed quāto magis sum senex: tanto et peritior in re militari. At uero cæsar iuuenis est ut miles potius q̄ ip̄erator appellari possit. Senior: sit miles senes i illis castris: & sit iuuenis dux: sed nobis sit senior dux & milites iuuenes. Quo potuit: arguit nunc ab auctoritate. nā hæ sunt ptes quæ ualēt ad ip̄eratorē pbādū: ut dicit Cice. s. uirtus & auctoritas scelicitas & scia rei militaris: ostenditq̄ auctoritatē senatus tatā eē ut fortuna sine pudore pati nō possit pō. a latrone superari: ab auctoritate sui: ergo refellit dicēs se ad eū dignitatis gradū euasisse: quo nullus superior est: nisi si aliquis regnū appetat: & sic cæsarē in inuidiā adducit: q̄a maior uult esse pōpeio n̄ ciuica: sed tyrānica cōditione. Ascēdi: ad eū dignitatis gradū euasi: Quo: ad quē gradū. Liber. i. q̄ in libertate sit. nō sub tyranno. Supraq̄ ni. supra gradum quo euasi nihil reliqui: nisi si aliquis fieri rex appetit: plane h̄ i cæsarē loquit̄: q̄ cū maior esse pōpeio uelit regnū appetit. Nō pri. nō priuatā uitā sed regiam dignitatem appetit. Hinc cōsul. nunc ab auctoritate cōsulū arguit totiusq̄ senatus. Hinc: a parte nostra. Vterq̄ consul. s. Lentulus & Marcellus. Cæsar ne. s. uictor erit senatus: cū indignatōe legēdū. Trahis oīa cæco cursu. i. nō adeo ipudens est fortuna: ut tm̄ dedecus patiatur senatus. Nihil pudet: pro nō ullius rei te pudet. nomē p̄ aduerbio. Multis ne rebellis: refellit ea quæ ab aduersario dici poterant. s. non uincet cæsarē o pōpei qui galliā & fortissimas gentes subegit: unde pompeius hoc argumentis leuat quod negare non potest.

Gallia iam lustris. ætaq̄ impensa labori
Dant aios rheni gelidis quod fugit ab ūdis
Oceanumq̄ uocans. incerti stagna p̄fundi
Territa quæsitis ostendit terga britannis
An uanæ timuere minæ. quod fama furoris
Expulit armatā patriis e sedibus urbem?
Heu demēs. nō te fugiūt me cūcta sequūt

CSVLPI. Dant aios: addūt audaciam cæsarē. Rheni gelidis: Insimulatio est cū ironia: Cæsar post oppugnatos germanos & non amplius decem & octo dies trans rhenum consumptos satis & ad laudem: & utilitatem fecisse arbitratus se in galliam recepit & pōtem quem fecerat rescindit. & ideo pompeius eum fuisse dicit: & æstuaria maris gallici appellasse oceanum. Stagna æstuaria. Incerti p̄fundi: dubii maris. Britannis: britānia insula est in oceano adeo a terra remota: ut alius quidam orbis existimetur. Ad eam cæsar audita ipsius fama: ex gallia traiecit exercitum & post eā iterū atq̄ iterum uictam illico imperatis obsidibus in galliā

se recepit. Quæsitis: q̄a nō plane norāt nautæ: ubi iaceret britānia: uel iō q̄a cū iterū i britāniā ad solis occasum cæsar naues soluisset: leui aphrico puect̄ media circiter nocte ueto itermissio cursū n̄ tenuit & lōgi⁹ delat⁹ æstu orta luce sub sinistra britāniā relictā cōspexit. tū rursus æstus cōmutationē secut⁹ remis cōdit. An uanæ: cauillatio est: an iō supbis qd̄ ciues pfugerūt: erras inq̄t nā me secuti sunt. Furoris. belli. Urbē: methonymia: Arma tā: emphasim habet ad terrorē. Heu demēs: dissolutio falsæ opinionis.

COMNIBO. Gallia. s. quā uicisti. x. āni fluxerūt: ex quo cōtra gallos bellū geris. q̄ tibi semp rebelles fuer. nec unq̄ eos subiigere potuisti. Multis lustris: hoc inuidiose dicit: nam quobus tm̄ lustris, galliā oēm subegit cæsar: q̄a cū quinq̄ annis galliā po. ro. subegisset: & ps illius tm̄ restaret: obtinuit i alterū lustrū: ut sibi p̄ uincia progaret. Aetasq̄ ipensa labori: q̄a ætatē cōsumpsisti i debellāda gallia. Aios. i. audaciā: ut Iuue. Irā atq̄ aios a crimine sumūt. Rheni gelidis: qd̄ ad rhenū flu. p̄tinet ita legi: cū hūc flu. cæsar pōte iūxisset: cūq̄ bellū suscepisset: qd̄ nō alius unq̄ fecit: traductis copiis i finib⁹ hostiū paucos dies moratus ē ut uicis & ædificiis exustis i fines ubiorū se cōtulit & illis auxiliū pollicitus est si a sueuis p̄merent a q̄bus cognouit sueuos more suo liberos uxores resq̄ suas oēs i siluis deposuisse: & oēs q̄ arma ferre possēt i unū locū uenisse ibiq̄ romano & exercitū expectare: atq̄ ibi decertare cōstituisse: hoc ubi cōpetit cæ. confectis oibus rebus pp̄ q̄s exercitū traduxerat: ut germanis metū i ferret ut sic ābros ulcisceret. ut uobis obsidione liberaret. satis eē ad gloriā & utilitatē arbitrās exercitū i gallia reduxit: pōtēq̄ rescidit iste uero dicit fuisse ex oceano i galliā sed falsum ē q̄a domitis hostib⁹ se i galliā recepit. Terga britānis: sicut a germanis ita a britānis dicit fuisse cæsarē. Ita se habet de britānis historia. Cassi uellanus dux britānorū uastatis agris detrimētisq̄ acceptis: & in primis ciuitatū defectōe p̄morus p̄ atrebatē Comitū legatos ad cæ. de deditōe misit. Cæsar q̄ icōtinēti hie mare cupiebat obsides britānis ip̄erauit: britāniāq̄ populo ro. tributariā fecit: & obsidibus acceptis i galliā copias traduxit: nō igit̄ fugit imo subactis britānis spōte sua se cū exercitu recepit i galliā: sed. Pōpeius res q̄s negare nō p̄t cæsarē leuat. Oceanūq̄. nā uenit i britāniā Cæsar & duxerat ad oceanū usq̄ exercitū post quē ē britānia q̄ alter orbis terrarū a nōnullis dr̄. Vñ & Vir. Et penitus toto diuisit orbe britannos. Incerti p̄fundi stagna: q̄a uocat oceanū tanq̄ stagnū. Britānis: quos ipse temere inuaserat iō terga dare coactus est Cæsar. An uanæ: refellit qd̄ Cæsar: dicere posset. Facile crit uincere Pōpeiu q̄ Romā deseruit. Vnde dicit inferius Cæsar. Pro qua pugnabit̄ urbe: ac si dicat si parum tutus in urbe Romana uidebat̄ Pompeius: ubi tutus esse poterit a Cæsarē. Vnde se nō fugere inq̄t. sed senatus me secutus est nō fugientē sed consilio bella gerem em. Nam ciuib⁹ parcere uolui: ne si in urbe permanerem aliquid detrimenti ciuitas caperet. Vanæ minæ. scilicet Cæsarē. rursus oratorie in laudem & utilitatem suam uertit: quod Cæsar dicere poterat.

SVLPI. Qui cū signa tulit: a p̄clarorū gestorū celeritate se cōmen dat: suasq; laudes & gesta p̄stringit
 Furgentia: gloriosa. Toro p̄oto: alludit ad cylicas q; cū maria undiq; inuasissent: prouidentia diligentiaq;
 p̄peii: intra quadragesimū diē certamine uix parato ī deditiōe cū plausu uenerūt: hos deinde p̄peius lo
 cis maritimis remouit fecitq; mediterraneae regiōis colonos. Ante bis: anteq̄ luna bis uerteret & cursum
 p̄ficeret. Pelagi: trāquili maris. Pyrata: p̄do marinus. cilix. In angusta sede: p̄sertim ad urbē soliorū q̄ ē in
 cilicia & P̄peopolis ē appellata ut Plutarchus & Pli. tradūt. Profugū p̄ diuortia: fugientē p̄ semitas trans
 uersas & diuerticula Vir. in. ix. Obiiciūt equitas se se
 ad diuortia nota. Regē: mythridatē de quo triumphauit Sylla & postea Lucullus. Inde uero a Pompeio attri
 tus cum in se seditionem uenisset cum pharnace filio mortem sibi consciuit. Fata foelicitatem & uictorias
 Foelicio: iō se foelicioe appellat q̄a bellum confecit. Vacat mihi: uacua est gloria mea. Sub quocunq; so
 le: sub quacunq; regione quam sol aspicit. Tropeis ui
 ctoriis. Arctos: septētrio. Phasidos. phasis colchorū
 fluuius ultra hostia tanais in p̄otum effluit. Medius
 axis: meridies. Calida: est. n. sub cancro iuxta torridā
 zonam. Syene: Macrobius hunc locum aperiens inqt
 Ciuitas Syene quae prouincia thebaidos post supe
 riorū mōtiū deserta principiū est: sub ipso aestiuo tro
 pico cōstituta est: & eo die quo sol certā partē ingredi
 tur cancri hora diei sexta. qm̄ sol tunc super ipsum in
 uenitur uerticem ciuitatis nulla illic potest ī terris de
 quolibet corpore umbra iactari. Sed nec stilus hemi
 spheriū monstrantis horas quem gnōniona uocant:
 tunc de se potest umbram creare: & hoc est quod Lu
 canus dicere uoluit: nec tamen plene ut habetur absol
 uit dicēdo. n. atq; umbras nunq̄ flectente syene rem q̄
 dem attigit: sed turbauit uerū non. n. nunq̄ flectit: sed
 uno tpe. Sic ille qui iniuste Lucanū arguit: qui inquit
 nusquā: hoc est nec ante nec post nec ad dextram nec ad sinistram nō nunq̄ ut ille legit. Bethim fluuiū q; ex
 terraconensi demissus mediā hispaniā p̄fluit: mox mari p̄pinquus lacū efficit magnū ex quo duobus alueis
 longe p̄prie maioribus exiens labit in oceanū. Ferit cum impetu ingredi. Tethym fugacē: oceanū uelocē
 & qui fluit & refluit. Post oīa: est. n. ultim⁹ oīum. Arabs: arabes populi in asia iter iudeā & aegyptū. Eniochi
 gens fera iuxta p̄otū a lacedemōiis oriūdi. Colchi: iactabūdi more nunc colchos: mox cilices repetet. Col
 chos regio in asia iuxta pontum apud quam erat uelus aureū: quod Iason cum argonautis eripuit.

OMNIBO. Qui: ab auctoritate sui & uictoris arguit: & a maiori ad minus. Ego Pompeius qui
 maiora bella confeci: minora etiam conficere potero & uincere: unde introducit a poeta pompeius qui
 res omnes gestas suas breuiter & succincte cōmemorat. Signa tulit me: iō inquit sequunt: cum ea ante ocu
 los ponunt: quae toto orbe terrarū magna uirtute gessi. Ante bis exactū: lege gabina p̄fectus est pompeius
 maritimae regioni: nā mare infestū reddiderāt pyratae adeo ut nec portus caietae imo nec hostiae tutus esset
 quin in terras descendebant & latrociniū exercebant: duo p̄tores romani cū īsignibus imperii capti sunt ca
 pta est et. M. Antonii filia cū in agrū p̄fisceret: & magna re' empta ē pecunia: illi ergo regioni maritimae
 praefectus est pompeius: qui postq̄ p̄sequutus est pyratas mare totū duorū mensiū spacio liberauit: quos ma
 iori ex parte captos nō occidit: sed cogitans hoīem esse rationis p̄cipem existimauit uitae mutatione atq;
 locorum posse feritatem deponere. constituit eo incontinentē deferre: & p̄tem quidem eorum urbes paruae
 desertaeq; receperunt: cōcludens cōplures in solorū urbē quae restituta p̄peio fuit: quā tygrānes armeniae
 rex nuper desertā fecerat. Alii dimē achaiā ciuitatē tūc ciuibus uiduata incoluerūt. Ante bis exactū. i. ante
 duos menses nā quadragesimo die secundū. L. Florum superati sunt. plutarchus uero haud longiori trium
 mensium spacio. pyrata: praedator .i. a transeo: quia ex transuerso simul ac nauem uiderent impe
 tum facientes depraedabantur. Metuens. s. me & arma mea. Angustaq; domū. i. paruā habitationem. qui to
 tum mare infestū redebant: cōtemni fuere breui spacio terrae. In sede: in urbibus paruis ut solis & dimae Idē
 per scy. gentes bello. a se subactas dinumerat: nā dum fugientem regem p̄sequitur Mythridatē: primo qdē
 Mythridates a Lucullo saepe acie uictus: tandem ad tygrānem cōfugere coactus est: cū quo & ipse tygran
 nes aliquotiens susus atq; fugatus: postq̄ nulla spes esset a tygrāne defendi: alias gentes & ignotas quærere
 cōstituit. Fugit igit in Bosphorū atq; Meotim & in ultimas terras. pompeius tñ fugientē p̄sequitur: qui per
 populos bosphoro ac meoti uicinos incōmoda multa passus est. sed nationes ac gentes p̄ quas iter faciebat
 bello subegit. nā hāc p̄peii expeditione domita insula ponti. Armenia. Cappadocia palestina. Arabia. In
 dia. & pyratae oēs. paphlagonia Media. Colchis. Hyberes. Albani. Syria. Cilicia. Mesopotamia. phoenicia
 hāc igitur enumerat pompeius breuiter quae in excursionē illa breui temporis spacio confecerat. Idem
 ego pompeius. Per diuortia. per diuerticula. quia huc & illuc fugiebat Mythridates salutis suae incertus.
 Scythici ponti. scilicet uergentes Bosphori ac meotidis paludis accolae. Indomitum regem. mythridatem

Qui cum signa tuli toto fulgentia ponto.
 Ante bis exactum q̄ cynthia cōderet orbē
 Omne fretum metuēs pelagi pyrata reliqt
 Angustaq; domū terrarū in sede poposcit.
 Idem per scythici profugum diuortia p̄oti
 Indomitum regem. romanaq; fata moratē
 Ad mortem sylla foelicioe ire coegi.
 Pars mūdi mihi nulla uacat. sed tota tenet
 Terra meis quocūq; iacet sub sole tropheis
 Hinc me uictorē gelidas ad phasidos ūdas
 Arctos hēt. calida medi⁹ mihi cognit⁹ axis
 Aegypto. atq; umbras nusq̄ flectēte syene
 Occasus mea iura timet: tethymq; fugacē
 Qui ferit hesperius post oīa flumina bethis
 Me dōit⁹ cognouit arabs me marte feroces
 Oenochii notiq; erepto uellere colchi